

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ,,

ΕΤΟΣ Ε'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

20 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1956

ΑΡΙΘ. 24

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΑΓΟΙ

Ἔχει ἄπειρο θέλημα καὶ συναρπαστικὴ γοητεία ἡ Εὐαγγελικὴ διήγησις γιὰ τοὺς τρεῖς Μάγους, πού ὅπως λέγει ὁ Ματθαῖος, ἐξεκίνησαν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς καὶ διέσχισαν χῶρες καὶ Πολιτεῖες, γιὰ νὰ βροῦν καὶ νὰ προσκυνήσουν τὸ νεογέννητο Βασιλέα τῶν Ἰουδαίων.

*

Γιὰ τὴ γέννησή του αὐτῆ, ἦσαν καθὼς φαίνεται βέβαιοι. Γιατὶ τότε εἶχε φανερωθῆ στὸν Οὐρανὸ ἓνα παράδοξον ἄστρο, πού κάθε βράδυ ἐσελάγιζε λαμπρόφωτον ἐπάνω ἀπὸ τοὺς σκοτεινοὺς ὀρίζοντες, πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἰουδαίας. Μὲ τὴν ἀπόλυτη λοιπὸν πεποίθησι, πὼς αὐτὸ ἦτανε σημάδι τ' Οὐρανοῦ καὶ ἐφανέρωνε τὴ γέννησι ἑνὸς Μεγάλου Βασιλέα, ἐξεκίνησαν γιὰ νὰ τὸν προσκυνήσουν. Χωρὶς νὰ λογαριάσουν οὔτε τίς δυσκολίες. Οὔτε τοὺς κινδύνους, αὐτε καὶ τὸν κόπο τῆς μακρονηῆς ἐκείνης ὁδοιπορίας.

*

Καὶ «ὁ ἄστηρ προῆγεν αὐτούς», ὅπως διηγεῖται ὁ θεῖος Εὐαγγελιστής. Εἶχανε πάρει δηλαδὴ γιὰ ὁδηγὸ τοὺς τὸ γλυκύτατο φῶς του. Κι' ὅπως σιὰ δίσσεκτα χρόνια τῆς σκλαβιάς μας τὰ ἑλληνόπουλα ἐνυχοπερπατοῦσαν μὲ τὸ φεγγαρόφωτο, γιὰ νὰ πᾶνε «σιτὸ κρυφὸ τοὺς σχολειὸ» τραγουδώντας

Φεγγαράκι μου λαμπρὸ
φέγγε μου νὰ περπατῶ,
νὰ πηγαίνω σιτὸ σχολειὸ...

ἔτσι καὶ οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι Μάγοι εἶχανε τὸ φῶς τοῦ λαμπροῦ ἄστρου γιὰ πωξίδα σιτὴν πορεία τους. Ἐπροχωροῦσαν αὐτοί, καὶ ἐπροχωροῦσε καὶ ἐκεῖνο. Ὡσπου ἐπὶ τέλους ἐσταμάτησεν ἐπάνω ἀπὸ τὴν πολίχνη Βηθλεέμ. Ἐρώτησαν τότε, καὶ εὐρέθη τὸ σπήλαιον καὶ τὴ φτωχικὴ φάτινη, ὅπου «ἦν τὸ παιδίον». Κι' ὅπως συνηθίζεται καὶ σιτὴν ἐποχὴ μας αὐτῆ, καὶ προσφέ-

ρομε δῶρα σὰ νεογέννητα, ἔτσι κι' αὐτοὶ ἐγονάτισαν, ἐπροσκύνησαν τὸ θεῖο Βρέφος, καὶ τοῦ ἐπρόσφεραν ὡς δῶρο «χρυσόν, λίβανον, καὶ σμόρναν».

*

Τὸ χρυσάφι ἦτανε καὶ τότε, ὅπως εἶναι καὶ σήμερον, κι' ὅπως ἴσως θάναί ὡς τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου, τὸ σύμβολο τῆς Δύναμης καὶ τῆς Δόξας,

« εἶναι τὸ ξύλο τῆς Γνώσεως τὰ χρήματα.
« Κι' ὅποιος τᾶχει εἶναι καλὸς καὶ τιμημένος
κι' ἔχει χίλια προτεορήματα»,

ὅπως λέγει ὁ ποιητὴς Λασκαράτος.

Τὸ λίβανι εἶναι τὸ δάκρυ τοῦ κέδρου, πὸν φυτρώνει περήφανος κι' ἐλεύθερος ἐπάνω σὰ ψηλὰ βουνά. Ἐπὸ τοὺς κέδρους αὐτοὺς ἐκκρίνεται ἓνα εἶδος ἀρωματικῆς ρετσίνας, πὸν οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευαν πὸς εἶχεν ἀπόκρυφες ιδιότητες. Καὶ γι' αὐτὸ τὴν ἐχρησιμοποιοῦσαν σὰν θυμίαμα σὶς λατρευτικὰς τελετὰς καὶ σὶς μυστικὰς τοὺς λειτουργίαις. Ἰδίως μάλιστα οἱ Ἀνατολικοὶ λαοί. Τὸ λίβανι λοιπὸν αὐτό, πὸν τοῦ προσέφεραν οἱ τρεῖς Μάγοι, ἐσυμβόλιζε τὴν ἀπειροδύναμη πνοὴ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Θεότητος.

Τοῦ προσέφεραν ὁμως καὶ σμόρνα, πὸν εἶναι ἡ κοινὴ ὀνομασία τοῦ Βαλσαμόδενδρου. Οἱ ἀρχαῖοι, ὅπως εἶναι γνωστὸ, μὲ τὸ εὐωδιασμένον ἀπόσταγμα τοῦ φυτοῦ αὐτοῦ ἀρωμάτιζαν τοὺς νεκροὺς των. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ προσφορὰ του ἐσυμβόλιζε τὴ θνητότητα τοῦ Βρέφους, πὸν μιὰ «κι' ἔκλινε τοὺς Οὐρανοὺς», κι' ἦλθε σὶνὸν κόσμον μας αὐτὸν τῆς φθορᾶς, μοιραίως καὶ θὰ ἐπέθαινε μιὰν ἡμέραν... Κ' ἦταν ἀκόμη καὶ μιὰ προφητεία τῶν Μάγων, γιὰ τὰ νεκρικὰ μύρα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀργότερα «αἱ Μυροφόροι γυναικες» θὰ ἤλειψαν τὸ μαρτυρικὸ καὶ ἄψυχο πλέον σῶμα του.

*

Ποιοὶ νὰ ἦσαν ὁμως οἱ τρεῖς αὐτοὶ Μάγοι, γιὰ τοὺς ὁποίους μὲ τόση θεϊκότητα μᾶς ὁμιλεῖ ὁ θεῖος Εὐαγγελιστὴς;

Σ' ἓνα χειρόγραφο τοῦ ἐνάτου αἰῶνα, πὸν βρίσκεται σὴν Παρισινή βιβλιοθήκῃ, ἀναφέρονται καὶ τὰ δνόματά των: Γάσπαρ, Βαλιάσσαρ, καὶ Μελχίωρ!

Ἀτελείωτες εἶναι οἱ συζητήσεις πᾶχον γίνεῖ ὡς τώρα γι' αὐτοὺς. Καθὼς καὶ οἱ διάφορες εἰκασίαι γύρω ἀπὸ τὴν ποιητικὴν τους ἐμφάνιση. Μερικοὶ εἶπαν, πὸς ἦσαν Πέρσες Μεγιστᾶνες. Ἄλλοι πιστεύουν πὸς ἦσαν Μαχαραγιάδες Ἰνδοί.

Κι' ἄλλοι πάλι, χωρὶς νὰ χάσουν τίποτα, τοὺς ἀνεκήμεσαν Πρίγκηπας, πὺν ἤλθαν ἀπὸ τὴν ἀπέραντη Σινικὴν Αὐτοκρατορία. Ἄλλοι λένε πὺς ἦσαν Ἐμίριδες καὶ Σεΐχηδες ἀπὸ τὴν ἔρημο τῆς Ἀραβίας. Κι' ἄλλοι ὑποστηρίζουν, καὶ μὲ φανατισμὸ μάλιστα, πὺς ἦσαν Χαλδαῖοι ἀστρολόγοι καὶ σοφοὶ Μαθηματικοὶ τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ οἱ σχετικὲς συζητήσεις ἐξακολουθοῦν. Καὶ θὰ ἐξακολουθοῦν. Ἀβέβαιες ὅμως πάντοτε καὶ ἄγονες...

*

Κ' εἶναι μονάχα τὸ βέβαιο. Πὺς ἔμειναν ἀθάνατοι. Καὶ πὺς γι' αὐτοὺς καὶ γιὰ τὴν εὐλαβικώτατην ὁδοιπορία τους, ἀσχολήθηκαν ὅλες οἱ Τέχνες σὺς διάφορες ἐποχές. Θαναῖοι δὲ εἶναι οἱ ὕμνοι καὶ τὰ τροπάρια πὺν ἔχουν γραφῆ γιὰ τοὺς τρεῖς Μάγους ἀπὸ τοὺς Ἐκκλησιαστικούς μας ὑμνωδοὺς. «Ἐκ Περσίδος ἤλθοσαν Βασιλεῖς, Μάγοι μετὰ δώρων προσκυνῆσαι τὸν Ἰησοῦν, ἄνακτα τῶν πάντων...».

Τοὺς παρέλαβεν ἀκόμη καὶ ἡ λαϊκὴ μας ποίηση. Καὶ τὰ παιδιὰ, πὺν τὴν παραμονὴ τῶν Χριστογεννῶν θὰ κτυπήσουν τὴν πόρτα μας, γιὰ νὰ μᾶς ποῦνε τὰ κάλαντα, θὰ τραγουδοῦν

«Ἐκ τῆς Περσίας ἔρχονται τρεῖς Μάγοι μετὰ τὰ δῶρα.

Ἄστρο λαμπρὸ τοὺς ὀδηγεῖ, ὠσότου νᾶρθῆ ἡ ὥρα...».

Ἄλλὰ καὶ ἡ ζωγραφικὴ ἀσχολήθηκε πολὺ μετὰ τὸ θρόλο τους. Καὶ οἱ διάφοροι ἀγιογράφοι, πότε τοὺς ζωγραφίζουν σὰν Σουλτάνους, πὺν εἶναι ντυμένοι μετὰ «βύσσον καὶ μετὰ πορφύραν». Πότε σὰν Μαροκινὸς Ἄρχοντες. Καὶ ὁ περίφημος Ροῦμπενς στὸν ἀθάνατο πίνακά του «ἡ λατρεία τῶν Μάγων» τοὺς ἐξωγράφισε σὰν πέλωριους Μαύρους, πὺν φοροῦν ποδήρεις χιτῶνες, κ' ἔχουν τὴ μέση τους ζωσμένην μετὰ μιὰν ὀλοκόκκινην σὰν φλόγα ζώνη...

*

Διηγοῦνται ἀκόμη γιὰ τοὺς τρεῖς Μάγους, ὅτι ἐβαπτίσθηκαν ἀργότερα ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Θωμᾶ, πὺν ἐκατήχησε στὸ Εὐαγγέλιό τὰ Ἀνατολικὰ Ἔθνη. Καὶ ὅτι μάλιστα ἐγένηκαν κήρυκες τοῦ Χριστοῦ κ' Ἐπίσκοποι στὸς τόπους των. Ἀπέθαναν δὲ σὲ βαθειὰ γηρατεία. Καὶ τὸ θάνατό τους μάλιστα τοὺς τὸν προανήγγειλε εἷνα ἄστρο, ὅμοιο σὰν ἐκεῖνο, πὺν τοὺς εἶχεν ὀδηγήσει στὴ θεῖα φάτιγη.

Τὰ λείψανά τους, λένε, πὺς τὰ βρῆκεν κατόπιν ἡ ἁγία Ἑλένη καὶ τὰ μετέφερε στὴν Κωνσταντινούπολι. Ἀπὸ ἐκεῖ τὰ μετακόμισαν στὰ Μεδιόλανα. Κι' ἀπὸ ἐκεῖ πάλι στὴν Κολωνία

δπου πρὸς τιμὴν τοὺς ἐκτίσθηκε, κατὰ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, περίφημος Μητροπολιτικὸς Ναός.

*

Αὐτὰ περίπου εἶναι τὰ ὅσα γνωρίζομε γιὰ τοὺς τρεῖς Μάρτυρας. Ὅπως ὁμως προανέφερα, τίποτε δὲν εἶναι τὸ θεϊκὸ καὶ τὸ ἐξακριβωμένο.

Ἀπὸ τὴν ὅλην ὁμως χάρι καὶ τὴν πνευματικότητα τῆς Εὐαγγελικῆς διήγησής, ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ συμπεράνη μὲ ἀσφάλεια, ὅτι ὁποιαδήποτε κι' ἂν ἦτανε ἡ καταγωγή τους, ἡ ψυχὴ τους ὑπῆρξεν Ἑλληνική.

Κάτω ἐκεῖ στὴ μακρυνὴ πατρίδα τους, ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς, ποὺ τὸν εἶχε μεταλαμπαδεύσει σ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, τοὺς εἶχε φωτίσει τὴ συνείδηση μὲ τὸ ὑπέροχο ἐξημερωτικὸ του φῶς. Κ' ἐπερίμεναν μὲ ἀγωνία τὸν ἀπὸ Θεοῦ Σωτήρα, ποὺ μαζὶ μὲ τοὺς Ἑβραίους Προφήτες, τὸν εἶχε προφητεύσει καὶ ὁ θεῖος Σωκράτης: «Θὰ κοιμᾶσθε—εἶπε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους σὴν περίφημην ἀπολογία του—ὡσότου ὁ Θεὸς θὰ σᾶς λυπηθῇ, καὶ θὰ στείλῃ κάποιον ποὺ θὰ σᾶς σώσῃ...».

*

Κι' ὅταν λοιπὸν οἱ μαρμαρυγὲς τοῦ λαμπροῦ ἄστρου, ποὺ κάθε βράδυ ἐλαμπε στὸν οὐρανό, τοὺς ἐφανέρωσαν τὴ Γέννηση τοῦ θείου Σωτήρα, ἐξεκίνησαν γιὰ νὰ τὸν βροῦν καὶ γιὰ νὰ τὸν προσκυνήσουν.

Τέτοια δίψα γιὰ τὸ φῶς καὶ γιὰ τὴν ἀλήθεια, μόνο σ' Ἑλληνικὲς ψυχὰς ἤμποροῦσε νὰ ζῆ. Γιατὶ ἡ οὐσία τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος εἶναι τὸ Φῶς καὶ ἡ Ἀλήθεια.

ΘΕΟΛ. Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

«Ἡ γέννησίς Σου Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τὸ τῆς γνώσεως· ἐν αὐτῇ γὰρ οἱ τοῖς ἄστροις λατρεύοντες ὑπὸ ἀστέρος ἐδιδάσκοντο Σὲ προσκυνεῖν τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης καὶ Σὲ γινώσκειν ἐξ ὕψους ἀνατολήν· Κύριε, δόξα Σοι».

(Ἀπολυτίκιον τῶν Χριστουγέννων).

“ ΠΡΟΣΔΟΚΙΑ ΕΘΝΩΝ „

(Γενέσ. μθ', 10)

Ἡ Γέννησις τοῦ Σωτῆρος εἶναι ἓνα κοσμοϊστορικὸν γεγονός, γιὰτὶ ἐκανοποίησε μιὰ πανανθρώπινη καὶ παγκόσμια νοσταλγία. Πραγματικά! Ἄν ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὴν προχριστιανικὴ καὶ ἐξωχριστιανικὴ ἀνθρωπότητα, θὰ ἴδουμε πὼς πάντοτε ὅλοι οἱ λαοὶ ἔνοιωθαν μιὰ μελαγχολία γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ « χρυσοῦ αἰῶνος » καὶ νοσταλγοῦσαν τὴν ἔλευσι τοῦ Λυτρωτοῦ. Ὅπως ὠμολογοῦσεν ὁ Βολταίρος, « ἡ πίστις, πὼς ὁ ἀνθρώπος ξέπεσε καὶ εἶναι ἐκφυλισμένος, βρίσκεται σ' ὅλους τοὺς ἀρχαίους λαούς ». Γι' αὐτὸ ἔλα τὰ μακάρια βιώματα τῶν ἐκλεκτῶν φυσιογνωμιῶν, ποὺ γνῶρισε ἡ ἱστορία· ὅ,τι ὠραματίσθησαν μὲ τὶς ἀπαράμιλλες συλλήψεις τῆς φαντασίας τῶν οἱ μεγάλοι ποιητῆς τῆς προχριστιανικῆς ἀνθρωπότητος· ὅ,τι κήρυξαν οἱ μεγάλοι προφήτες μὲ τὶς ὑπέροχες ἐμπνεύσεις τῆς θεόπνευστης διανοίας τῶν — ἔλα αὐτὰ ἐμψυχώνονται ἀπ' τὴν προσδοκίαν τοῦ Λυτρωτοῦ.

Διάχυτη, πρῶτα-πρῶτα, εἶναι στὸν εἰδωλολατρικὸν κόσμον ἡ νοσταλγία τοῦ Λυτρωτοῦ.

Οἱ Ἕλληνες ἄλλοτε φαντάζονταν αὐτὸν σὰν Περσέα, ποὺ ἀπαλλάσσει τὸν δυστυχισμένον Ἀνδρομέδα ἀπ' τὸ θαλασσινὸν τέρας, ἄλλοτε σὰν ξανθὸ Ἀπόλλωνα, ποὺ κατατοξεύει τὸν Πύθιο δράκοντα, καὶ ἄλλοτε ὡς τὸ θεῖον, ποὺ λυτρώνει τὸν Προμηθέα.

Ὁ μῦθος τοῦ Προμηθέως εἶναι πολὺ παραστατικὸς. Ὁ Προμηθεὺς θέλησε νὰ κλέψῃ τὸ μυστικὸν τῆς Θεότητος. Γι' αὐτὸ τιμωρήθηκε καὶ καρφώθηκε πάνω στὸ βουνόν, ἔπου διαρκῶς ἔτρωγε τὸ σηκῶτι τοῦ τῶ ὄρνεο τοῦ κακοῦ. Αὐτὸ γεννήθηκε ἀπ' τὴν τερατώδη Ἐχιδνα, ποὺ μισή ἦταν γυναῖκα (πρβλ. τὴν Εὐα), καὶ ἡ ἄλλη μισὴ φίδι (πρβλ. τὸ φίδι τῆς Γενέσεως). Ὁ λυτρωτῆς τοῦ Προμηθέως θὰ εἶναι ἓνας ἀπ' τοὺς « ἐκγόνους » μιᾶς Παρθένου. Ἀπ' αὐτὴ καὶ μόνη θὰ προέλθῃ ὁ Ἐλευθερωτής, ποὺ θὰ γεννηθῇ μὲ ὑπερφυσικὸν τρόπο. Ὅταν, κατὰ τὸν μῦθον, ὁ Ἑρμῆς ἐπισκέφθη τὸν Προμηθέα, τοῦ λέγει χαρακτηριστικά, πὼς ἡ καταδίκη του θὰ ἐξακολουθήσῃ μέχρις ὅτου βρεθῇ « Θεῶν τις », γιὰ νὰ πάθῃ ἀντὶ αὐτοῦ, κατεβαίνοντας στὸν Ἄδην, ποὺ δὲν ἔχει αὐγὴ, καὶ στὰ σκοτεινὰ δάθη τοῦ Ταρτάρου :

*Τοιοῦ δὲ μόχθου τέρμα μή-τι προσδοκᾷ,
Πρὶν ἂν θεῶν τις διάδοχος τῶν σῶν πόνον
Φανῇ, θελήσῃ τ' εἰς ἀναύγητον μολεῖν
Ἄδην, κνεφαῖα τ' ἀμφὶ Ταρτάρου βάθη.*

Κι' ὁ μῦθος τῆς Πανδώρας διασώζει τὴν ἐλπίδα τῆς ἀνθρωπότητος γιὰ τὴ λύτρωσι. Ὁ Ἡσίοδος ἐπίσης ὀμιλεῖ γιὰ τὸ προπατορικὸ ἀμάρτημα τῆς γυναικὸς (Πανδώρας) καὶ τοῦ ἀνδρὸς (Προμηθεύς), ποῦ συνετέλεσε στὸ νὰ καταδικασθῇ ὀλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος, ὅπως εἶπε σ' αὐτὸν ὁ Ζεὺς: «Σοὶ τ' αὐτῶ μέγα πῆμα καὶ ἀνδράσι ἐσσομένοισι».

Ὁ Σωκράτης ἔπειτα κι' ὁ Πλάτων νοσταλγοῦν τὸν ἐρχομὸ τοῦ δικαίου, ποῦ θὰ ξυπνήσῃ τοὺς Ἀθηναίους καὶ θὰ τοὺς διδάξῃ πῶς «δεῖ πρὸς Θεοὺς καὶ ἀνθρώπους διακεῖσθαι».

Καὶ στοὺς Ῥωμαίους ὑπάρχει ζωντὴ ἢ νοσταλγία τῆς λυτρώσεως. Ὁ Ὀράτιος περιγράφει μὲ παραδεισιακὰ χρώματα τὴ χαμένη χρυσοῦ ἐποχὴ. Ὁ Ὀβίδιος στὶς «μεταμορφώσεις» του θρηνεῖ γιὰ τὴν ἀπώλεια αὐτῆ. Ὁ Βιργίλιος στὴν τετάρτη ἐκλογὴ του, ποῦ εἶναι ἀφιερωμένη στὸν φίλο του Πολλίωνα, ἀντιγράφει σχεδὸν τὸν Ἡσαΐα, ὀμιλῶντας γιὰ τὸ Θεῖο Παιδί, ποῦ θὰ ξαναφέρῃ τὴ «χρυσὴ ἐποχὴ», τὴν εἰρήνην, τὴν εὐτυχία καὶ χαρὰ. «Μούσες τῆς Σικελίας, λέγει, ἄς τραγουδήσουμε πῶς δυνατὰ. Ἐφθασε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου... Ἐπανάρχεται ἡ Παρθένος... Κι' ἀπ' τὰ ὕψη τοῦ οὐρανοῦ κατεβαίνει στὴ γῆ ἕνας νέος γόνος. Ἐρχεται ἕνα παιδί, τοῦ ὁποῖου ἡ γέννησις θὰ σημάνη τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος τοῦ σιδήρου καὶ θὰ κάμῃ νὰ λάμψῃ στὸν κόσμον ἡ χρυσοῦ ἐποχὴ... Τὸ ἀρνί, ξαπλωμένο στὸ λιβάδι, δὲν θὰ φοβάται πιά τὸν λύκο καὶ τὸ τρίχωμά του θ' ἀλλάξῃ μόνον τοῦ χρώμα. Ἄλλοτε θὰ γίνετα ἄλυκο σὰν τὴν πορφύρα κι' ἄλλοτε χρυσοῦ σὰν τὰ στάχυα, ὅταν τὰ φωτίξῃ ὁ Ἥλιος. ὦ! Ἄς ἡμποροῦσα, θεϊκὸ παιδί, νὰ ζήσω ἀρκετὰ, γιὰ νὰ πανηγυρίσω τὰ μεγάλα σου ἔργα».

Γενικὰ σ' ὅλους τοὺς λαοὺς ὑπῆρχε ἀνάλογη προσδοκία. Στὴν Αἴγυπτο λ. χ., σύμφωνα μὲ τὸ μῦθο τῆς Ἰσιδος καὶ τοῦ Τυφῶνος, ἡ ἀμαρτία μπῆκε στὸν κόσμον μὲ τὴν γυναῖκα κάτω ἀπ' τὴν ἐπίδρασι τοῦ πονηροῦ πνεύματος, ποῦ εἶχε μορφή φιδιοῦ. Ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων θὰ ἐρχόταν μ' ἕνα ἀπόγονο τῆς γυναικὸς. Καὶ κατὰ τίς παραδόσεις τῶν Περσῶν ὁ Μίθρας θὰ λυτρώσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἀπ' τὴν ἐπιρροὴ τοῦ Ἀριμάν, ποῦ φθόνησε τοὺς πρωτοπλάστους, τοὺς πλησίασε μὲ μορφή φιδιοῦ καὶ τοὺς παρέσυρε στὸ κακό. Οἱ Κινέζοι περίμεναν τὸν Κιουντσέου (=ποιμένα καὶ ἄρχοντα), ποῦ θὰ ἔφερνε τὴν παληὰ λαμπρότητα. Ὁ Κομφούκιος δίδασκε, πῶς θὰ σταλῇ ἀπ' τὸν οὐρανὸ ἕνας Ἄγιος, ποῦ θὰ ἦταν παντογνώστης καὶ θὰ ἐξουσίαζε τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ. Ἐπίσης στὸ Θιβέτ, στὸ βασιλεῖο τοῦ Σιάμ, στὴν Κεϋλάνη καὶ στὴν Ἰαπωνία ὑπῆρχεν ἡ κοινὴ πίστις, πῶς ἕνας Θεὸς ἔμελλε νὰ σώσῃ τὸ ἀν-

θρώπινο γένος, ικανοποιώντας τον Ὑψιστο Θεὸ γιὰ τὶς ἀμαρτίες τῶν ἀνθρώπων. Οἱ Ἄραβες, σύμφωνα μὲ μιὰ παλιὰ παράδοσι, περίμεναν ἕναν ἐλευθερωτὴ, ποῦ θὰ ἔσωζε ὄλους τοὺς λαούς. Οἱ Ἴνδοι προσδοκοῦσαν τὴν ἐνσάρκωσι τοῦ Βράχμα, γιὰ νὰ θεραπεύσῃ τὰ κακὰ, ποῦ δημιούργησε στοὺς ἀνθρώπους ὁ Κάλυς ἢ Κάλυγας, τὸ μεγάλο φίδι. Καὶ στὴν Ἀμερικὴ ὑπῆρχαν παραδόσεις στὴν προκολομβιανὴ ἐποχὴ, σύμφωνα μὲ τὶς ὁποῖες ὁ Πουρού ἀπέστειλε τὸν γιό του ἀπ' τὸν οὐρανό, γιὰ νὰ φωνεύσῃ κάποιον τρομερὸ φίδι, ποῦ ἔχει σχέσι μὲ τὸ κακόν. Καὶ στίς σκανδιναυϊκὰς χῶρες πίστευαν, πὼς ὁ Θῶρ, ποῦ ἦταν ὁ πρωτότοκος ἀπ' τοὺς γιούς τοῦ Ὠδίνου κι' ὁ πιὸ ἀνδρεῖος ἀπ' τοὺς Θεούς, φόνευσε καὶ νίκησε τὸ μεγάλο φίδι, ποῦ ἐνσάρκωνε τὸ κακό.

Μὰ ἡ παγκόσμια νοσταλγία γιὰ τὸν Σωτῆρα βρῆκε τὸ κορῶφμά της στὸν λαὸ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, στὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν. Ὁ Μεσσίας, ὅπως προφητεύεται μέσα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, θὰ φέρῃ μιὰ καινούργια ἐποχὴ. Ἔτσι θὰ γίνῃ νέα διαθήκη μὲ ὄλους τοὺς λαούς (Ἱερ. ις', 19. Ἑσ. μβ', 1-4). Ἡ καρδιά θὰ ξαναπλασθῇ (Ἱερ. κδ', 7· λα', 33· λβ' 39). Ὁ λύκος θὰ βόσκη μαζί μὲ τὰ πρόβατα, τὸ μοσχάρι μαζί μὲ τὸ λιοντάρι, ἡ γελάδα μαζί μὲ τὴν ἀρκούδα, ἡ πάρδαλις μαζί μὲ τὸ κατοικίδιον, καὶ τὰ μικρὰ παιδάκια θὰ παίζουν ἀφοβα μὲ τὰ φίδια (Ἑσ. ια', 6 ἐξ.). Εἰρήνη θὰ βασιλεύῃ παντοῦ. Πόλεμοι δὲν θὰ ὑπάρχουν. Ὅπλα, τόξα καὶ βέλη θὰ μεταβληθοῦν, σύμφωνα μὲ τὶς ἐκφράσεις τῶν προφητῶν, σὲ ἄροτρα καὶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα (Ὠσ. β', 20. Ἑσ. β', 4. Μιχ. δ', 3).

* *

«Προσδοκία ἐθνῶν» (Γενεσ. μθ', 10) ἦταν λοιπὸν ὁ Λυτρωτής. Ὁ Βολταῖρος ὁμολόγησε :

«Στὰ παλιὰ χρόνια ὑπῆρχε στοὺς Ἴνδους καὶ στοὺς Κινέζους μιὰ παράδοσις, πὼς ὁ Σοφὸς θὰ ἔλθῃ ἀπ' τὴν Ἀνατολή. Ὅλα τὰ ἔθνη αἰσθάνθησαν πάντοτε τὴν ἀνάγκην ἐνὸς σοφοῦ». Πραγματικά! Τὸ χαρμόσυνο πρωτευαγγέλιον, ποῦ δόθηκε ἀπ' τὸν Θεὸ στοὺς πρωτοπλάστους, ἡ εὐχάριστη εἰδησις, πὼς μιὰ μέρα θὰ γεννηθῇ Ἐκεῖνος, ποῦ θὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴ τοῦ φιδιοῦ (Γεν. γ', 4-15), μεταδόθηκε ἀπὸ στόμα σὲ στόμα σ' ὄλους τοὺς λαούς κι' ἔτσι ὁ Σωτῆρ ἔγινε «προσδοκία ἐθνῶν».

Μὰ ὁ Σωτῆρ εἶναι «προσδοκία ἐθνῶν» καὶ σήμερα, ποῦ πολλοὶ ζοῦν μέσα στὴν πνιγερὴ σχετικοκρατία τῆς ἐποχῆς μας καὶ νοσταλγοῦν τὸν χαμένο παράδεισον τῶν ἀπολύτων ἀξιών. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ φορεὺς τῶν ὑψίστων ἀξιών. Ἰκανοποιεῖ ὅλα τὰ

ΤΟ ΥΠΕΡΕΧΟΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΗΜΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΕΝ ΤΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας ἐτήρησεν ἀμόλυντον τὴν παράδοσιν τῆς ἀγιογραφικῆς τέχνης, ὡς ἐτήρησε καὶ τὴν παράδοσιν τῆς ὕμνογραφίας, τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Λέγων (ἀμόλυντον), ἐνοῶ ὅτι δὲν ἀφῆκεν αὐτὴν νὰ ἐκπέσῃ ἀπὸ τὸν πνευματικὸν χαρακτήρα της, καὶ οὕτω νὰ καταστήσῃ εἰς τὸ νὰ κάμῃ ἔργα σαρκικὰ καὶ κοσμικὰ, ὡς συνέβη εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ λεγομένη Ἰταλικὴ Ἀναγέννησις τῶν τεχνῶν, τὴν ὁποίαν ἐσχάτως συνηθίζουσι νὰ ἀναφέρουσι συχνὰ πλεῖστοι ὅσοι ἐξ ἡμῶν, ἀκόμη καὶ ἱερεῖς, ἀλλοίμονον! μὴ γνωρίζοντες οὐσιαστικῶς τίποτε δι' αὐτὴν, ἀλλὰ γοητευόμενοι μόνον ἀπὸ τὴν πονηράν, σαρκικὴν καὶ θεατρικὴν αὐτῆς ἐπιπολαίαν ὠραιότητα, ἢ Ἰταλικήν, λοιπόν, Ἀναγέννησιν, ὑπῆρξεν, εἰς τὴν πραγματικότητά, ἢ ἀναγέννησιν τῆς εἰδωλολατρείας, δηλαδὴ τῆς λατρείας τοῦ σαρκικοῦ ἀνθρώπου, ὅστις δὲν γνωρίζει τί ἐστὶ πνευματικὴ ὠραιότης. Οἱ τεχνίται της ἦσαν, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἄνθρωποι ἄθρησκοι, ἄνευ πίστεως καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν θρησκείαν, καὶ τὰ θρησκευτικὰ θέματα ἦσαν δι' αὐτοὺς ἀπλῆ τις πρόφασις καὶ ἀφορμὴ διὰ νὰ ἐπιδείξουσι τὴν ἰκανότητά των εἰς τὴν φυσικὴν ζωγραφικὴν καὶ εἰς τὴν ἀπεικόνισιν σαρκῶν, καὶ τούτων, κατὰ τὸ πλεῖστον, χονδροειδῶν, πληθωρικῶν, ἀντιπαθῶν ἀκόμη καὶ εἰς ἀνθρώπους, οἵτινες κρίνουσι τὰ ἔργα ταῦτα ἀπὸ τῆς κοινῆς πνευματικῆς σκοπιᾶς. Καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ δυτικοὶ θεωροῦν ὡς ἀληθῶς λειτουργικὰς, ἦτοι θρησκευτικὰς, εἰκόνας, καί, δὴ, θαυματουργὰς, μόνον τὰς παλαιὰς βυζαντινὰς, αἵτινες μετεκομίσθησαν ὑπ' αὐτῶν ἐκ τῶν χωρῶν μας, καὶ τὰς ὁποίας καλοῦσι «Madones miracolosa», ἐνῶ θὰ γελάσωσι ἐάν τις τοῖς εἴπῃ ὅτι περιμένει βοήθειαν καὶ ἀρωγὴν παρὰ τῶν πινάκων τοῦ Ραφαέλλου, τοῦ Βερονέζε, τοῦ Ντὰ Βίντσι, τοῦ Τιντορέττο, καὶ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν τῆς ἀναγεννήσεως, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα θεωροῦν ὡς ἀπλῆν διακόσμησιν (decoro), πρὸς ἐπιπολαίαν, καὶ ἐν πολλοῖς ἀκόλαστον, τέρψιν τῶν ὀφθαλμῶν.

αἰτήματα καὶ τίς βαθύτερες νοσταλγίες καὶ ἐφέσεις τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ σήμερα, ὅπως καὶ στὸ παρελθόν, λέγει στοὺς ἀνθρώπους: «Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, δ. Θ.
Καθηγητῆς τοῦ Κολλεγίου Ἀθηνῶν

Ἡ Παναγία μετὰ τοῦ Παιδίου.

Τμήμα τοιχογραφίας τοῦ Ναοῦ τῆς Καπνικαρέας.

Διὰ χειρὸς Φ. Κ.

Κατὰ τὴν Ἰταλικὴν Ἀναγέννησιν δὲν ἔγιναν ἔργα ἀγιογραφικά, (διὰ τοῦτο δὲν ὑπάρχει παρὰ τοῖς δυτικοῖς ὁ ὄρος «ἀγιογραφία»), ἀλλὰ πίνακες πλήρεις θεατρικότητος καὶ ἐπιδείξεως, ἄνευ μυστικισμοῦ (ἐὰν εἶναι νοητὸν τοιοῦτον, ἔργον ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τέχνῃ!), ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἀντιπνευματικοί, μὴ ἔχοντες οὐδεμίαν σχέσιν μὲ τὴν ἀποκαλυπτικὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ.

Ἀντιθέτως, ἡ Ὁρθόδοξος ἀγιογραφία ἐτήρησε τὴν ἀρχαίαν πνευματικὴν καθαρότητα καὶ εὐπρέπειαν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Πλὴν, καὶ παρ' ἡμῖν, ἤρχισεν ἐκπίπτουσα ἡ γεραρὰ αὐτῆ τέχνη ἐκ τοῦ ὕψους τῆς πνευματικῆς ἀπλότητος, καὶ ν' ἀντικαθίσταται, παρὰ ἀνιδέων, κούφων καὶ ἀμαθῶν τεχνιτῶν, διὰ τῆς πλεόν προχείρου, βαρβάρου, ἀντιορθοδόξου καὶ, γενικῶς, ἀντιχριστιανικῆς κακοτεχνίας, ἣτις παράγει ἔργα τῆς ἐσχάτης κενότητος, καθ' ὅσον ἡ ἀπιστία, ὁ πόθος τῆς ἐπιδείξεως καὶ ἡ ἐπάρατος μανία νὰ ἐξομοιωθῶμεν πρὸς τοὺς ἄλλους εἰς τὸ κακόν, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ φανῶμεν συγχρονισμένοι καὶ εὐρωπαϊσμένοι, μᾶς ἐτύφλωσεν ὀλοσχερῶς. Τὰ τοιαῦτα σαρκικὰ καὶ ἀντιθρησκευτικὰ ἔργα τέρπουν τοὺς σαρκικοὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ ἡ σὰρξ ζητεῖ τὸ σαρκικόν, μὴ οὔσα εἰς θέσιν νὰ αἰσθανθῇ τὸ πνευματικόν, ὡς μὴ ἔχουσα οὔτε πνευματικὸν ὀφθαλμόν, διὰ νὰ ἐννοήσῃ τὴν βυζαντινὴν μας εἰκονογραφίαν, οὔτε πνευματικὸν οὖς, διὰ νὰ κατανοήσῃ ἐκ τῆς ἐξαισίας ἡμῶν ὑμνωδίας. Τὸ ἀντίθετον συμβαίνει εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἠσθάνθησον τὴν γλυκύτητα τῆς ἀληθοῦς πίστεως. Οἱ τοιοῦτοι δὲν εὐρίσκουν οὐδεμίαν οὐσίαν εἰς τὰ ἔργα, τὰ ὅποια ἔγιναν καὶ γίνονται διὰ νὰ ἐπιδειχθῇ ἡ ματαία δεξιότητις τοῦ ζωγράφου, ἐπιδιώκοντος νὰ ἀναπαρστήσῃ μὲ φυσικότητα τὰ ἅγια πρόσωπα, ὅπως γίνεται εἰς τὰς κινηματογραφικὰς ταινίας, αἱ ὅποια ἔχουν ὑπόθεσιν τινὰ θρησκευτικὴν. Οἱ πίνακες αὐτοὶ (οὐχὶ «εἰκόνας») εἶναι ἀνίεροι, ὡς εἶναι ἀνίεροι καὶ αἱ κινηματογραφικαὶ ταινίαι, εἰς τὰς ὁποίας παριστοῦν τὰ ἱερά πρόσωπα ἀμαρτωλοὶ ἠθοποιοὶ καὶ ἀκόλαστα γυναῖκα.

Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ ζωγραφίζεται εἰς τὰς βυζαντινὰς εἰκόνας μὲ τὴν ἀγιότητα ἐκείνην, τῆς ὁποίας τὸ μῦρον εὐωδιάζει εἰς τὸ Εὐαγγέλιον. Ἦγουν, παρίσταται ὡς μυστήριον, ἐνῶ ἡ κοσμικὴ ζωγραφικὴ, διὰ τὴν ὁποίαν ὠμίλησαμεν ἀνωτέρω, τὴν ζωγραφίζει ὡς μίαν ἀπλὴν θεατρικὴν σκηνοθεσίαν, καὶ οὐδὲν πλεόν. Εἰς τὰς Ὁρθοδόξους εἰκόνας μας, ἡ Γέννησις εἰκονίζεται μὲ ἀπλοῦν καὶ βαθὺν τρόπον, ἄνευ ἐπιτηδευμένων καρυκευμάτων καὶ ματαίων αἰσθηματολογιῶν. Τὰ πάντα εἶναι ἀπλά, ὡς ἡ ἀλήθεια, καὶ ταπεινά, ὡς τὸ Εὐαγγέλιον. Πλὴν, ἐντὸς τῶν ἀπλῶν τούτων σχημάτων καὶ τῆς ἐξαισίας σεμνοχρωμίας, ὑπάρχει τὸ

μυστικὸν ἐκεῖνο πνεῦμα, ὅπερ εἶναι ἀσύλληπτον διὰ τοὺς σαρκικούς, τοὺς βαρεῖς δεσμίους τῆς ὕλης, διότι εἶναι «ὡς πνοὴ αὔρας λεπτῆς».

Τὸν εἰκονογραφικὸν τύπον τῆς εἰκόνας τῆς Γεννήσεως ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ ἀγιογραφίᾳ διαγράφομεν εἰς ἄλλο ἄρθρον, δημοσιεύομενον εἰς τὸ φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας». Διό, παραπέμπομεν εἰς αὐτὸ τὸν ἀναγνώστην τοῦ «Ἐφημερίου».

Ἐπάρχει παρ' ἡμῖν τεχνικὸν βιβλίον μεγάλης σημασίας, συγγραφὴν ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου καὶ ἀγιογράφου Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ τῶν Ἀγράφων, μονάσαντος ἐν Καρυαῖς τοῦ Ἁγίου Ὀρους. Τὸ πόνημα τοῦτο, δὲν εἶναι καθ' αὐτὸ ἔργον τοῦ πατρὸς Διονυσίου, ἀλλὰ μᾶλλον οὗτος συνέλεξεν, ἐκ παλαιοτέρων χειρογράφων, ἅτινα συνεβουλεύοντο διὰ τὴν τέχνην των οἱ πρὸ αὐτοῦ ἀγιογράφοι, ὅσας τεχνικὰς καὶ ἀγιογραφικὰς σημειώσεις ἠδυνήθη, προσέθεσε δὲ καὶ τὰς σχετικὰς ἐξ ἰδίας πείρας ἰδίας τεχνικὰς γνώσεις καθὼς καὶ ὅσας σχετικὰς πληροφορίας ἔμαθε ἐκ συνομιλιῶν αὐτοῦ μετ' ἄλλων πρεσβυτέρων αὐτοῦ ἀγιογράφων, καὶ οὕτω παρουσίασε πάντα ταῦτα συστηματικώτερον ἐν τῷ βιβλίῳ του, τὸ ὁποῖον ἐπέγραψεν «Ἐρμηνείαν τῶν ζωγράφων ὡς πρὸς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ζωγραφίαν». Εἶναι δὲ διηρημένον εἰς δύο μέρη, τὸ πρῶτον «Τεχνολογικόν», καὶ τὸ δεύτερον «Περὶ Ὑποθέσεων», ἥτοι «Εἰκονογραφικόν»¹.

Ἐν αὐτῷ, ἰδοὺ τί ἐστὶ γεγραμμένον διὰ τὸν τύπον τῆς εἰκόνας τῆς Γεννήσεως: «Σπήλαιον, καὶ ἔσω, εἰς τὸ δεξιὸν μέρος, ἡ Θεοτόκος, βάλλουσα τὸ Βρέφος ἐσπαργανωμένον μέσα εἰς τὴν φάτνην. Καὶ ἀριστερά, ὁ Ἰωσήφ γονατιστός, ἔχων τὰ χέρια ἐσταυρωμένα². Καὶ ὅπισθεν τῆς φάτνης ἓνα βόδι καὶ ἓνα ἄλογον, βλέποντα τὸν Χριστόν. Καὶ ὅπισθεν, ποιμένες, βαστάζοντες ράβδους καὶ βλέποντες μετὰ θάμβους τὸν Χριστόν. Καὶ ἔξωθεν τοῦ σπηλαίου πρόβατα καὶ ποιμένες, ὁ ἓνας λαλῶν αὐλόν, καὶ ἕτεροι βλέποντες ἄνω μετὰ φόβου. Καὶ ἐπάνωθεν αὐτῶν ἓνας Ἀγγελος, εὐλογῶν αὐτούς, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ μάγοι μετὰ βασιλικῆς στολῆς, καθήμενοι ἐπάνω εἰς ἄλογα, καὶ δει-

1. Βιβλίον ἀναλόγου περιεχομένου συγγράφει ὁ γράφων τὸ παρὸν ἀρθρίδιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτίθενται ἐκτενέστερον τὰ κατὰ τὴν τεχνικὴν τῆς ἀγιογραφίας καὶ τὰ κατὰ τὴν εἰκονογραφίαν, πεπλουτισμένον ἐπὶ πλείον καὶ ἐκ τῆς πολυετοῦς πείρας τοῦ γράφοντος.

2. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ πατρὸς Διονυσίου (ΙΗ' αἰών), εἶχεν ἀρχίσει νὰ νοθεύεται ἡ παρ' ἡμῖν ἀγιογραφία ἐκ δυτικῶν προτύπων, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ Ἰωσήφ εἰκονίζεται γονυπετής, ὡς καὶ ἡ Θεοτόκος.

κνύοντες ἀλλήλοις τὸν ἀστέρα. Καὶ ἐπάνωθεν τοῦ σπηλαίου, πλῆθος Ἀγγέλων».

Ἐκ τῶν εἰκόνων τῆς Γεννήσεως, τὰς ὁποίας ἐφιλοτέχνησαν οἱ παλαιοὶ εὐσεβεῖς ἀγιογράφοι μας, αἱ πλέον γνωσταὶ καὶ ἀριστοτεχνικαὶ εἶναι αἱ ἐπόμεναι:

Κατὰ πρῶτον, αἱ διὰ ψηφίδων τεχνουργημέναι ἐν τῇ μονῇ Δαφνίου καὶ ἐν τῷ καθολικῷ τῆς μονῆς τοῦ ὁσίου Λουκᾶ παρὰ τὴν Λεβάδειαν, ἔργα ἀληθῶς θεᾶς ἄξια, δι' ὅντινα αἰσθάνεται ἐν τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τῆς ὀρθοδόξου κατανώξεως. Ἄλλη γλυκυτάτη εἰκὼν τῆς Γεννήσεως εἶναι ἡ ἐν τοιχογραφίᾳ τοιαύτῃ τοῦ ναοῦ τῆς Περιβλέπτου ἐν Μυστρᾷ, καὶ ἕτερα ἐν τῷ αὐτόθι ναῷ τῆς Παντανάσσης. Σπουδαία εἶναι καὶ ἡ εἰκὼν τῆς Γεννήσεως ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μονῇ τῆς Χώρας (τουρκιστὶ Καχριε Τζαμισῆ), ἡ τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων, ἔργον Φράγκου Κατελάνου τοῦ ἐκ Θηβῶν (τοῦ 15' αἰῶνος), αἱ τῶν καθολικῶν τῶν ἐν Ἀθωνί ἱερῶν μονῶν Διονυσίου καὶ Δοχειαρίου, ἔργα τῶν πεφημισμένων Κρητῶν ἀγιογράφων, τοῦ παρεκκλησίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν τῇ μονῇ Ἀγίου Παύλου ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, τῆς Ἑμορφῆς Ἐκκλησιᾶς ἐν Αἰγίνῃ (τοῦ 16' αἰῶνος). Ὡσαύτως κατανουκτικώταται εἰκόνες Γεννήσεως εὐρηναὶ εἰς παλαιὰ ἐρημοκλήσια, ἅπασαι ἱστορημέναι ἐπὶ τοῦ τύπου, ὃν διεγράψαμεν ἀνωτέρω. Πλῆθος ἐξαισίων εἰκόνων τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, ἐν μικρογραφίᾳ, κοσμοῦσιν ἐπίσης πολλὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα. Ἡ ἀμαρτωλὴ χεὶρ τοῦ γράφοντος τὰς γραμμὰς ταύτας ἠξιώθη νὰ ἱστορήσῃ πολλὰς εἰκόνας τῆς κοσμοσωτηρίου Γεννήσεως τοῦ Κυρίου, ἐπὶ σανίδος καὶ ἐν τοιχογραφίᾳ. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγονται ἡ ἐν τῷ οἰκογενειακῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Γεωργίου Πεσμαζόγλου ἐν Κηφισίᾳ, ἐν τῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Παιανίας (Λιόπεςσι), ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ τοῦ καθολικοῦ τῆς Μονῆς Πεντέλης, ἐν τοιχογραφίᾳ τοῦ χιλιετοῦς ναοῦ τῆς Καπνικαρέας, ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου (ἁγίου Κωνσταντίνου Ὁμονοίας), ἐν τῷ παλαιῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου (Φιλοθέης), καὶ ἀλλαχοῦ.

Εἶθε ὁ μόχθος ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ἀναξίων, εἰς οὓς ἔλαχεν ὁ κλῆρος τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς γεραρᾶς καὶ ἀκηλιδώτου ἡμῶν τέχνης τῆς κατὰ παράδοσιν ἀγιογραφίας, νὰ τύχῃ τῆς εὐλογίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ, ὥστε νὰ καταστῶσιν οἱ ναοὶ μας πάλιν Παράδεισοι ὀφθαλμῶν καὶ ὄτων πνευματικῶν καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς προσευχὴ, ἐντρυφήμα πάσης ψυχῆς Χριστιανῶν Ὀρθοδόξων. Ἀμήν. Γένοιτο!

ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΕΙΡΗΝΗ

Δεκέμβρης και τρισκότειδο. Τῆς χειμωνιάς καρδιά.
Στὰ φτωχικὰ τῆς Βηθλεὲμ σπιτάκια τέτοιαν ὥρα
ὄλοι κοιμοῦνται βάρυπνα στὴν παγερὴ βραδειά.
Κι' ὅπου στραφῆς, δὲ βλέπεις φῶς σ' ὀλάκερη τῇ χώρᾳ.
Ἄκραχτη πνίγει σιγαλιὰ τὸν κόσμον, σὰν φοβέρα,
πὸ μόνῃ τὴν ἀντιμαχᾶ κάποιου βοσκοῦ φλογέρα.

*

Μὰ ξαφνικά, σὰν νᾶνθισαν τὰ βάθη τ' Οὐρανοῦ
ἀστέρια πλήθος ἔλαμψαν—ἄμμος χρυσὸς και σμάρι—
κι' ἐφάνταξεν ὀλόφωτος στὸ σαστισμένο νοῦ
σὰν μιὰ νυφούλα μυγαλιὰ π' ἀνθίζει στὸ Φλεβάρη.
Κ' ἓνα ξεφεύγει, ξεκρεμνᾶ—κι' ὦ! θαῦμα τῶν θαυμάτων—
δρομᾶ και κλίνει πρὸς τὴ Γῆ, μὲ συνοδεῖτες ἀσμάτων.

*

«Δόξα στὸν ἄπλαστο Θεό, τὴν ἄσωστη πηγὴ
«κάθε ζωῆς, πὸν ντύνεται ζωὴ σ' ἀλόγων φάτην...
«Στοῦ κόσμου τὰ μεσάνυχτα χαράζει τώρα ἀγῆ,
«πὸν θὰ σκορπίση τῆς καρδιάς και τῶν ψυχῶν τὴν πάχη...
«Πάλι στὴ Γῆν ἀνθίζουνε τοῦ Παραδείσου οἱ κρίνοι.
«Δόξα στὸν Ὑψιστο Θεό. Κ' ἐπὶ τῆς Γῆς εἰρήνη».

.....

Χριστέ μου, πάλι ἄς ἦτανε τ' ἀστέρι σου ξανά
στὰ σκότη, πὸν μᾶς ἔξωσαν, σὰν Ὁλιος νὰ προβάλῃ.
Κι' ὅπως στὴ θεία Σου Γέννηση, και νέον «Ὁσαννά»
στὴ Γῆ πὸν τ' ἀποξέχασε νὰ γροικηθῆ και πάλι.
Δός μας Χριστέ μου τὴ χαρά, σὰν τὴ βραδυὰν ἐκείνη
Ἄγγελοι νὰ σαλπίσουνε: «Ἐπὶ τῆς Γῆς Εἰρήνη...»

ΘΕΟΔ. Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΟΡΤΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Ἡ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων, σὰν ξεχωριστὴ γιορτὴ ποὺ γιορτάζεται τὴν 25ῃ Δεκεμβρίου, διαμορφώθηκε καὶ ἀναπτύχθηκε κάπως ἀργά. Πολλὲς χριστιανικὲς γενεὲς πέρασαν, χωρὶς νὰ γιορτάζουσι τὶς γιορτὲς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων.

Ἀρχαιότερη ἀπ' τὶς δυὸ αὐτὲς γιορτὲς εἶναι ἡ γιορτὴ τῶν Θεοφανείων. Αὐτὴ στὴν ἀρχὴ γιορταζόταν μόνον ἀπ' τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ αἰρετικοῦ Βασιλείδου (μέσα β' αἰῶνος). Σιγά-σιγά ὅμως ἡ γιορτὴ αὐτὴ ἐπεκράτησε σ' ὅλους τοὺς χριστιανούς. Ἀπ' τὸ τέλος τοῦ γ' αἰῶνος γιορταζόταν στὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀνατολῆς. Στὸν δ' αἰῶνα εἶχε διαδοθῆ παντοῦ καὶ εἶχε τὸ ὄνομα τῆς γιορτῆς τῶν Θεοφανείων ἢ Ἐπιφανείων ἢ τῆς Ἐπιφανείας τοῦ Χριστοῦ. Στὴ Δύσι ἡ διάδοσις τῆς γιορτῆς ἄρχισε μόλις ἀπ' τὰ μέσα τοῦ δ' αἰῶνος.

Στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία, ἀν καὶ δὲν γιορταζόταν ἡ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων, διάφοροι προσπαθοῦσαν νὰ ὑπολογίσουσι καὶ νὰ καθορίσουσι τὴν ἡμέρα τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ὑποστήριξε, πὼς ὁ Σωτὴρ γεννήθηκε τὴν 17ῃ Νοεμβρίου. Ὁ Ἐπιφάνιος τοποθετοῦσε τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος στὸν μῆνα Ἰανουάριον, ἄλλοι στὸν μῆνα Μάρτιον ἢ Ἀπρίλιον ἢ Μάϊον κ.ο.κ. Πρῶτος ὁ Σηξέτος Ἰούλιος Ἀφρικανὸς στίς χρονολογίας του (τὸ ἔτος 221) καὶ ὕστερ' ἀπ' αὐτὸν ὁ Ἰππόλυτος ὄρισαν σὰν ἡμέρα τῆς γεννήσεως τὴν 25ῃ Δεκεμβρίου, χωρὶς ὅμως νὰ σκεφθοῦν γιὰ νὰ τὴ γιορτάζουσι.

Ὡστε στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία δὲν ὑπῆρχε ξεχωριστὴ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων. Ἀπ' τὸν τρίτον ὅμως αἰῶνα σὲ μερικὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ὅπως στὴν Αἴγυπτον καὶ στὴν Παλαιστίνην, ἄρχισαν νὰ γιορτάζουσι τὴ μνήμην τοῦ Κυρίου μαζί με τὴ γιορτὴ τῶν Θεοφανείων.

Ἰδιαιτέρη γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων, ἀνεξάρτητη ἀπ' τὴ γιορτὴ τῶν Ἐπιφανείων, ἄρχισε νὰ γιορτάζεται στὴ Δύσι ἀπ' τὰ μέσα τοῦ δ' αἰῶνος. Ἡ αἰτία, γιὰ τὴν ὁποία καθιερώθηκε ἡ 25ῃ Δεκεμβρίου σὰν ἡμέρα Χριστουγέννων δὲν εἶναι θετικὰ ἐξακριβωμένη.

Πολλοὶ ὑποστηρίζουσι, πὼς τὰ Χριστούγεννα ὄρισθησαν τὴν 25ῃ Δεκεμβρίου ἀπὸ ἀντίδρασιν πρὸς τὴ γιορτὴ τῶν γενεθλίων τοῦ ἀητητήτου Ἡλίου, ποὺ γιορταζόταν τὴν ἴδια ἡμέρα. Σύμφωνα με τὴν ἀποψιν αὐτῆ, ἡ Ἐκκλησία θέλησε νὰ ὑποκαταστήσῃ τὴν εἰδωλολατρικὴν γιορτὴν τοῦ ἀητητήτου Ἡλίου μετὰ τὴν γιορτὴν τοῦ πνευ-

ματικού ἡλίου, δηλαδή τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως ἔλεγεν ὁ πάπας Γρηγόριος ὁ μέγας, «πρέπει οἱ γιορτῆς τῶν εἰδωλολατρῶν σιγά-σιγά νὰ μετατραποῦν σὲ χριστιανικῆς». (Δ. Μπαλάνου, Χριστοῦγεννα, Πρώτη Ἰανουαρίου, Θεοφάνεια, Ἔκδ. Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων).

Ἴσως ὅμως στὸν καθορισμὸ τῆς 25ης Δεκεμβρίου σὰν ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων νὰ ἔπαιξε ρόλο κι' ἄλλη αἰτία. Ἡ εἰκοστὴ πέμπτη Μαρτίου ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνοιξῆς καὶ ὡς ἡ ἡμέρα τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας. Αὐτὴ τῆ μέρα θεωροῦσαν οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ σὰν τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς δημιουργίας καὶ συγχρόνως σὰν τὴν ἡμέρα, ποὺ ἐγκαινίασε τὴν πνευματικὴ ἀναδημιουργία τῶν ἀνθρώπων μετὰ τὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου. Γιὰ τοῦτο ἡ γέννησις τοῦ Σωτῆρος ἐτοποθετεῖτο ἐννῆα μῆνες ὕστερ' ἀπ' τὴν 25η Μαρτίου, δηλαδή τὴν 25η Δεκεμβρίου.

Στὴ Δύσι ἡ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων διαδόθηκε πολὺ γρήγορα. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐγίνε γνωστὴ στὴν Ἀνατολή, ὅπου ἀρχισε νὰ διαδίδεται στὶς τελευταῖες δεκαετηρίδες τοῦ 8' αἰῶνος. Καὶ χρειάσθηκε νὰ καταβάλουν πολλοὺς ἀγῶνες οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ πείσουν ἐκείνους ποὺ ἀντιδρούσαν κι' ἐθεωροῦσαν τὴ νέα γιορτὴ σὰν ἀπαράδεκτη καινοτομία καὶ νεωτερισμόν. Ἰδιαιτέρα ἐργάσθηκαν γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος στὴν Κωνσταντινούπολι κι' ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος στὴν Ἀντιόχεια κι' ἔπειτα στὴν Κωνσταντινούπολι. Ὁ Χρυσόστομος σὲ μιὰ ὁμιλία του, ποὺ ἐγίνε τὸ 388, λέγει ὅτι μόλις πρὶν ἀπὸ δέκα χρόνια ἐγίνε γνωστὴ στὴν Ἀνατολὴ ἡ γιορτὴ αὐτὴ καὶ «γογγυσμὸς ἦν τοῖς πολλοῖς». Ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας παραδέχθηκε τὴν γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων μόλις στὰ χρόνια τοῦ ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, δηλαδή στὰ μέσα τοῦ 4' αἰῶνος. Τὸ πιὸ περίεργο δὲ εἶναι ὅτι τελευταία ἀπ' ὅλες τὶς Ἐκκλησίες δέχθηκε τὴν γιορτὴ αὐτὴ στὸ τέλος τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων.

Ἔτσι σιγά-σιγά ὁ ἑορτασμός τῶν Χριστουγέννων καθιερώθηκε παντοῦ στὴν Ἀνατολὴ καὶ μόνον οἱ Μονοφυσῖτες Χριστιανοί, δηλαδή οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Ἀβησσωνοὶ καὶ Κόπται γιορτάζουν γέννησι καὶ βάπτισι μαζί τὴν 6η Ἰανουαρίου.

Ἔτσι ἐνῶ ἡ Δύσις πῆρε ἀπ' τὴν Ἀνατολὴ τὴν ἑορτὴ τῶν Ἐπιφανείων, ἡ Ἀνατολὴ παρέλαβεν ἀπ' τὴ Δύσι τὴ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων. Ἀργότερα καθιερώθηκε καὶ νηστεία πρὶν ἀπ' τὰ Χριστοῦγεννα. Ἡ νηστεία αὐτὴ ἦταν ὀλιγοήμερη. Τεσσαρακονθήμερη ἐγίνε πολὺ ἀργότερα, μετὰ τὴν ἐπίδρασι τοῦ ἀσκητικοῦ πνεύματος.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΓΕΝΝΑΤΑΙ ΔΟΞΑΣΑΤΕ...

ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΣΤΟ ΦΑΝΑΡΙ Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΝΑ ΑΓΝΩΣΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

Παραμονή Χριστουγέννων. Ὁ χειμώνας βαρὺς τὴν χρονιὰ ἐκείνη — τὸ 1889 — στὴν Πόλη καὶ στὸ Φανάρι. Μὰ δὲν ἦταν οὔτε τὸ χιόνι ποὺ ἀπλώθηκε σὰν λευκὸ ἄχραντο σεντόνι ἐπάνω στὶς στέγες τῶν ξυλένιων σπιτιῶν τυλίγοντας τὰ «σαχνιστά» τους, ἐπάνω στὰ στενοσόκακα καὶ τοὺς μαχαλάδες τῆς Πόλης. Δὲν ἦταν οὔτε ὁ ἄγριος βορρηᾶς, ποὺ κατέβαινε πίσω ἀπ' τὰ παλῆα κάστρα πρὸς τὸν ταραγμένο κόλπο, τὸν Κεράτειο, παγώνοντας σὲ πολλὰς γωνιὰς τῶν δρόμων τὸ παχὺ λευκὸ χιόνι. Τὸν χειμῶνα τὸν ἔκαμε θαρὺ τῆ χρονιὰ ἐκείνη στὴ Πόλη ὁ βραχνᾶς, ποὺ εἶχε ἀπλωθῆ ἐπάνω στὰ στήθια τοῦ ἀλύτρωτου Ἑλληνικοῦ κόσμου. Κλεισμένες ὄλες οἱ ἐκκλησιᾶς καὶ βουδῆς οἱ καμπάνες τῶν καμπαναριῶν. Ἀδιάβαστοι ἐθάβοντο οἱ νεκροὶ καὶ ἡ ψυχὴ τῆς Πόλης φαινότανε σὰν στραγγαλισμένη καὶ σὰν λιπόθυμη. Ζωντανὸς ὅμως πάντα ὁ παλμός, καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ψυχικὴ νέκρωσι ἐφούντωσε ἡ ὀργή, ἡ ἀγανάκτησις καὶ ἡ ἀποφασιστικότης κατὰ τοῦ ἀλλόθρησκου κατακτητοῦ καὶ τυράννου. Εἶχαν ποδοπατηθῆ τὰ προνόμια τῶν Ἑλλήνων καὶ σὲ μιὰ στιγμή ποὺ ἀντήχησε ὁ συναγεμῶς ὁ ἐθνικός, ξέσπασε ἐνιαία ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ καὶ ὕψωσε τὴν δύναμί της ἐνάντια στὸν κατακτητὴ. Πρωτοπόρος καὶ πάλιν στὴν ἐκδήλωσι αὐτὴν ἡ Ἐκκλησία. Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖον ὠρθώθηκε στὸ ὕψος, ποὺ εἶχε δημιουργήσει ἡ μεγάλη ἱστορία καὶ παράδοσίς του. Ἀνεμίσθηκε ἡρωϊκὰ τὸ ράσο. Καὶ κάτω ἀπὸ αὐτὸ ἐχαλυδῶθηκε ἡ καρδιά ὄλου τοῦ γένους. Ἀπεσταλμένοι του ἐζήτησαν νὰ γίνουν δεκτοὶ ἀπὸ τὸν σκληρὸ Σουλτάνο, τὸν Ἀβδοῦλ Χαμίτ. Ἐκεῖνος τοὺς ἐδέχθηκε. Ἦταν μιὰ μικτὴ ἀντιπροσωπεῖα ἀπὸ Ἱεράρχας συνοδικοὺς καὶ ἀπὸ λαϊκοὺς συμβούλους. Ἐπὶ κεφαλῆς ἕνας μικροσκοπικὸς τὸ ἀνάστημα ἱεράρχης, ὁ μητροπολίτης Ἡρακλείας Γερμανός. Ὁ Σουλτάνος τοὺς περιέβαλε μ' ἕνα βλέμμα περιφρονησεως καὶ οἴκτου. Δὲν ἐδειλίασε ἡ ἀντιπροσωπεῖα, καὶ ὕψωσε τὸ μικρὸ του ἀνάστημα ἀφήνοντας νὰ ἐκδηλωθῆ μιὰ φλογερή, μεγάλη καὶ ἀκαμπτη ἑλληνικὴ ψυχὴ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς Ἱεράρχης.

— Ἐρχόμαστε, Μεγαλειότατε, νὰ διεκδικήσουμε τὰ ποδοπατημένα δικαιώματά τοῦ γένους μας. Ζητοῦμε τὰ προνόμιά μας.

— Κι' ἂν δὲν σᾶς τὰ δώσω ;...

Ὁ δεσπότης τῆς Ἡρακλείας μὲ μιὰ ἥρωϊκὴ χειρονομία ἔβγαλε ἀπὸ τὸ στῆθος του ἓνα κομμάτι σκοινί.

— Ἐφερα καὶ τὸ σκοινί, ἀφέντη μου, γιὰ νὰ μᾶς κρεμάσης. Δὲν θὰ φύγουμε ὅμως χωρὶς τὴν ὑπόσχεσι πὼς τὸ γένος μας θὰ ξαναβρῆ ὅ,τι ἔχασε.

Ἐδοκίμασε δέος καὶ ὀργή μαζὶ ὁ τρομερὸς Πατισάχ. Ἐρριξε ἄγριο βλέμμα στὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ μαῦρο ράσο, ποὺ τόλμησε νὰ τοῦ μιλήσῃ μὲ μιὰ τέτοια τολμηρὴ καὶ ἀποφασιστικὴ γλῶσσα. Ἐκινήθηκε γιὰ μιὰ στιγμή σὰν νὰ θελε μὲ μιὰ κίνησι τοῦ χειριοῦ του νὰ στείλῃ ὄλους τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοὺς στὴν ἀγχόνῃ. Συγκρατήθηκε ὅμως, καὶ τοὺς ὑποσχέθηκε ξηρὰ νὰ μελετήσῃ τὸ ζήτημα μὲ τοὺς συμβούλους του.

Ἐπέρασε ὥστόσο καιρὸς καὶ ἡ ὑπόσχεσις ἔμεινε ἀνεκτέλεστη. Καὶ τότε ἡ Σύνοδος τοῦ Φαναρίου ἔβγαλε καὶ αὐτὴ τὴ μεγάλη καὶ ἱστορικὴ τῆς ἀπόφασι. Νὰ κλείσουν ὅλες οἱ ἐκκλησίαι καὶ νὰ μὴ γίνῃ καμμία ἱεροπραξία, ὡς ὅτου γίνουν δεκτὰ τὰ αἰτήματά της. Ἐταράχθηκε ἡ Πύλη καὶ τὸ Γιλδίξ ἀπὸ τὴν ἀπόφασι αὐτὴ, ἀλλὰ δὲν ὑποχώρησαν. Συγκινήθηκε ὀλόκληρη ἡ Ὁρθοδοξία τοῦ κόσμου καὶ ἐκινήθηκε μὲ τὰ μέσα ποὺ διέθετε, γιὰ νὰ κάμψῃ τὴν ἐπιμονὴ τοῦ κατακτητοῦ.

*

Καὶ τὰ Χριστούγεννα τῆς χρονιάς αὐτῆς ἐβρῆκαν τὸν ὀρθόδοξο πληθυσμὸ τῆς Πόλης καὶ ὅλης τῆς παληᾶς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας βυθισμένον σὲ πένθος βαρὺ. Δὲν θὰ ἐγεννᾶτο τὴ νύχτα ἐκεῖνη ὁ Χριστός, ὅπως ἄλλοτε, καὶ οἱ καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν δὲν θὰ συνώδευαν τὴν δοξολογία πρὸς τὸν ἐν ὑψίστοις Θεόν. Οὔτε καὶ θὰ κοινονοῦσε τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὁ ὀρθόδοξος Χριστιανισμός. Ἀναμμένα τὰ εἰκονοστάσια μόνον τῶν σπιτιῶν, καὶ στὸ τρεμάμενον φῶς τῆς καντήλας θὰ ἐδέοντο οἱ πιστοὶ γιὰ μιὰ καλύτερη αὐριό... Καὶ τὸ χιόνι ἔπεφτε ἔξω καὶ σφύραγε ἄγριος ὁ Βορρηᾶς σὰν μιὰ συμμετοχὴ στὸν σπαραγμὸ τῆς Χριστιανικῆς ψυχῆς...

*

Προχωρημένη ἡ χειμωνιάτικη ἄγρια αὐτὴ νύχτα τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγένων, ὅταν στὸν καλντεριμένιον δρόμον τοῦ Φαναριοῦ, ποὺ ὠδηγοῦσε ὑψηλὰ πρὸς τὸ Μουχλιό, σταμάτησαν δυὸ μεγαλοπρεπεῖ κλειστὰ ἀμάξια. Χλιμίντριζαν τὰ ἄλογά τους καὶ ἔτρεμαν ἀπὸ τὸ δυνατὸ κρῦο τῆς ὥρας ἐκεῖνης. Ἀπὸ τὸ ἓνα ἀμάξι κατέβηκαν τρεῖς ὑποτακτικοὶ κρατῶντας καὶ ἀπὸ ἓνα ἀναμμένο φανάρι. Ἐπλησίασαν τὸ ἄλλο ἀμάξι, ἀνοιξαν τὴν πόρτα του, ὑψωσαν τὰ φανάρια τους καὶ ἐβοήθησαν νὰ κατεβῆ ἓνας ἄν-

θρωπος με λευκά μαλλιά και με εμφάνισι που ἐπρόδιδε τὴν ὑψηλὴν τάξι και θέσι στὴν ὁποία ἀνῆκε...

— Ὁ καιρὸς ἐλεινός, ψιθύρισε σὲ γλῶσσα Τουρκικὴ.

— Μήπως θέλετε, πασᾶ μου, τὸν ἐρώτησε ἕνας ὑποτακτικός, πού κατέβηκε ἀπὸ τὴν διπλανὴ θέσι τοῦ ἀμαξᾶ, νὰ περιμένουμε νὰ σταματήσῃ λίγο τὸ χιόνι;

— Ὅχι, ὄχι... Δὲν πρέπει νὰ χάνουμε καιρό. Θὰ προχωρήσουμε ὅπως μπορούμε, και θὰ φτάσουμε στὸ σπίτι αὐτό, πού θὰ σᾶς δεῖξω ἐγώ.

Ἡ ἐπιθυμία τοῦ «πασᾶ» ἦταν διαταγή. Μπροστὰ οἱ ὑπηρετές με τὰ ἀναμμένα φανάρια, και πίσω ὁ «πασᾶς» με τὴν συνοδεία του ἀνέβηκαν τὸ χιονισμένο ἀνηφορικὸ δρόμο πρὸς τὸ Μουχλιό, και γιὰ μιὰ στιγμὴ, κατὰ διαταγὴν, ἐσταμάτησε ἡ συνοδεία γιὰ νὰ δώσῃ ὁδηγίεσ ὁ πασᾶς.

— Θὰ χτυπήσῃ ἕνας ἀπὸ σᾶς τὴν πόρτα τοῦ φωτισμένου αὐτοῦ σπιτιοῦ και θὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς συγκεντρωμένους σ' αὐτό, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς δῇ ἀπεσταλμένος τοῦ Σουλτάνου.

Τὸ σπίτι αὐτὸ τοῦ Φαναριοῦ, ἐπάνω στὴ συνοικία τοῦ Μουχλιοῦ, ἦταν σπίτι ἐνὸς συνοδικοῦ ἀρχιερέα, στὸ ὁποῖο ἐγίνοντο ὅλεσ οἱ συγκεντρώσεις και οἱ παραсунаγωγές τῶν ἀρχιερέων. Τὴν νύχτα ἐκεῖνη τῆσ παραμονῆσ τῶν Χριστουγέννων εἶχαν συγκεντρωθῆ ἀπὸ πολὺ ἔνωρῖσ στὸ σπίτι αὐτὸ τοῦ Μουχλιοῦ οἱ ἀρχιερεῖσ και ἀντήλλασσαν βαρῦθυμοι και θλιμμένοι τίς γνῶμες τους. Ἐνας ὑπηρετής, ἀνοίγοντας τὴν μεγάλη σᾶλα τῆσ παραсунаγωγῆσ τῶν ἀρχιερέων, ἀνήγγειλε τρέμοντας ἀπὸ φόβο, ὅτι κάτω περιμένει μιὰ μεγάλη συνοδεία Τούρκων και ὅτι ἐπιθυμοῦσε νὰ δῇ τοὺς «γέροντας» ἀπεσταλμένος τοῦ Σουλτάνου. Οἱ ἀρχιερεῖσ ἀντήλλαξαν βιαστικᾶ ἕνα βλέμμα και ὅλοι ἐμάντεψαν ποιός ἦταν δυνατὸν νὰ εἶναι ὁ ὑψηλὸς αὐτὸς ἀπεσταλμένος.

— Ὁδηγήστε τον, εἶπαν ὁμόφωνα ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖσ. Τὸν περιμένουμε νὰ τὸν δεχθοῦμε.

Ἀκουσθησαν δῆματα στὸν διάδρομο, και στὴν πόρτα τῆσ αἰθουσασ ἐνεφανίσθη με κάποια εὐλαδικὴ ὑπόκλισι ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Πατισᾶχ.

Τὸ εἶχαν ὀρθᾶ μαντέψει. Ἦταν ὁ Ἀλέξανδρος Μαυρογένησ πασᾶς. Ὁ ἔμπιστος και ἀφωσιωμένος γιатρὸς και σύμβουλος τοῦ Ἀβδούλ Χαμίτ.

— Μήπως σᾶς ἐνοχλῶ, ἄγιοί μου ;...

— Διόλου, διόλου! ἀπήντησεν ὁ μικροσκοπικός ἱεράρχης, πού εἶχε ἀντιτάξει τόσον θαρραλέα και ἡρωϊκᾶ τὸ μικρὸ του ἀνάστημα μπροστὰ στὴν ἀλαζονεία τοῦ φοβεροῦ Σουλτάνου.

Ἐκάθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ προσέφεραν κάθισμα καὶ στὸν Μαυρογένη πασᾶ.

— Εἴμεθα πρόθυμοι νὰ σᾶς ἀκούσουμε πασᾶ μου.

— Σᾶς εὐχαριστῶ. Καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ δώσετε προσοχὴ στὰ λόγια καὶ στὶς συστάσεις μου, ποῦ εἶναι λόγια καὶ συστάσεις τοῦ Μεγαλειοτάτου Σουλτάνου μας.

Ἐπεκράτησε βραχεῖα σιγὴ. Ἐπῆρε μιὰ βαρεῖα ἀναπνοὴ ὁ Μαυρογένης πασᾶς καὶ εἶπε.

— Ἀνάγκη, νὰ μὴν ἐπιμένετε πλέον στὶς ἀποφάσεις σας. Ἐπιθυμία τοῦ ἀνακτος εἶναι νὰ διατάξετε ν' ἀνοίξουν ἀπόψε οἱ ἐκκλησιεῖς, καὶ νὰ μὴ μείνουν ἀλειτούργητοι τὴν νύχτα αὐτὴν τῶν Χριστουγέννων οἱ χριστιανοί.

— Ἀδύνατο, πασᾶ μου, ἀπήντησαν ὄλοι ὡσὰν νὰ ἦσαν συνηνομημένοι. Τὸ Γένος καὶ ἡ Ἐκκλησία θὰ βρίσκονται σὲ διωγμῶ, ὅσο δὲν μᾶς δίδει ὁ Σουλτάνος τὰ προνόμιά μας...

— Ὑπόσχεται νὰ βρῆ κάποιον τρόπο νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰ αἰτήματά σας...

Ἡ ἀπάντησις ἦταν ἀρνητικὴ πάλι. Ὁ Μαυρογένης πασᾶς αἰσθάνθηκε τὴ θέσι του ἐξαιρετικὰ δύσκολη.

— Δὲν πρέπει νὰ ἐξοργίσετε τὸν Σουλτάνο. Σκεφθῆτε, ἅγιοί μου πατέρες, τὰς συνεπείας τῆς ὀργῆς του σὲ βάρος ἴσως τῶν Χριστιανῶν.

— Μένομε ἀσυγκίνητοι καὶ ἀκλόνητοι σὲ οἰαδήποτε ἀπειλή. Εἴμεθα ἀποφασισμένοι νὰ θυσιάσουμε τὴ ζωὴ μας, ἐτόνισε ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς. Σύμφωνοι, ἅγιοι ἀδελφοί;

— Σύμφωνοι, ἀπάντησαν ὄλοι. Ἡ ζωὴ μας εἶναι στὰ χέρια τοῦ Πατισάχ.

Ὁ Μαυρογένης πασᾶς αἰσθάνθηκε ἕνα βάρος νὰ πνίγῃ τὸ στήθος του. Ἐχάϊδεψε νευρικὰ τὰ γένεα του καὶ ἐσηκώθηκε ἐρωτώντας τὴν ὀμήγουρι τῶν ἀρχιερέων:

— Εἶναι ἡ τελευταία σας λέξι αὐτῆ;

— Ἡ τελευταία.

Ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Σουλτάνου ὑπεκλίθη ἐλαφρὰ καὶ ἐκινήθηκε νὰ φύγῃ. Γιὰ μιὰ στιγμή καρφώθηκε σχεδὸν ἀκίνητος στὸ κατώφλι τῆς πόρτας. Ὁρθιοὶ καὶ ἀμίλητοι οἱ Ἀρχιερεῖς παρακολουθοῦσαν τὸν Μαυρογένη πασᾶ. Σὰν νάχε κοπῆ ἡ ἀνάσα ὄλων. Καὶ δὲν ἀκούτανε παρὰ μόνον ὁ βορρηᾶς, ποῦ ὄλο καὶ σφύριζε κατευθύνοντας αὐτὸς τὴ διεύθυνσι τοῦ χιονιοῦ. Ἀπότομα, ὕστερα ἀπὸ μικρὴ σιγὴ, ἐγύρισε πίσω πρὸς τὴν συγκέντρωσι τῶν ἀρχιερέων ὁ ἐμπιστος τοῦ Σουλτάνου καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδεια νὰ καθῆσθαι δυὸ - τρία λεπτά.

— Ὅ,τι ἐπιθυμεῖ ὁ ἐξοχώτατος πασᾶς...

— Είναι δυνατόν νὰ διατάξετε νὰ μοῦ φέρουν ἕνα μικρὸ καφέ...;

Ἐδρόνηξαν τὰ παλαμάκια τοῦ ἀρχιερέα καὶ ἐδόθηκε ἀμέσως ἡ διαταγὴ γιὰ τὴν παρασκευὴ τοῦ καφέ. Πρὶν ὅμως ἡ ὑπηρεσία τῆς παρασυναγωγῆς τοῦ ἀρχιερέα κομίσθη τὸν καφέ τοῦ ὑψηλοῦ ἐπισκόπου, ὁ Μαυρογένης πασῶς ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς τοὺς εἶπε μὲ ἕνα χαμόγελο στὰ χεῖλια του :

— Ἄγιοι πατέρες! Ὡς πρὸ ὀλίγου βρισκόμουν ἐδῶ ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Σουλτάνου. Καὶ σᾶς μίλησα μὲ τὴν γλῶσσα, ποῦ μοῦ ὑπηγόρευε ἡ ὑψηλὴ μου ἀποστολή. Τώρα ὅμως ἔχετε μπροστά σας τὸν Χριστιανὸν καὶ τὸν Ἑλληνα. Καὶ σᾶς μιλεῖ ὁ εὐσεβὴς Χριστιανὸς μὲ τὴν φωνὴν ποῦ ἀρμόζει. Ἐ! λοιπὸν αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος Μαυρογένης τώρα ὁ Χριστιανὸς σᾶς συμβουλεύει μὲ ὅλην του τὴν ψυχὴ νὰ ἐπιμείνετε στὴν ἀπόφασίν σας, γιὰτὶ ὅπωςδήποτε ὁ Σουλτάνος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἐνα τελεσιγραφικὸν μήνυμα τοῦ Τσάρου τὸν ἀναγκάζει νὰ σᾶς δώσῃ ἀπόψε τὰ προνόμια, γιὰ νὰ ἀνοίξουν οἱ ἐκκλησίαι τὴν νύχτα αὐτὴ τῶν Χριστουγέννων. Εἶμαι μαζί σας σύμφωνος καὶ ἐγώ...

Καὶ προφέροντας τὰ λόγια αὐτὰ ἔφυγε βιαστικά, ἀφήνοντας σὲ μιὰ ἐκπληξί καὶ συγκίνησι τοὺς ἁγίους ἀρχιερεῖς.

*

Καβαλλάρειοι καὶ ἄλλοι διαγγελεῖς διασχίζοντας τὴ νύχτα ἐκείνη τοὺς χριστιανικοὺς μαχαλάδες μετέδιδαν τὸ μήνυμα, ὅτι ὁ Σουλτάνος ἔδιδε πράγματι τὰ προνόμια τῶν ὀρθοδόξων. Εὐπνοῦσαν λαφιασμένοι οἱ πιστοὶ στὸ ἄκουσμα τοῦ μηνύματος, καὶ σὲ λίγο ἀπλώθηκε ἡ συγκίνησις καὶ ἡ χαρὰ παντοῦ, ὅταν χαρμόσυνα ἀντήχησαν οἱ καμπάναι τῶν ἐκκλησιῶν, ποῦ καλοῦσαν τοὺς πιστοὺς στὴ λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων. Ἐλύσσαξε ὁ Σουλτάνος μαθαίνοντας ἀπὸ τὸν ἀπεσταλμένο του τὴν ἀπάντησι τοῦ Φαναριοῦ. Ἦταν ὑποχρεωμένος ὅμως νὰ ὑποχωρήσῃ. Τὸ γένος ἐθριάμβευε τὴν νύχτα ἐκείνη. Καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐδοκίμαζε μιὰ ἀκόμη ὑπερηφάνεια, κρατώντας τὴ θέσι τῆς ὑψηλῆς καὶ ἐκπληρώνοντας μιὰ ἀποστολὴν σύμφωνα μὲ τὰς μεγάλας παραδόσεις τοῦ ράσου.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Υ. Γ. Τὸ ἄγνωστο αὐτὸ χρονικὸ ὅσον ἀφορᾷ τὴν πατριωτικὴν ἐκδήλωσι τοῦ Ἀλεξ. Μαυρογένη, τὸ ἔχει ἀποκαλύψει κατὰ τίς τελευταῖαις στιγμὰς τῆς ζωῆς του ὁ τότε μητροπολίτης Ἡρακλείας Γερμανός, ὁ κατόπιν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γερμανός ὁ Ε' εἰς ἕνα πνευματικόν του ἀνάστημα τὸν ὁμώνυμόν του Γερμανό, ποῦ πέθανε ἐφησυχάζων στὴν Καλλιθέα ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια, ὡς πρῶην Μητροπολίτης Κορυθῶς καὶ κατόπιν Λαγκαδῶ. Ὡς τότε εἶχε τηρηθῆ μυστικὸν κατόπιν ὑποσχέσεως πρὸς τὸν ὁμοεθνή ἐμπιστον τοῦ Σουλτάνου. β. ἡ.

Ο ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Μέσα σ' ένα κόσμο ἀκαταστασίας ἀπελπιστικῆς, σ' αὐτὸν τὸν πολυστένακτο πλανήτη μας, τῆ γῆ, πού κινδυνεύει ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή νὰ αἱματοκυλισθῆ ἀνεπανόρθωτα, ἀκούεται καὶ πάλι ἡ οὐρανόσταλτη ἀγγελία τῆς «ἐπὶ γῆς» εἰρήνης.

Πόσο γλυκὰ ἀντηχεῖ στὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας! Μιὰν ἀνείπωτη εὐχαρίστησι δημιουργεῖ σ' ὀλόκληρο τὸ εἶναι μας, γιατί τόσο κουρασμένοι, πού εἴμαστε ψυχικά, καὶ τόσο ἀπογοητευμένοι ἀπὸ τίς ἀνθρώπινες προσπάθειες γιὰ τὴν ἀποκατάστασι καὶ ἐγκαθίδρυσι στῆ γῆ μας τῆς εἰρήνης, ὥστε δὲν ἤμποροῦμε παρὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ πιά νὰ ζητοῦμε τὴν ἀνακούφισι, τὴν δύναμι, γιὰ νὰ κατασιγάσουν τ' ἀνθρώπινα πάθη, αὐτὴ τὴν μυριοπόθητη εἰρήνη.

Καὶ εἶναι αὐτὸ πολὺ φυσικό. Ὁ Θεός, πού ἔγινε ἄνθρωπος, χωρὶς ἁμαρτία, μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν λύτρωσι τοῦ ἀνθρώπινου Γένους, ἦταν ἐνσάρκωσις τῆς ἰδεατῆς εἰρήνης. Οἱ προφῆτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ μάλιστα ὁ Ἡσαΐας, τὸν προείδαν καὶ τὸν προεκήρυξαν σὰν Κύριο καὶ Ἄρχοντα τῆς Εἰρήνης, τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ὄριο, γιατί ὁ Θεός εἶναι ἄπειρος σ' ἀγάπη καὶ φιλανθρωπία καὶ ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴ καὶ ἀνεξάντλητη πηγὴ τῆς Χάριτος καὶ τῆς Εἰρήνης.

Αὐτὸ δὲ τὸ ἰδεῶδες τῆς εἰρήνης εὐαγγελίσθηκε στῆ γῆ μας ὁ οὐράνιος ἐκεῖνος κόσμος τῶν Ἀγγέλων, ὅταν τ' ὄνειρεμένο καὶ ἀσύλληπτο σὲ μυστήριο καὶ ἱερότητα βράδῳ τῆς Βηθλεεμ ἔψαλλεν ἀρμονικὰ κι' ὀλόγλυκα τὸν θεσπέσιο ὕμνο «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Γεννήθηκε στῆ γῆ ὁ Ἄρχων τῆς εἰρήνης. Ὁ Χριστός μας Ἰησοῦς καὶ Κύριος τῶν Δυνάμεων. Τί ἄλλο ὠραιότερο μήνυμα ἀπ' αὐτό, πού ἔψαλλαν οἱ Ἀγγελοὶ Του, ἤμποροῦσε νὰ χαροποιήσῃ καὶ νὰ συγκινήσῃ τόσο τὸν ἀνάστατο καὶ τότε κόσμο, πού βουτηγμένος μέσα στὰ πάθη καὶ στὴν ἁμαρτία ἐβάδιζε ἀκατάσχετα πρὸς τὴν αἰώνια καταστροφή ;...

Εἰρηνικὴ ἦταν ἡ πρώτη Του ἐμφάνισις. Ἐργάστηκε κατόπιν τρία ὀλόκληρα χρόνια, γιὰ νὰ διδάξῃ στοὺς ἀνθρώπους «τὸ Εὐαγγέλιο τῆς εἰρήνης» (Ἐφεσ. 6,15). Νὰ δώσῃ τίς προϋποθέσεις, τίς γραμμὲς γιὰ τὴν εἰρηνικὴ των συμβίωσι στῆ γῆ, πού θὰ εἶχε τὴν γενικώτερη καὶ οὐσιαστικώτερη ἐπίδρασι στὴν ψυχικὴ κατὰστασι τοῦ καθενός. Τέλος δὲ μὲ τὸν ἐκούσιο Σταυρικὸ Του θάνατο προσέφερε τὴν δικαίωσι στὸν ἁμαρτωλὸ ἄνθρωπο, ὥστε νὰ λέγῃ ὁ Παῦλος «δικαιωθέντες ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν» (Ῥωμ. 5,1).

Ἀλήθεια. Ὁ Χριστὸς «ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς» (Ἐφεσ. 3,17).

Ἔτσι ὁ «Ἄρχων Εἰρήνης» μετέφερε στὴ γῆ μας αὐτὸ τὸ πολυτιμότερο δῶρο, τὴν εἰρήνην, ἀφοῦ εἶπε λίγο πρὶν ἐγκαταλείψῃ τὸν κόσμον: «εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν» (Ἰωάν. 14,27) ...

Πέρασαν ἀπὸ τότε εἴκοσι σχεδὸν αἰῶνες. Ἡ ἀνθρωπότης εὐρίσκεται δυστυχῶς καὶ πάλι στὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου. Καὶ ἐρωτοῦν πολλοί: Ποῦ εἶναι ἡ εἰρήνη, ποῦ ἔφερε στὸν κόσμον ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Θεοῦ τῆς εἰρήνης;

Ἡ ἀπάντησις δίνεται σαφῆς. Δὲν κατενόησαν οἱ ἄνθρωποι σ' ὄλο τὸ μέγεθος τὸ μεγάλο αὐτὸ καὶ ἀνεκτίμητο γεγονός τῆς παρουσίας Του στὴν γῆ μας. Δὲν ἐξετίμησαν, ὅσον ἔπρεπε, τὴν δωρεάν Του. Καὶ οἱ πολλοὶ μὲ ἐλαφρά συνείδησι ἀπέριψαν στὸ βάθος τῆς τὴν μεγαλόδωρη προσφορά τῆς Θεϊκῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἐπεδίωξαν νὰ θεμελιώσουν τὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἐπάνω σὲ μιὰ ἐπιφανειακὴ, ἐπίπλαστη ὅπως διόλου, μὲ ἄλλα λόγια ψεύτικη εἰρήνη. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος παρατηρεῖ, ὅτι «σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν» (Ρωμ. γ', 17), γιατί διαπνέονται ἀπὸ σκέψεις συμφεροντολογικῆς καὶ ἁμαρτωλῆς καὶ γι' αὐτὸ «ὅταν λέγωσιν, εἰρήνην καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος» (Α' Θεσ. 5,3), πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ἰδιαίτερα στὶς ἡμέρες μας ἀποδεικνύεται...

Γιορτάζομε καὶ πάλι τὴν θεία Γέννησι τοῦ Ἄρχοντος τῆς Εἰρήνης. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν παγκόσμια ἀναταραχὴ, καιρὸς εἶναι ἡ ἀνθρωπότης νὰ συνέλθῃ. Ν' ἀλλάξῃ πορεία. Νὰ οὐριοδρομήσῃ πρὸς τὴν ἀληθινὴ πηγὴ τῆς εἰρήνης, τὸν Εἰρηνοποιὸ Κύριο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο θ' ἀναζητήσῃ μὲ πίστι καὶ εὐλάβεια νὰ μᾶς ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ σκορπίσῃ στὴν πλανημένη ἀνθρωπότητα τὴν συγχνώμη καὶ τὴν ἀγάπη Του.

Ὡ, «Αὐτὸς δ' ὁ Κύριος τῆς εἰρήνης δώη ἡμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ» (Β' Θεσ. 3,16).

Ἄρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

«Ἡ παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει καὶ ἡ γῆ τὸ σπῆλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει. Ἄγγελοι μετὰ ποιμένων δοξολογοῦσι, μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρος ὁδοποροῦσι· δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγεννήθη Παιδίον νέον, ὁ πρὸ αἰῶνων Θεός».

(Κοντάκιον Χριστουγέννων)

ΛΑΪΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

ΠΩΣ ΕΓΙΝΑΝ ΟΙ ΜΠΑΜΠΑΚΙΕΣ

Όταν ἐπρόκειτο νὰ γεννηθῆ ὁ Χριστός, στὸν Ἄδην ἐγίνηκε κακὸ καὶ σαματᾶς μεγάλος. Γιατὶ ὁ Σατανᾶς ἤξερε πῶς θὰ πατήσῃ τὸ σκοτεινὸ τοῦ Βασιλείου, καὶ πῶς θὰ λευθερώσῃ τὶς ψυχές, ποὺ κρατοῦσε φυλακισμένες. Γι' αὐτό, ἀποφάσισε νὰ προλάβῃ τὸ κακὸ ποὺ θὰ τοῦ γινότανε. Καὶ κατέβηκε στὴ γῆ, κ' ἔβαζε παντοῦ τὴν καταραμένη τὴν οὐρά του, γιὰ νὰ φέρῃ δυσκολίες στὴ Γέννηση τοῦ Λυτρωτῆ μας.

Καὶ πρῶτα ἔβαλε στὸ νοῦ τοῦ Βασιληᾶ τῶν Ἑβραίων νὰ κάμῃ ἀπογραφὴ τῶν ὑπηκόων του, γιὰ νὰ εἰσπράττῃ περισσότερους φόρους. Ἐβγαλε λοιπὸν διαταγὴ, νὰ πάῃ ὁ καθένας νὰ γραφτῆ στὸν τόπο του. Κι' ἔτσι ἡ Παναγία, σὰν ἔφθασε μὲ τὸν Ἰωσήφ στὴ Βηθλεέμ, ποῦτανε ἡ πατρίδα τους, δὲν εὕρισκαν σπίτι γιὰ νὰ μείνουν, κ' ἐγύριζαν στοὺς δρόμους. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε κάμει νὰ σκοντάψῃ τὸ γαῖδουράκι τοῦ Ἰωσήφ ἐπάνω σ' ἓνα κοτρώνι, κ' ἐγλύστησε κ' ἔσπασε τὸ ποδάρι του. Κ' ἔτσι ὄχι μονάχα ἐπερπατοῦσανε σ' ὅλο τὸ δρόμο ὁ Ἰωσήφ μὲ τὴν Παναγία, μὰ εἶχανε φορτωθῆ καὶ τὰ πράματά τους στὴ πλάτη τους κ' εἶχανε κατακουρασθῆ. Ἀπὸ τὴν κούραση ὅμως αὐτὴ ἐπιάσανε οἱ πόνοι τῆς γέννας τῆ Μεγαλόχαρη. Κι' ὁ Ἰωσήφ, ἐπειδὴ δὲν εὕρισκε στέγη πουθενά, κατάφυγε σὲ μιὰ σπηλιά, ποὺ εἶχανε δέσει ἐκεῖ οἱ ἄλλοι στρατοκόποι τὰ ζωντανά τους. Ἡ σπηλιά αὐτὴ ἦταν λίγο παραῒξω ἀπὸ τὴ Βηθλεέμ. Καὶ γύρω γύρω ἦταν χωράφια, ὅπου ἐβόσκανε πρόβατα. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐγέννησεν ἡ Παναγία.

Καὶ ὕστερα ἐπῆρε τὸ νεογέννητό της καὶ τὸ ἔβαλε μέσα σ' ἓνα της παχνὶ στρωμένο μὲ ἄχαρα. Ἦθελε λοιπὸν νὰ τὸ τυλίξῃ μὲ σπάργανα καὶ νὰ τὸ ζεστάνῃ. Μὰ δὲν εἶχε τίποτα.

Κατέβηκαν τότες οἱ Ἄγγελοι τ' οὐρανοῦ καὶ εἶπανε στοὺς τσοπάνηδες νὰ μαζέψουν τὰ πρόβατά τους μέσα στὴ σπηλιά, γιὰ νὰ ζεστάνουν μὲ τὰ χνώτά τους τὸ Χριστό. Μὰ ὁ Σατανᾶς ἐπρόφτασε κι' ἀνέβηκε ἐπάνω σ' ἓνα ψῆλωμα, καὶ κατάμαυρος ὅπως ἦτανε, ἔβαλε κάτι πολὺ ἄγριες φωνές, καὶ τὰ πρόβατα κατατρόμαξαν κ' ἐσκόρπισαν δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

Ὡς τόσο, οἱ καυμένοι οἱ τσοπάνηδες ἔτρεξαν στὴ σπηλιά γιὰ νὰ βοηθήσουν. Μὰ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ κάμουν τίποτα, γιὰ νὰ μὴ παγώσῃ ἀπὸ τὸ κρύο τὸ νεογέννητο. Γιατὶ ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἦτανε μιὰ ξαστεριά παγωμένη. Κ' ἔκανε κρύο φοβερό.

Ἐφεραν λοιπὸν οἱ τσοπάνηδες στὴ σπηλιά ὅλα τους τὰ γελάδια, κι' ὅλα τους τᾶλογα. Μὰ ὅσο καὶ νὰ φυσούσανε τὰ φτωχὰ

τὰ ζῶα καὶ νὰ σκόρπιζαν τὴ ζεστή τους ἀνάσα γύρω ἀπὸ τὴ φάτνη, ἢ παγωνιά ἦτανε πάντα μεγάλη. Καὶ ἡ Παναγία ἐχρειαζότανε σπάργανα.

Τότε οἱ τσοπάνηδες βγήκαν ἔξω ἀπὸ τὴ σπηλιά, γιὰ νὰ πιᾶσουν μερικά πρόβατα, πού εἶχανε μακρὺ μαλλί. Μὰ ὁ Σατανᾶς τὰ σαλαγοῦσε, κι' αὐτὰ ἐφεύγανε μ' ὄλη τους τὴ δύναμι.

Ὁ δρόμος ὅμως πού εἶχαν πάρει φεύγοντας, ἦτανε γεμάτος ἀπὸ ἀγριομπαμπακιές. Αὐτὲς οὔτε λουλούδια ἐκάνανε τότες, οὔτε καὶ βαβούλια, ὅπως κάνουνε σήμερα. Μὰ ἦτανε ἕνα χόρτο ταπεινὸ καὶ ἄχρηστο, ὅπως εἶναι οἱ ἀγριοτσικνίδες.

Καὶ τότε μάλιστα, ἀπὸ τὸ κρῦο τὸ πολὺ εἶχανε κοκκαλιάσει, καὶ ἦτανε τὰ κλωνάρια τους σκληρὰ καὶ ξερὰ σὰν ξύλα.

Καθὼς λοιπὸν ἐφευγαν τὰ πρόβατα κοπαδιαστά, τὸ μαλλί τους ἐγάντζωνε στὰ ξυλιασμένα κλαδιά τους κ' ἔμεναν ἐπάνω τους. Ἔτσι μαδῆθηκε ἀρκετὸ μλλί. Τουλούπες σὲ κάθε ξερόκλαδό τους.

Οἱ τσοπάνηδες λοιπὸν, ὅταν ἐφθασαν κοντά, εἶδαν τὸν τόπο πού ἀσπρολογοῦσε... Καὶ σκύβοντας εἶδανε πὼς ἦτανε μαλλί. Καὶ γεμάτοι ἀπὸ χαρὰ καὶ δοξάζοντας τὸ Θεό, ἔσκυψαν καὶ τὸ μάζεψαν.

Καὶ τὸ πήγανε στὴ σπηλιά ξασμένο καὶ καθαρὸ καθαρό... Τῶδωσαν λοιπὸν στὴν Παναγία. Κι' αὐτὴ τώρριξε γύρω γύρω στὸ παχνί, κ' ἐσκέπασε καὶ τὸ θεῖο βρέφος της. Πού ἔτσι ἔμοιαζε σὰν νάτανε τυλιγμένο μέσα σὲ κάτασπρο σύννεφο.

Ὁ Χριστοῦλης, ὕστερα ἀπὸ αὐτό, ἐκοιμήθηκε ἕναν ὕπνο γλυκύτατο. Ἐνῶ ἀπὸ πάνω του οἱ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ τὸν ὕμνούσανε καὶ τὸν δοξολογοῦσανε. Ἔτσι ἀπὸ τὶς ἄγριες αὐτὲς μπαμπακιὲς ἐγινήκανε τὰ πρῶτα σπάργανα τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Παναγία καταχάρηκε γιὰ ὅλα αὐτά. Καὶ θέλοντας νὰ ἀνταμείψῃ τὶς ταπεινὲς ἀγριομπαμπακιὲς γιὰ τὴν πολὺ καλὴ τους αὐτὴ πράξη, τὶς εὐχήθηκε, καὶ παρακάλεσε τὸ Θεὸ νὰ τὶς εὐλογῆσῃ. Κι' ἀπὸ κείνη τὴ βραδειά, τὰ κλωνάρια τους ἐμαλάκωσαν. Καὶ βγάζουνε ἄνθη, πού γίνονται βαβούλια. Καὶ τὰ βαβούλια ἀνοίγουν καὶ γίνονται μαλακὰ μαλακὰ καὶ κάτασπρα σὰν τὸ μαλλί τῶν προβάτων. Καὶ γυαλιστερὰ σὰν μετάξι. Καὶ ἀπ' αὐτὰ ντύνεται ἀπὸ τότε ὅλος ὁ κόσμος. Καὶ κάνει τὰ ἀσπρόρρουχά του καὶ τὰ σεντόνια του. Καὶ οἱ καυμένοι οἱ τσοπάνηδες κάνουνε τὶς χιονάτες φουστανέλλες καὶ τὰ πουκάμισά τους, πού πρῶτα ἦτανε μάλλινα καὶ ἄγρια.

Κι' εἶναι ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ μπαμπακιὰ τὸ πιὸ εὐλογημένο φυτὸ τῆς Γῆς.

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΕΦΕΤΟΣ

Στὴ Βηθλεέμ ἐρχόμαστε καὶ πάλι σήμερα. Ξεκινῶντας ἀπὸ τόπους αἱμάτων καὶ στεναγμῶν, ἐρχόμαστε κι' ἀτενίζομε τὸ Φῶς, ποῦ γεννήθηκε σὲ μιὰ σπηλιά, μὲ τὰ μάτια γεμᾶτα δάκρυα καὶ τὴν καρδιά περισφιγμένη ἀπὸ μιὰν ἐρημιὰ τρομαχτική. Ποτὲ ὁ ἄνθρωπος δὲν βρέθηκε τόσο μόνος ψυχικά, ὅσο σήμερα καὶ ποτὲ ἡ ἐποπτεία τῆς ζωῆς δὲν παρουσιάστηκε ὡς γεγονός τόσο συγκλονιστικό.

Γι' αὐτὸ καὶ πάλι πλησιάζομε τὴ Βηθλεέμ. Γνωρίζομε πῶς διὰ μέσου τῆς θᾶ προσεγγίσουμε τὸν οὐρανό. Σ' αὐτὴ τὴ νύχτα τῶν θαυμάτων ἀπὸ τίς δλάνοιχτες πύλες τοῦ χύνεται καὶ καταπλημμυρίζει τὰ πάντα ὁ ποταμὸς τῆς Θείας Χάριτος. Τὴ νύχτα αὐτὴ ἐρχόμαστε κι' ἐμεῖς μὲ τὴν ἀλλάλητη μοναξιά τῆς καρδιάς νὰ πλησιάσουμε τὸ γεννημένο Κύριο.

Ἴσως εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποῦ πλησιάζομε ἔχοντας τόσο βαθειὰ συνείδησι τῆς καταστάσεως ποῦ περνοῦμε καὶ τῶν προβλημάτων ποῦ μᾶς ἀπασχολοῦν.

Οἱ ἐσώτερες προσδοκίες μας δέχτηκαν θανατηφόρα χτυπήματα τὸν τελευταῖο καιρό. Ὅ,τι τιμιώτερο καὶ ἀγνότερο κρύβαμε κατεξευτελίστηκε. Βλέπομε τὸ σκοτάδι νὰ γίνεται ὄλο καὶ πιὸ πυκνό. Ὅλες οἱ εὐγενικές, οἱ γεμᾶτες τρυφερότητα καὶ γαλήνη φωνές σῶπασαν καὶ μονάχα στεναγμοὺς ἀκοῦμε ποῦ κάνουν τὴν οἰκουμένη ν' ἀναρριγᾷ. Ἐρημιὰ καὶ ἄγχος μᾶς τυρρανοῦν. Ζητοῦμε ἄνθρωπο καὶ δὲν μπορούμε νὰ βροῦμε. Ἡ μεγάλη μας τραγωδία εἶναι ποῦ δὲν ὑπάρχει τίποτα στὸ ὁποῖο νὰ μπορέσουμε πιά νὰ ἐμπιστευθοῦμε, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε σύστημα, οὔτε ὁμάδα. Ἡ χρεωκοπία τῶν ἰδεῶν, τῆς ὁποίας μάρτυρες γίναμε ὄλοι, αὐτοὺς τοὺς τελευταίους μῆνες, ἦταν μιὰ συμφορὰ ποῦ μᾶς ἀπογύμνωσε ἀπὸ κάθε βεβαιότητα.

Τὶ ἐγῶϊσμός καὶ πόσην ἀνόητην ἐμπιστοσύνην δείξαμε στὴν παντοδυναμία τοῦ ἀνθρώπου! Τώρα ποῦ ὄλα ζυγίστηκαν καὶ βρέθηκαν λειψά, τώρα ποῦ ὄλα τοῦ κόσμου τούτου μᾶς ὠδήγησαν στὸ χεῖλος μιᾶς τραγικῆς ἀπογοητεύσεως κι' ἀντιμετωπίζομε ἕνα ματωμένο ὀρόσημο, πέρα ἀπ' ὅπου ὑπάρχει ἡ ἀποχθίνωσις κι' ἡ καταστροφή τοῦ ἀνθρώπου, ἀνυψώνομε τὰ χέρια μας στὸν οὐρανό, καὶ λαχταροῦμε νὰ λουσθοῦμε σ' αὐτὸν τὸν ποταμὸ τῆς Θείας Χάριτος. Στεκόμαστε στὸ μεταίχμιό μιᾶς ἐποχῆς γεμάτης ἀπὸ ἀγωνία καὶ καθὼς γευόμαστε τὴν ἀπελπιστικὴ πικρία τοῦ παρόντος, αἰσθανόμαστε τὴν μοναχικὴ καρδιά μας νὰ σκιρτᾷ, ν' ἀναζητᾷ σύντροφο, ποῦ θὰ δεχθῇ νὰ μοιρασθῇ τὸ βάρος τῆς ἐρημιᾶς τῆς.

Ἡ ἐνθύμησις τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐφέτος δὲν θὰ εἶναι ἀπλῶς μιὰ ποιητικὴ νοσταλγία, ἀλλὰ δίψα πού θὰ ξεκινᾷ ἀπ' τὴν ρίζα τῆς ὑπάρξεώς μας, δίψα γιὰ ἀγάπη καὶ γιὰ πίστι. Μετὰ ἀπὸ τίς πρόσφατες ἀπογοητεύσεις ἀν δὲν πιστέψουμε ἐκεῖ πού πρέπει, θὰ χαθοῦμε.

Αἰσθανόμαστε τὴν ἀνάγκη νὰ ἐμπιστευθοῦμε σὲ κάποιον, ν' ἀναζητήσουμε τὴν λύσι τοῦ προβλήματος τῆς παρουσίας στιγμῆς, ὅπου διακυβεύονται ἡ ζωὴ καὶ τὸ μέλλον τῆς γῆς. Τότε πού εἴχαμε καρδιά ἀγνή καὶ ἀπλῆ, βρισκόμαστε πολὺ κοντὰ στὴ φάντη, βλέπαμε τοὺς ἀγγέλους νὰ διασχίζουν τὸν οὐρανὸ τῆς ψυχῆς καὶ φάλλαμε κι' ἐμεῖς μὲ εἰρήνη ἀνέκφραστη τὸν ὕμνο.

Στὰ μεταπολεμικὰ χρόνια, πού ἡ ὑστερία τῆς ἐγκοσμίου εὐτυχίας καὶ προόδου μᾶς ἔχει συναρπάσει καὶ μᾶς ὀδηγεῖ γοργὰ στὴν παγκόσμια παραφροσύνη εἴχαμε οὐσιαστικὰ λησμονήσει τὴν ταπεινὴν αὐτὴ φάντη.

Φέτος ὅμως, κι' ἐνῶ βρισκόμαστε στὴν κοιλάδα τῶν δακρύων, πατώντας σὲ χῶμα νοτισμένο ἀπὸ ἀδελφικὸ αἷμα, μπορούμε μὲ καρδιά ἐξαγνισμένη ἀπὸ μοναξιά καὶ ὀδύνη νὰ δοῦμε καὶ πάλι, ὅπως ἄλλοτε, τὴ φάντη κοντὰ μας, μέσα μας νὰ καταυγάζη μὲ φῶς τὸ ἀδιαπέραστο σκότος.

Μποροῦμε νὰ αἰσθανθοῦμε τὸν νεογέννητο Κύριο νὰ μπαίνει στὸν χῶρο τῆς ἐσωτερικῆς μας ἐρημιᾶς καὶ νὰ μᾶς σώζη, νὰ καταλύῃ τὴν σιωπὴ καὶ τὸ θάνατο, καὶ νὰ φέρη στὴν καρδιά τοὺς ὕμνους καὶ τὴ χαρὰ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς.

Σήμερα, ἔχουμε ἀνάγκη Σωτῆρος καὶ μόνο. Καὶ τὸ νόημα τῆς σωτηρίας πού μᾶς προσφέρει ὁ Κύριος εἶναι ἀπλό, ἀν θελήσουμε νὰ τὸ δεχθοῦμε μὲ ταπεινοφροσύνη. Ἡ μεγίστη ἀποθάρρυνσίς μας ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου μᾶς δίδει τὴν δυνατότητα νὰ παραδοθοῦμε σ' Αὐτὸν ὀλοκληρωτικά. Τοῦ δίδομε τὴν βασιανιστικὴν κι ἀγὼνη ἐρημιὰ μας κι' Ἐκεῖνος μᾶς ἐνώνει καὶ πάλι μὲ τοὺς ἀνθρώπους, μᾶς ὀδηγεῖ νὰ ξαναβροῦμε τὴν πίστι πού ἐχάσαμε στὸν ὑψηλὸ προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ μᾶς ἐμπλουτίζει μὲ τὴν δημιουργικὴ χαρὰ τῆς ζωῆς. Τοῦ παρὰ χωροῦμε τὴν ἀγωνία πού κατατρώγει τὴν ψυχὴ μας κι' Ἐκεῖνος μᾶς πλημμυρίζει μὲ τὴν ἐλπιδοφόρα βεβαιότητα μιᾶς ζωῆς πού κοντὰ Του εἶναι ἀποστολὴ καὶ ἀγῶνας χωρὶς αἱματηρὲς διαψεύσεις.

Ἦ! μυστικὴ, ὦ! συγκλονιστικὴ ἀνταλλαγὴ, σημάδι μέγα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴ. Ἐκεῖνος γίνεται ἀνάδοχος τῶν βασάνων μας γιὰ νὰ μπορέσουμε καὶ πάλιν ἐμεῖς νὰ ἰδοῦμε φῶς.

Νά, ἡ Βηθλεέμ! Ἐύπνησε μιὰ νύχτα μὲ μάτια θαμπωμένα,

εἶδε ἀνοικτούς τοὺς οὐρανοὺς, εἶδε τοὺς ἀγγέλους, ἀφουγκράστηκε τὸν ὕμνο τῆς εἰρήνης καὶ προσκύνησε τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἄς πλησιάσουμε καὶ μεῖς κληρονόμοι τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου. Ὁ οὐρανὸς γεμίζει ἀπὸ νόημα τῆς ζωῆς, τοὺς ἀγῶνες, τὶς νίκες μας. Ἄς χαμηλώσουμε, μπρὸς στὴ σοφία τῆς ἀπλότητος τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, τὸ κεφάλι μας ποὺ ἔχομε γεμίσει μὲ τὴν ματαιότητα τῆς ἐγκοσμίου σοφίας.

«Ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτήρ!» Ἡ ψυχὴ μας συγκλονίζεται ἀπὸ τοὺς πτερυγισμοὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ δέχεται στὶς πληγές της τὸ βάλασμο τῆς ἀγάπης Ἐκείνου, ποτίζεται μὲ τὰνάματα τῆς αἰωνίου ζωῆς γιὰ νὰ μεταμορφωθῆ σὲ κῆπο τῆς Χάριτος. Σ' αὐτὸν τὸν κῆπο θὰ ἔλθῃ ν' ἀναπαυθῆ ὁ Κύριος, ἔτσι ὅπως ἐμεῖς γέρονμε ν' ἀναπαυθοῦμε στὴ δική Του ἀγκάλη. Ἄς Τὸν ἀναζητήσουμε ὅπως Ἐκεῖνος μᾶς ἀναζητᾷ. Τὸ ἀστέρι τῆς Βηθλεὲμ εἶναι τὸ μόνο, τὸ τελευταῖο ἀστέρι ποὺ φέγγει στὸν οὐρανὸ τοῦ κόσμου ὕστερα ἀπὸ τὴν τραγικὴ πτώση τῶν ἰδεῶν ποὺ παρακολουθήσαμε.

«Ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτήρ!» Ἄς κλάψουμε ἀπὸ λύπη, ἀγγίζοντας τὴν καταφρονημένη ἀγάπη τοῦ Σωτήρος.

Ἄς κλάψουμε κι' ἀπὸ χαρὰ γιατί καὶ πάλι μποροῦμε νὰ ζήσουμε μέσα σ' αὐτὸ τὸν ὄρυμαγδὸ καὶ τὴν καταστροφή καὶ τὸ σκότος, ἔχοντας ψηλὰ τὸ κεφάλι.

Ἄς κλάψουμε! Γιατὶ φέτος, ὅπωςδῆποτε, ἡ χαρὰ τῶν Χριστουγέννων πρέπει ἀπὸ πολλὰ δάκρυα νὰ βλαστήσῃ.

ΚΩΣΤΑΣ Ε. ΤΣΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

«Ὁ Χριστὸς ἔρχεται ἀπ' τοὺς οὐρανοὺς, ἐτοιμασθῆτε νὰ τὸν ὑποδεχθῆτε. Ὁ Χριστὸς βρίσκεται τώρα στὴ γῆ, ὑψώστε τὶς ψυχές σας ψηλά, πρὸς τὰ οὐράνια. Ὑμνήστε τὸν Κύριον ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς. Ἄς εὐφραίνωνται οἱ οὐρανοὶ κι' ἄς σκιρτᾷ ἀπὸ ἀγαλλίασι ἡ γῆ, γιατί ὁ Ἐπουράνιος Κύριος ἔγινε καὶ Ἐπίγειος...

Χριστὸς γεννᾶται ἀπ' τὴν Παρθένο... Καταλύεται τὸ βασίλειο τοῦ σκοτίου. Τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας ἀκτινοβολεῖ παντοῦ... Ὁ λαὸς, ποὺ εἶναι βυθισμένος στὸ σκοτάδι τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς πλάνης, ἄς ἀνοίξῃ τὰ μάτια του, γιὰ ν' ἀπολαύσῃ τὸ φῶς τῆς ἀληθινῆς γνώσεως. Τὸ ξερὸ γράμμα τοῦ Νόμου ὑποχωρεῖ κι' ἀφήνει τὴ θέσι του στὸ πνεῦμα τοῦ Ἐθαγγελίου. Φεύγουν οἱ σκιές τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τὴ θέσι τους παίρνει ἡ ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ...

«Ὅλα τὰ ἔθνη, χειροκροτήσατε, γιατί παιδί γεννήθηκε καὶ δόθηκε γιὰ τὴν ἰδική μας σωτηρία... Ὁ ἀσώματος παίρνει σάρκα. Ὁ Λόγος φανερῶνεται μὲ ὕλικὴ μορφή. Ὁ ἀόρατος γίνεται ὄρατός. Ὁ ἀσύλληπτος καταδέχεται νὰ τὸν ψηλαφήσουν. Ἐκεῖνος, ποὺ σὰν Θεὸς εἶναι ἀναρχος, παρουσιάζεται σὰν ἄνθρωπος σὲ ὀρισμένον χρόνον. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται υἱὸς ἀνθρώπου, Ἰησοῦς Χριστός, ποὺ εἶναι πάντοτε ὁ ἴδιος στὸ παρελθόν, στὸ παρὸν καὶ στὸ αἰώνιον μέλλον». (Γρηγόριος ὁ Θεολόγος).

ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΦΤΩΧΟ ΠΑΙΔΑΚΙ ΠΟΥΓΙΝΕ ΑΓΓΕΛΟΣ

Σὲ μιὰ μεγάλη πολιτεία, τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων, ἓνα παιδάκι ἐξύπνησε μέσα σ' ἓνα σκοτεινὸ καὶ κατάψυχρο ὑπόγειο... Εἶναι τυλιγμένο μέσα σ' ἓνα παλὸ καὶ κατατρυπημένο φορεματάκι. Κ' ἐτουρτούριζεν ἀπὸ τὸ κρῦο, κι' ἡ ἀναπνοή του ἐβγαίνει ἀπ' τὸ στόμα του σὰν ἄσπρος ἀτμός.

Ἐκάθησε σὲ μιὰ γωνιὰ κι' ἐπαιζε μὲ τὸν ἀχνὸ τῆς ἀναπνοῆς του, γιὰ νὰ ξεσκάσῃ λιγάκι.

Μὰ ἐπεινοῦσε πολὺ. Πάρα πολὺ...

Πολλὲς φορές ἀπ' τὸ πρῶτ' πλησίασε στὸ κρεβάτι, ὅπου ἦτανε πλαγιασμένη ἡ μητέρα του, μὲ τὸ κεφάλι τῆς ἀκουμπισμένο ἐπάνω σ' ἓνα δέμα ἀπὸ κουρέλια, ἀντὶ γιὰ μαξιλάρι.

Ἡ μητέρα ὅμως δὲν τοῦ μιλοῦσε... Εἶχε πεθάνει!

Τὸ καῦμένο τὸ μικρὸ ἄρχισε νὰ φοβᾶται μέσα στὸ σκοτάδι. Γιατὶ εἶχε νυχτώσει πλέον γιὰ καλὰ. Καὶ οὔτε φωτιά, οὔτε τὴ λάμπα εἶχανε ἀνάψει... Ψηλαφῶντας μέσα στὸ σκοτάδι εὐρῆκε τὸ πρόσωπο τῆς μητέρας του. Μὰ παράξενο, δὲν κινεῖται καὶ δὲν σαλεύει καθόλου... Καὶ τὸ νοιώθει κρῦο, κατάκρυο σὰν τὸ χιόνι...

Κάνει λοιπὸν τόσο κρῦο, λέει μὲ τὸ νοῦ του.

Μὲ τὸ χεράκι του ἀκουμπισμένο στὸν ὄμο τῆς πεθαμένης, ἐστάθηκε κάμποσιν ὥραν ἀκίνητο. Κι' ὕστερα ἀρχίζει νὰ φυσᾷ τὰ δακτυλάκια του γιὰ νὰ ζεσταθοῦν λίγο. Καὶ μιὰ πού βρῆκε τὸ σκουφάκι του ἐπάνω στὸ κρεβάτι, τὸ φόρεσε, κι' ἀνοίγοντας τὴν πόρτα ἐβγήκε ἔξω ἀπὸ τὸ ὑπόγειο... Στὸ δρόμο...

Θεέ μου! τί μεγάλη Πολιτεία εἶναι αὐτή! Ποτέ του ἔως τώρα δὲν τὴν εἶχε ἰδῆ τόσο μεγάλη! Τί φῶτα! Καὶ τί κόσμος! Καὶ πόσα ἄλογα! Καὶ πόσα ἀμάξια!... Τὸ κρῦο ὅμως εἶναι τρομερό. Ὡ! τί κρῦο ἦταν αὐτό... Κῦττα νὰ δῆς πῶς ἀχνίζουν καὶ τί γυαλιστερά εἶναι τὰ κορμιὰ τῶν ἀλόγων! Κῦτταζε πῶς βγαίνουνε ἄσπροι ἀτμοὶ ἀπὸ τὰ ρουθούνια τους... Πῶς τρέχουν, καὶ πῶς σπρώχνονται οἱ ἄνθρωποι στοὺς δρόμους...

— Πῶς θῆθελα, Θεούλη μου, νᾶτρωγα τώρα λιγάκι... Νά, λίγο ψωμάκι... ὅ,τι καὶ νᾶναι... Ἄχ! κοκκάλιασαν τὰ δάκτυλά μου!..., ψιθυρίζει ὁ μικρούλης καὶ προχωρεῖ...

*

Κάποιος ἀστυφύλακας εὐρέθηκε μπροστά του. Ἐπροσπέρασε ὅμως γυρνῶντας τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, γιὰ νὰ μὴ κοιτάξῃ τὸ μικρό.

— Νά κι' ἄλλος δρόμος... Πῶ! πῶ! τί μέγας πού εἶναι... Ἐδῶ δὲν τὴν ἔχω καλά... Σίγουρα θὰ μὲ πατήσουν... Πῶς φωνάζουν ὅλοι τους... Πῶς τρέχουν... Πῶς σπρώχνονται... Αὐτὸ ἐδῶ πάλι, τί μέγας σπῆτι πού εἶναι... Τί μέγας παράθυρα εἶναι αὐτά... Καὶ κύτταξε... πίσω ἀπὸ τὰ τζάμια εἶναι ἓνα δένδρο πελώριο, πού φθάνει ὡς τὸ ταβάνι... Εἶναι δένδρο Χριστουγεννιάτικο αὐτό... Τί πολλὰ φῶτα πού ἔχει. Κ' εἶναι χιονισμένο... Καὶ στολισμένο μὲ χρυσᾶ χαρτιά, καὶ μὲ τριτίρια, καὶ μὲ ὀλοκόκκινα μῆλα... Καὶ γύρω γύρω κουκλίτσες... Πῶ! πῶ, πόσες... Καὶ παιγνιδάκια πολλὰ... Νά, βλέπω μέσα στὸ δωμάτιο παιδάκια πολλὰ... Τί καλοντυμένα πού εἶναι. Καὶ τί καθάρὰ... Γελοῦνε... Παίζουνε... Τρῶνε... Ἄχ, τρῶνε... Νά κ' ἓνα κοριτσάκι, πού χορεύει τώρα μ' ἓνα ἀγοράκι... Ἦλθανε καὶ οἱ μουσικάντηδες... Τί ὠραῖα, τί ὠραῖα... Τί γλυκὰ πού εἶναι τὰ τραγούδια τους...

Τὸ μικρὸ ὄρφανὸ κοιτάζει... κοιτάζει... κι' ἀρχίζει τώρα νὰ γελάῃ... Ἐξέχασε τὴν πείνα του. Κι' οὔτε νοιώθει πιά καὶ τὸ κρύο, πού τὸ περυνιάζει καὶ κοκκαλιάζει τὰ δάκτυλα τῶν χεριῶν του καὶ τῶν ποδιῶν του. Μὰ κύτταξε... Τὰ δακτυλάκια του ἐκοκκινίσανε... καὶ δὲν μπορεῖ πιά νὰ τὰ κλείσῃ. Πονάει μάλιστα πολὺ, πάρα πολὺ πού τὰ κουνάει.

Καὶ σὲ λίγο, ὁ πόνος γίνεται πιὸ πολὺς... κι' ὅλο καὶ δυνάμωνει... Καὶ ξαφνικὰ τὸ πιάνουν τὰ κλάμματα... Καὶ τρέχει... τρέχει...

Μὰ νά, κι' ἄλλο φωτισμένο παράθυρο... Στέκει καὶ βλέπει μέσα ἀπὸ τὸ τζάμι... Κι' ἄλλο δένδρο... Καὶ τί μέγας κι' αὐτό... Καὶ πόσα γλυκὰ Θεούλη μου... Πολλὰ, πάρα πολλὰ... Κι' ἀραδιασμένα, τί ὠραῖα, ἐπάνω στὰ τραπέζια... Σὲ κάθε τραπέζι μπροστά, κάθονται ὠραῖες κυρίες... Καὶ ὅταν ἔρχεται κανένας, τοῦ χαμογελοῦν, καὶ τοῦ προσφέρουν ἀπὸ ἓνα γλυκό. Κι' ὅλο μπαίνουν... Κι' ὅλο μπαίνουν... Θεέ μου, πόσοι... Κάθε στιγμή κι' ἀνοίγει ἡ πόρτα... Κι' ὅλοι τρῶνε γλυκὰ... Ὁ μικρὸς γλυστρᾶ, ἀνοίγει ξαφνικὰ τὴν πόρτα... καὶ μπαίνει μέσα... ὦ! γιατί κἀνουν ἔτσι, μόλις τὸν εἶδανε... Τί φωνές, εἶναι αὐτές, πού ἔμπηξαν ὅλοι... Γιατί... γιατί;

Μιὰ κυρία ἐσηκώθηκε... Τοῦβαλε ἓνα καπίκι μέσα στὸ χεράκι του... Κ' ὕστερα τοῦ ἀνοίξε μόνη τῆς τὴν πόρτα... Γιὰ νὰ φύγῃ...

ὦ! Πῶς ἐφοβήθηκεν ὁ καύμενούλης... Ἐφοβήθηκεν ἀλήθεια πολὺ, πάρα παλὺ.

Βγήκε πάλιν έξω στο δρόμο. Κι' άρχισε πάλι νά περπατᾶ γρήγορα-γρήγορα. Καί νά τρέχει, χωρίς νά ξέρη πού πάει...

Τό καπίκι τούπεσεν από τὰ χεράκια του, κέπεσε κουδουνίζοντας έπάνω στις πλάκες του πεζοδρομίου. Είχανε κρουσταλλιάσει τὰ δακτυλάκια του. Καί δέν μπορούσε πιά νά τὰ κλείση, γιά νά τὸ κρατήση...

Πῶς ἤθελε νά κλάψη... Καί τρέχει... κι' ὄλο τρέχει και τότε-τότε χουχουλίζει τὰ παγωμένα του δακτυλάκια... Νοιώθει στην καρδούλα του τρόμο... και πόνο... και τή νοιώθει πού κτυποκοπᾶ δυνατά. Κι' άρχίζει νά κλαίη. Τὸ καταλαβαίνει πῶς δέν έχει κανένα... και πῶς εἶναι παντέρημο στο κόσμον αὐτό...

Ξαφνικά, κάποιος τ' άρπαξε τὸ μικρὸ ὄρφανὸ από τὸ ροῦχο του... Ἦταν ἕνα μεγαλύτερο παιδί... Ἐνα πολὺ κακὸ παιδί... Τοῦδωκε μιὰ στο κεφάλι... Κῦστερα τοῦ άρπαξε τὸ σκουφάκι του... και τῶβαλε στα πόδια...

Ὁ μικρὸς ὄρφανούλης έπεσε χάμω, μπήγοντας δυνατὰ κλάματα... Για λίγο εἰμεινεν ακίνητος από τὴν τρομάρα του... Μὰ σηκώθηκε ὄρθιος, μ' ἕνα πήδημα... Καί τρέχει, τρέχει χωρίς νά σταματᾶ. Βρίσκει στο δρόμο του μιὰ μεγάλη πόρτα ανοικτή... Μπαίνει μέσα λαχανιασμένος... Καί τρυπώνει σὲ μιὰ γωνιά... Πίσω από ἕνα σωρὸ ξύλα.

— Έδῶ, σκεπτότανε, δέν θά μπορέσουνε νά με βροῦνε. Εἶναι σκοτεινά...

*

Μαζεύεται λοιπόν σὲ κείνη τὴ γωνιά και γίνεται ἕνα κουβάρáκι. Νοιώθει τὸν ἑαυτό του καλύτερα. Τὰ χεράκια του και τὰ ποδαράκια του δέν τοῦ πονᾶνε πιά. Αισθάνεται ζεστασιά, ζέστη γλυκειά, σὰ νά βρισκότανε κοντὰ σὲ μιὰ σόμπα. Καί τὸ κορμάκι του ἀνατριχιάζει από εὐδαιμονία. Ἄ! θά κοιμηθῆ σὲ λίγο.

—Τί ὠραῖα πού εἶναι νά κοιμᾶσαι!...

Σὲ λίγο, ἀκούει τὸ γλυκύτατο τραγοῦδι, πού τοῦλεγε ἄλλοτε ἡ μανούλα του γιά νά τ' ἀποκοιμίση.

— Νά, μαμάκα, θά κοιμηθῶ... Ἄ! τί ὠραῖα πού εἶναι νά κοιμᾶσαι ἐδῶ!...

— Ἐλα σὲ μένα μικρό μου, ἔλα νά δῆς τὸ Χριστουγεννιάτικο δένδρο! τοῦ λέει μιὰ ἀπαλή και χαϊδευτικὴ φωνή. Στην ἀρχὴ εἶπε πῶς θά ἦταν ἡ μητέρα του. Μά, ὄχι. Δέν ἦτανε κείνη.

Ποιός, λοιπόν, τοῦ φωνάζει; Δὲ βλέπει κανένα τριγύρω του.

Μὰ κάποιος γέρνει ἀπὸ πάνω του καὶ τὸν σκεπάζει τρυφερά, μὲς στὸ σκοτάδι. Καὶ ὁ μικρὸς τοῦ ἀπλώνει τὸ χέρι καί... ἄξαφνα...

Θέ μου! Τί πλημμύρα φωτὸς εἶνε αὐτή!...

"ὦ! τί ὠραῖο Χριστουγεννιάτικο δένδρο! Δὲ μπορεῖ, ὅμως, αὐτὸ νὰ εἶναι ἓνα συνηθισμένο Χριστουγεννιάτικο δένδρο... Ποτὲ δὲν εἶχε δῆ παρόμοιο.

Ποῦ βρίσκεται τώρα; "Ὅλα λάμπουν, ὅλα ἀκτινοβολοῦν καὶ γύρω - τριγύρω στέκονται ἀμέτρητες κοῦκλες... Μά, ὄχι... δὲν εἶναι κοῦκλες... Εἶναι ἀγοράκια, εἶναι κοριτσάκια. Μονάχα πού ἀστραφτοκοποῦνε. Καὶ ὅλα πηδᾶνε γύρω του. Πετᾶνε, ναί! πετᾶνε, τὸν ἀγκαλιάζουνε, τὸν φιλᾶνε, τὸν σέρνουν μαζί τους. Κι' ἀρχίζει τότε κι' ἐκεῖνος νὰ πετάη. Καὶ βλέπει τὴν μητέρα του νὰ τὸν κοιτάζη καὶ νὰ τοῦ χαμογελάη!

— Μαμά, μαμάκα! "Αχ! τί ὠραῖα πού εἶναι ἐδῶ! τῆς φωνάζει ὁ μικρὸς. Τί δένδρο εἶναι αὐτὸ μαμά;

— Τὸ Χριστουγεννιάτικο δέντρο τοῦ Χριστοῦ. Στὸ σπίτι τοῦ Χριστοῦ ἔχει, κάθε τέτοια μέρα, ἓνα μεγάλο δέντρο γιὰ τὰ παιδάκια πού δὲν ἔχουν δέντρο σπίτι τους.

Καὶ τότε ἔμαθε πὼς ὅλα αὐτὰ τ' ἀγοράκια καὶ τὰ κοριτσάκια ἦτανε παιδάκια σὰν κ' ἐκεῖνο. "Αλλά εἶχαν πεθάνει ἀπὸ τὸ κρύο μέσα σὲ καλάθια. "Αλλά ἀφησμένα στὶς πόρτες τῶν πλουσίων. "Αλλά πέθαναν ἀπὸ τὴν πείνα ἐπειδὴ ἡ μάνα τους δὲν εἶχε νὰ τὰ θρέψη... Μὰ ὅλα τώρα εἶναι ἀγγελουδία στὸ σπίτι τοῦ καλοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀνάμεσά τους εἶναι κ' Ἐκείνος, ἀπλώνοντας πάνωθὲ τους τὰ χέρια Του κι' εὐλογῶντας τ' ἄθῳα τὰ παιδάκια καθὼς καὶ τὶς φτωχὲς μητέρες τους.

Κι' οἱ μητέρες αὐτῶν τῶν παιδιῶν εἶναι κεῖ σὲ μιὰν ἄκρη καὶ κλαῖνε. Ἡ καθεμιὰ ἀναγνωρίζει τ' ἀγοράκι τῆς ἢ τὸ κοριτσάκι τῆς. Καὶ τὰ μικρὰ πετᾶνε πρὸς τὸ μέρος τους, τὶς φιλᾶνε, σκουπίζουν τὰ δάκρυά τους μὲ τὰ χεράκια τους καὶ τὶς θερμοπαρκαλοῦνε νὰ μὴ κλαῖνε πιά, νὰ μὴν εἶναι πικραμένες, ἀφοῦ τὰ παιδιά τους εἶναι τόσο χαρούμενα!.....

Ἡ θυρωρὸς βρῆκε τὸ πρῶτ' τὸ πτώμα τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, ξυλιασμένο πίσω ἀπ' τὸ σωρὸ τὰ ξύλα. Βρῆκαν ἐπίσης καὶ τὴν μητέρα του.

Ἐκεῖνη εἶχε πεθάνει πιὸ μπροστὰ στὸ φτωχικὸ τῆς.

Μὰ ξανασυναντήθηκαν κι' οἱ δυὸ στὸν οὐρανὸ, στὸ σπίτι τοῦ καλοῦ Θεοῦ...

Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΒΣΚΙ

Ο ΠΑΠΑ - ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΤΗΣ ΒΡΥΣΗΣ

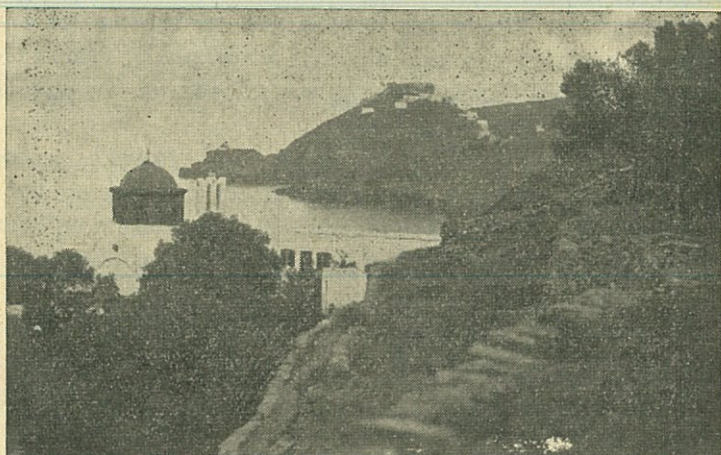
Ἡ ἀσίγαστη ἔφεση τοῦ παπα - Σταμάτη γιὰ τὸ καλό, τὸν ἔσπρωχνε νὰ καταγίνεται πάντα του σὲ κάτι, ποῦ τὸ πίστευε χρήσιμο καὶ ὠφέλιμο. Τοῦ ἦτανε ἀδύνατο νὰ κάθεται μὲ δεμένα χέρια καὶ ἄνεργος. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ συγχωριανοὶ του τὸν ὠνομάτιζαν χαρακτηριστικὰ « Ἀκάθιστον Ὅμινο ».

Χάρης δὲ στὴν ἀνήσυχη αὐτῆ διάθεσή του καὶ τὴν ξεχωριστὴ φιλεργία του, ἡ Σίφνος ἀπόκτησεν ἀρκετοὺς ἐξοχικοὺς δρόμους, ποῦ μὲ δική του πρωτοβουλία ἐδιορθώθηκαν οἱ κακοτοπιές τους. Καὶ φυσικά, ἐπροτιμοῦσεν ἐκεῖνους, ποῦ ὠδηγοῦσαν σὲ διάφορα ἱερὰ προσκυνήματα καὶ στὰ Ἐωκκλήσια τῆς Βρύσης.

Καὶ πρῶτα πρῶτα ἐκαταπαιάσθηκε μὲ τὸ δρόμο, ποῦ πάει πρὸς τὴν Παναγιά τὸ Τόσο Νερό. Τὸ προσκυνήμα αὐτὸ εἶναι στὸ βορειοδυτικὸ ἄκρο τοῦ νησιοῦ. Κι' ὠνομάσθηκεν ἔτσι, ἀπὸ μιὰ δροσοπηγὴ ποῦ βρίσκεται λίγο πάρα κάτω ἀπὸ τὴν Παναγιά, καὶ ἀναδίνει χειμῶνα καλοκαίρι, χωρὶς νὰ στερευῆ ποτέ, λιγοστὸ μὰ δλόδροσο καὶ χωνευτικώτατο νερό. Καὶ εἶναι κοντὰ σὲ μιὰ νεροσυρμὴ πυκνοσκέπαστη ἀπὸ δλοφούντωτες ροδοδάφνες. Φυλλάδες ὅπως εἶναι ἡ τοπικὴ τους ὀνομασία.

Στὸν καιρὸ δὲ τῆς φρικτῆς πράγματι Κατοχῆς τοῦ νησιοῦ ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς, ποῦ εἶχαν ἐγκατασταθῆ καὶ στὴ Σίφνο, ὅπως καὶ σ' ὅλα τᾶλλα Κυκλαδικά μας νησιά, οἱ συντοπίτες μου στὴν τοποθεσίαν αὐτῆ, καὶ γιὰ περισσότερην ἀσφάλειαν ἔνεκα τῆς μεγάλης τῆς κακοτοπιᾶς, εἶχανε κρύψει κάποιον Νεοζηλανδό, ποῦ διατηροῦσεν ἐκεῖ μυστικὸν ἀσύρματον. Καὶ μ' αὐτὸν ἐπικοινωνοῦσε μὲ τὸ Συμμαχικὸ Στρατηγεῖο τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, καὶ τὸ εἰδοποιοῦσε γιὰ κάθε κίνηση τῶν Γερμανῶν, ποῦ εἶχανε θάσῃ τῇ γειτονικῇ Μῆλο, καὶ τὴν εἶχανε κάνει μὲ διάφορα ὀχυρωματικὰ ἔργα, καὶ μὲ πλήθος ἀπὸ κανόνια καὶ ναρκοπέδια κάστρον ἄπαρτον.

Ὁ δρόμος λοιπὸν ποὺ πάει πρὸς τὴν Παναγιὰ τὸ Τόσο Νερὸ εἶναι ἀπὸ τὴν σπηλιὰ τοῦ Νόνου κ' ἐπάνω, ἕως ψηλὰ στὸν Ἄη-Λευθέρη ἀπότομος πολὺ. Καὶ στάληθινὰ σώνεται ἡ ψυχὴ τοῦ πεζοπόρου, ὥσπου ν' ἀνεβῆ καὶ νὰ προσπεράσῃ τὴ σπαθωτὴν ἐκείνην ἀνηφορίαν. Ἐπίσης ἀπὸ τὸ λεγόμενον Μπρόβαλα καὶ κάτω εἶναι πολὺ κατηφορικός. Καὶ κακοτράχαλος. Καὶ γεμάτος ἀπὸ ξεπέσματα, ποὺ καὶ γιὰ ζωντανὰ ἀκόμη ἦτανε τότε δυσκολοπερπάτητος.

Ἡ Παναγία τῆς Πουλάτης.

Κοντὰ σ' αὐτὴν παραθέριζε συνήθως ὁ ποιητὴς Γρυπάρης.

Ὁ παπα-Σταμάτης λοιπὸν ἔκαμεν ἐκβραχισμούς. Ἔσπασε πέτρες. Ὁμάλισε γλυστρερὰ κ' ἐπικίνδυνα μέρη του, κάνοντας σκαλοπάτια. Καὶ γενικὰ, ὅπου ἦτανε ἄβολος ὁ δρόμος τὸν ἐδιόρθωσε. Κ' ἐγένηκεν ἔτσι εὐκολοδιάβατος. Καὶ ἀφοῦ κατὰ κάποιον τρόπο, καὶ ὅπως ἐδυνάτανε τὸν ἐδιόρθωσε, ἐπεσκεύασεν ὕστερα καὶ τὸ ναό, καὶ τὰ κελλιὰ του. Καὶ γιὰ τὴ μονιμώτερην ἐπιστασίαν τοῦ προσκυνηματος, ἐγκατέστησεν ἐκεῖ ἓνα ξυπνὸ συμπολίτη μου, ποὺ λέγεται Γεώργης Καλόγερος ἢ Μπουλῆς. Καὶ μένει πάντα ἐκεῖ, καὶ εἶναι ὁ χωρὶς ράσο καλόγερός του...

Ἔστερα ἀπὸ τὸ Τόσο Νερό, ἐκαταπαύσθηκε μὲ τὸ δρόμο πρὸς τὴ μεγαλόχαρη τὴ Χρυσοπηγή, τὸ πολύφημον αὐτὸ ἀγίασμα καὶ προσκύνημα τῆς Σίφνου, ποῦ εἶναι, ὅπως εἶδαμε στὸ Πατριαρχικὸ Σιγγίλιο, Μετόχι τῆς Βρύσης.

Στὴ Χρυσοπηγή, ποῦ ὡς τοποθεσία εἶναι πραγματικὰ υπέροχη, ἔμεινε σ' ὄλη του σχεδὸν τὴ ζωὴ, ὁ γλυκύτατος ποιητῆς μας καὶ σοφὸς Ἀκαδημαϊκὸς μας Ἀριστομένης Προβελέγγιος. Κι' ἀπὸ ἐκεῖ ἔχει ἐμπνευσθῆ, κ' ἐκεῖ ἔχει γράψει τὰ περισσότερα ποιήματά του, ποῦ ὅλα τους μοσχοβολοῦνε θαλασσινὴν ἀρμύρα, κ' εἶναι ποτισμένα μὲ τὴν γλύκα τοῦ τοπίου τῆς καὶ μὲ τὴν ἀπαράμιλλη φωτεινότητά του. Ὁ ἀξέχαστος ποιητῆς μας τᾶρεσε νὰ ὀνοματίζη τὴ Χρυσοπηγή «πετρογολέτα».

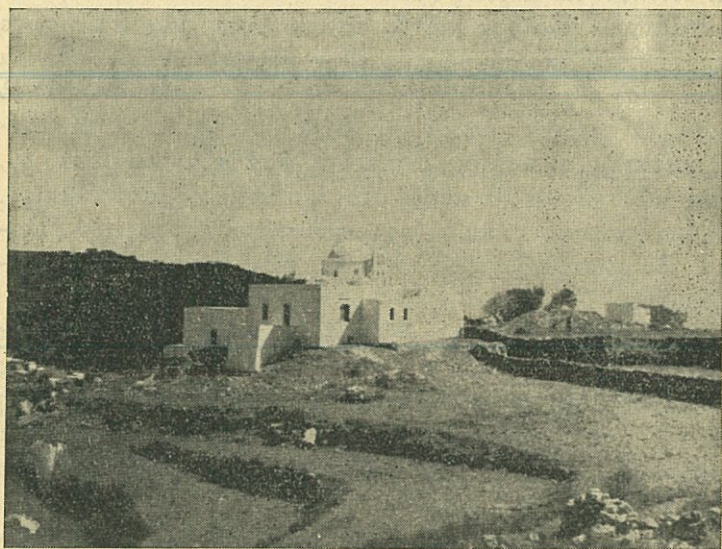
Καὶ πραγματικὰ ὁ θαλασσόδαρτος καὶ χαμηλὸς κάβος τῆς, ποῦ κατάρραχά του εἶναι κτισμένοις ὁ χιονάτος ναὸς τῆς Παναγίας καὶ τὰ κάτασπρα κελλιὰ τριγύρω του, ὅταν τὸν βλέπῃς ἀπὸ ψηλά, φαντάζει μὲ καράβι ποῦ ἀρμενίζει πρὸς τὸ πέλαγος, μὲ δλάνοικτα τὰ πανιά του.

Ὁ παπα-Σταμάτης λοιπὸν διώρθωσε καὶ τὸ δρόμο, ποῦ πάει πρὸς τὸ μοναδικὸ αὐτὸ προσκύνημα, καὶ τὸν ἐσύμπιασεν ὅπου ὑπῆρχε χρεῖα, γιὰ νὰ γίνῃ ὀμαλώτερος καὶ βατότερος. Κατόπιν δέ, ἔφτιασε καὶ τὸ δρόμο ποῦ πάει πρὸς τὸν Ταξιάρχῃ καὶ πρὸς τὴ Μυρσίνη, ὅπου μάλιστα ἐκαθάρισε καὶ ἐπεσκεύασε τὶς πέτρινες γοῦρνες τοῦ τρεχάμενου νεροῦ τῆς, γιὰ νὰ εὐκολύνωνται ἔτσι οἱ περίγυρα βοιάτορες στὸ πότισμα τῶν ζώων τους, καθὼς καὶ οἱ διάφοροι ἀγωγιάτες, ποῦ ἀπὸ ἐκεῖ εἶναι τὸ πέρασμά τους, γιὰ νὰ πᾶνε πρὸς τὸ λιμάνι τοῦ Βαθειοῦ.

Τὸ μεγαλύτερον ὅμως κατόρθωμα τοῦ παπα-Σταμάτη εἶναι ὁ δρόμος ποῦ πάει ἀπὸ τὴν Καταβατὴ στὸν Ἅη Νηγιᾶ, ποῦ παλαιότερα πολὺ, αὐτὸ ἦτανε τὸ μεγαλύτερο Μοναστήρι τοῦ νησιοῦ, κ' εἶναι κτισμένο, σὰν φρούριο, κατὰ κορφα στὸ ψηλότερο βουνό τῆς, ποῦ τοῦχει δώσει καὶ τ' ὄνομά του. Τώρα δὲ εἶναι κι' αὐτὸ Μετόχι τῆς Βρύσης.

Τὸ ἔργον αὐτὸ ἦτανε δυσκολοκατόρθωτον καὶ πραγματι-

κός άθλος. Τὸ χρωστοῦμε δὲ ἀποκλειστικὰ στὸν παπα-Σταμάτη, ποὺ γιὰ νὰ τὸ τελέψῃ ἔβαλε πρῶτα αὐτὸς ὅλες του τὶς οἰκονομίες. Ἐγγραφε κατόπιν σ' ὅσους ἐκαταλάβαινε, πὼς ἤμποροῦσιν νὰ βοηθήσουν. Κ' ἐβγήκε καὶ μάζεψεν κι' ἀπὸ τοὺς καλοὺς χριστιανοὺς, ὅ,τι ὁ καθένας τους ἐβουλότανε καὶ ἐδυνότανε νὰ προσφέρῃ. Μὰ κυρίως τὸ κατάφερε, μὲ τὴ βοήθεια ποὺ τοῦδωκαν οἱ μεροκαματιάρηδες,

Ἐὸ ἅγιος Ἰωάννης Θεολόγος τοῦ Μονγκοῦ.

καὶ οἱ καλοὶ μας ξωμάχοι καὶ ἀγρότες. Ποὺ τοὺς ἐξεσῆκωσεν ὅλους νὰ δουλεύουν δωρεὰν γιὰ τὸν Ἅγιο, ποὺ στὴ Χάρη του λιτανεύομε πάντα, σὰν τύχουν ἀνομβρίες κι' ἀναβροχιές, καὶ μᾶς στέλλει πάντα τὴ βροχή. Καὶ τῶκαναν μὲ μεγάλη τους προθυμία κ' εὐχαρίστηση. Καὶ γιὰτὶ μέσα στὶς ἀπονήρευτες καὶ ἀπλοϊκὲς καρδιὲς τοῦ λαοῦ μας εἶναι θρονιασμένος ὁ Θεός. Μὰ καὶ γιὰτὶ τὸν ἐσέβονταν καὶ τὸν ἐπίστευαν τὸν παπα-Σταμάτη. Γιὰτὶ ἤξεραν ὅλοι τους τὴν

ἀπροσμέτρητην ἀφιλοκέρδειά του, καὶ τὴν ἀγνότατη πρόθεσή του...

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὶς γενικώτερες αὐτὲς προσπάθειες, ὁ παπα-Σταμάτης ἐκαταπιανότανε καὶ μὲ λογῆς λογῆς ἄλλες δουλειές. Ἄρκει νὰ προέκυπτε καλὸ. Κ' ἔτσι πολλὲς φορὲς ἔκαμε καὶ τὸν κτίστη. Ἐννοεῖται γιὰ τοίχους ξεροτρούχαλους μόνον, καὶ ποὺ δὲν χρειάζεται μεγάλη τέχνη καὶ εἰδικότητα. Κυρίως ὅμως ἔκανε τὸν κλαδευτὴ. Τὴν τελευταία του μάλιστα αὐτὴν ἀπασχόληση τὴν ἐπλήρωσε κάποτε πολὺ ἀκριβά. Γιατὶ καθὼς ἐκλαδοκοποῦσε κάποια συκιά, ποὺ εἶχεν ἀνεβῆ ἐπάνω της γιὰ νὰ ραιώσῃ μὲ τὸ πριόνι τὰ περιττὰ κλαδιὰ της, ἐπαραπάτησε, καὶ πέφτοντας καταγῆς, ἐκτύπησεν ἀρκετὰ κ' ἐσάβαξαν τὰ μέσα του. Ἀναγκάσθηκε δὲ νὰ μείνῃ στὸ κρεβάτι κάμποσον καιρὸ. Κι' ὅταν κάποιοι, ἀπὸ κείνους ποὺ πῆγαιναν καὶ τὸν ἔβλεπαν, τὸν ἐρωτήσανε πῶς τῶπαθε, τοὺς ἀπάντησε πικρογελῶντας.

— «Μὰ δὲν τὸ ξέρετε, εὐλογημένοι μου, πῶς ἦ συκιά καὶ τὸ δενδρό, ὅπως λέει ἡ παροιμία, θέλει ἄνθρωπο τρελλό; Ἔ! λοιπόν. Κὲγώ, σὰν ἀνέμυαλος, ἀνέβηκα ἐπάνω στὴ συκιά. Καὶ παραπάτησα κ' ἔπεσα. Φαίνεται ὅμως πῶς εἶμαι ἀμαρτωλός. Καὶ γι' αὐτὸ μ' ἐτιμώρησεν ὁ Θεός. Δόξα νᾶχῃ τ' ὄνομά του.

— «Τί λές, παπά μου, τοῦ ἀπάντησε κάποιος. Ἐσὺ ἀμαρτωλός; Τί νὰ ποῦμε τότε οἱ ἄμοιροι ἐμεῖς; Νὰ μοῦ πῆς μόνον, πῶς ἦτανε κακὴ ὥρα, παπά μου.

— «Μὴν τὸ λές αὐτὸ παιδί μου, ποτέ σου. Γιατὶ εἶναι ἀμαρτία μεγάλη. Ὁ Θεὸς δὲν ἔκαμε ὥρες κακές. Παρὰ μονάχα καλές κ' εὐλογημένες. Ἡ κακία μας, παιδί μου, καὶ ἡ παλαβιά μας εἶναι ἐκείνη, ποὺ τὶς κάνει νὰ γίνωνται κκκές. Ἄν εἶχα κὲγὼ νοῦ, πρῶτα πρῶτα, δὲν θᾶνέβαινα, γιατί σὲ τέτοια ἡλικία ποῦμαι, δὲν τιμονεύονται πλέον καλὰ χέρια καὶ πόδια. Μὰ σὰν μιὰ φορὰ ἀνέβηκα, θᾶπρεπε νὰ προσέχω. Καὶ τότες σίγουρα δὲ θᾶπεφτα. Δὲν μοῦ φταίει λοιπὸν κανεὶς ἄλλος παρὰ ὁ ἑαυτός μου. Στὴ

ζωή μας όμως αυτή, δεν ήμπορεί παρά να μᾶς συντύχουν ζαβιές. Πού ὅλες τους εἶναι δοκιμασίες για να διορθωνώμαστε. Τὸ κλάδεμα βέβαια, δεν ἦτανε δική μου δουλειά. Μὰ ὅ,τι μπορεῖ να κάνη κανεῖς δὲν πρέπει να τὸ ἀποφεύγη. Ἐσταμάτησε λίγο, καὶ συνέχισε.

— «Ν' ἀγαπάτε, παιδιά μου, πάντα σας τὴ δουλειά. Γιατὶ αὐτὴ εἶναι ὁ μοναδικὸς δρόμος πρὸς τὴν προκοπή. Ἐνῶ ἡ τεμπελιά μᾶς φέρνει πάντα στὴ δυστυχία. Καὶ

Ὁ Ναὸς τοῦ Ταξιάρχου εἰς τὸν λιμένα τοῦ «Βαθειοῦ».

συχνὰ μάλιστα καὶ στὴν προστυχία. Καὶ στὴν ἀτιμίαν ἀκόμη.

«Τὴ δουλειὰ ποῦ μᾶς λαχαίνει, ποτὲ δὲν πρέπει να τὴν ἀποφεύγωμε. Ἡ να τὴν παίρνωμε για ἀγγάρεια. Γιατὶ τότε—να τὸ ξέρετε—μᾶς γίνεται θάρος ἀσήκωτο. Καὶ δὲν τὴν κάνομε καὶ σωστή.

«Καὶ βάλετε καλὰ στὸ νοῦ σας αὐτὸ ποῦ θὰ σᾶς πῶ τώρα. Ἡ Τριάδα εἶναι πάντα της ἅγιος ἀριθμὸς. Γι' αὐτὸ καὶ στὰ τρία πρέπει να μοιράζωμε πάντα τὶς ἡμέρες ποῦ

στέλλει ὁ Θεός. Καὶ ὀκτὼ ὥρες, κάθε ἡμέρα, νὰ δουλεύωμε γερά. Ὁκτὼ ν' ἀναπαυώμαστε. Κι' ἄλλες ὀκτὼ νὰ τὶς χρησιμοποιοῦμε, γιὰ κάθε μας ἄλλη καλὴ χρεῖα.

«Κι' ὅταν λέω δουλειά, μιῶ βέβαια γιὰ τὴν τίμια μόνο δουλειά. Γιατὶ εἶναι καὶ δουλειὲς βλαβερές, καὶ φαρμακερές γιὰ τὴν κοινωνία. Καὶ τέτοιες δουλειές, μὲ κανένα τρόπο δὲν πρέπει νὰ τὶς καταπιανώμαστε. Ἡ δουλειὰ ὅμως ἢ τίμια, καὶ ποὺ τὴν κάνει κανεὶς κεφάλτα καὶ μὲ ὄρεξη, εἶναι εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Κι' ὅπως εἶναι τὸ αἷμα μας, ἔτσι εἶναι κι' αὐτή. Ὅλοι τὸ ξέρομε, πὼς ὅποιος ἔχει ἀναιμία ποὺ λένε, ἢ ὅποιου εἶναι τὸ αἷμά του χαλασμένο, εἶναι ἕνας βαρεμιάρης, κ' ἕνας ἀνήμερος καὶ ἄρρωστος ἄνθρωπος, ποὺ στὸ τέλος πεθαίνει.» Ἔτσι γίνεται, κι' ὅπου δὲν ἀγαποῦνε τὴ δουλειά. Ἡ ὅπου κάνουνε δουλειὲς ποὺ δὲν εἶναι σωστές, καὶ ποὺ φέρνουνε βλάβη στὴν κοινωνία. Γιατὶ «τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος».

«Κεῖγὼ τοῦλάχιστον ὡς τώρα, δὲν ἐγνώρισα δουλευτάρη καὶ τίμιο, ποὺ νάμεινε ἀνεπρόκοπος. Ἐνῶ οἱ ἀκαμάτες καὶ οἱ κακοδουλευταδες πεινοῦν καὶ δυστυχοῦν. Κι' αὐτοὶ καὶ ἡ φιλία τους, ἂν τύχη νάχουνε! Ἡ δουλειά, παιδιά μου, ὅσο καὶ κοπιαστικὴ καὶ νᾶναι, φέρνει πάντα στὸ τέλος τὴ χαρά. Κι' ὅλοι σας θὰ τῶχετε δοκιμάσει αὐτό, ὅταν ἐκαλοδουλέψατε καὶ ἐδιπλοσκάψατε κάποιο σας χωράφι, καὶ εἶδατε νὰ σᾶς φέρνη στὸ τέλος σοδεῖα μεγάλη...

«Κ' ἔτσι γίνεται μὲ κάθε δουλειὰ τίμια. Ἐχει μέσα τῆς διπλὴ καὶ τριπλὴ πάντα τὴν πληρωμὴ τῆς, κι' ἄς μὴ τὸ νοιώθωμε ἀμέσως. Πῆτε μου, ξέρετε τάχα ποῖος ἐπρωτόκτισε τοὺς τοίχους τῶν χωραφιῶν σας; Ἡ ποῖος νᾶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐπρωτοφύτεψε τὶς ἐληγές ποὺ ἔχετε στὰ κτήματά σας, καὶ παίρνετε τώρα ἀπ' αὐτὲς τὸ λαδάκι σας; Δὲν τοὺς ξέρετε. Κι' ὅμως ἐσεῖς χαίρεσθε σήμερα τὸ μόχθο τους. Κ' ἐκεῖνοι πάλι χαίρονται ψηλὰ στὸν Οὐρανό, ποὺ αἰσθάνονται πὼς σᾶς ἔκαμαν καλό. Καὶ ἡ χαρὰ σας ἀνε-

ΤΟ ΜΑΓΟ ΣΑΣ ΤΟ ΦΩΣ

Ἡ καμπάνα Χριστούγεννα χτυπάει
καὶ μοῦ φτερώνει τὴν ψυχὴ
κι' ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου καὶ σκορπάει
θυμίαμα τὴν προσευχή.

Ἄγιες ἀγάπες τρισευλογημένες
ποὺ τίς καρδιὲς ὑψώνατε παρθένες
τῶν πρώτων, τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν,
στ' ὄνειρο τὸ τρανὸ τῶν οὐρανῶν.

Ἀγάπες μεγαλόδωρες περίσσια,
κάτω ἀπὸ τὴ σκέπη τὴ δική σας ἴσια
ζοῦσαν μικροί, τρανοί, πλούσιοι, φτωχοί
κι' ἔδενε τοὺς ἀνθρώπους μιὰ ψυχὴ!

Ἀγάπες, ὦ φανῆτε πάλι ἐμπρός μου,
αὐγὲς τῆς πίστεως, χρυσαυγὲς τοῦ κόσμου,
κι' ἄς βλέπη μὲ τὸ μάγο σας τὸ φῶς
ὁ ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπο ἀδερφός.

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

βαίνει ψηλὰ ὡς τὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ, κι' ἀλαφρώνει τὴν
ψυχούλα τους.

Γι' αὐτὸ, παιδιὰ μου, σὰν ξεκινᾶτε γιὰ τὸ μεροκάματό
σας, νὰ κάνετε πάντα σας τὸ Σταυρὸ σας. Καὶ ποτὲ νὰ μὴ
βάζετε στὸ νοῦ σας, πῶς φθηγοπουλάτε τὸν ἴδρωτά σας.
Γιατὶ τότε, θάγκομαχᾶτε κάθε στιγμή. Καὶ τὴ δουλειὰ ποὺ
θα πιάσετε θὰ τὴν κάνετε μὲ βαρειεστημάρα. Ποὺ βέβαια
οὔτε καὶ σ' ἐσᾶς κάνει καλὸ. Οὔτε καὶ σ' ἐκεῖνον, ποὺ τοῦ
δουλεύετε...».

Ἔτσι μιλοῦσε συχνὰ στοὺς ἀπλοϊκοὺς ἀνθρώπους, ποὺ
τὸν ἐπεριτριγύριζαν. Καὶ τὰ λόγια του τοὺς ἐδρόσιζαν τὴν
ψυχὴν. Ὅπως ἡ σιγανὴ βροχούλα τὸ φθινόπωρο νοτίζει
τὰ φρυγμένα ἀπὸ τὴν ἡλιοβολὴν χῶματα. Καὶ τὰ κάνει
νὰ βλαραίνουν. Καὶ νὰναδίνουν χλόη καὶ ἀνθούς.

(Ἀκολουθεῖ)

ΘΕΟΔ. Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Ο ΑΓΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ

Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Ἐλευθέριος, πού ἡ μνήμη του ἐορτάζεται τὴν 15ην τρ. ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μας, ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους κήρυκες καὶ μάρτυρες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἶναι ὁμοῦ ἀξιοπαρατήρητον ὅτι δὲν ὑπάρχουν πολλὰ πράγματα βέβαια καὶ ἐξακριβωμένα γιὰ τὴν ζωὴ του καὶ γιὰ τὴν δράση του. Οἱ εἰδικοί μελετητὲς δὲν ἔχουν συγκεντρώσει πολλὰς πληροφορίες γιὰ τὸν βίον του.

Ὡστόσο εἶναι βέβαιον πὼς ἔζησε στὰ τέλη τοῦ πρώτου αἰῶνα μετὰ Χριστόν καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ δευτέρου. Φαίνεται ὅτι ἦταν Ῥωμαῖος τὴν καταγωγή. Ἡ μητέρα του ἔγινε χριστιανὴ ἀπὸ νέας, ἀφοῦ παρακολούθησε τὶς διδασκαλίαι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Σύμφωνα μὲ συνήθεια πού ὑπῆρχεν κατὰ τοὺς πρῶτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ Ἐλευθέριος ἔγινε νεώτατος διάκονος πρῶτα καὶ κατόπιν πρεσβύτερος. Ἐπειτα, σὲ ἡλικία μόλις εἴκοσι χρονῶν, προεχειρίσθη σ' ἐπίσκοπον κ' ἐτοποθετήθη σὲ μίαν πόλιν τοῦ Ἰλλυρικοῦ. Καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν ἦταν μία χώρα πού ἀρχίζεν ἀπὸ τὴν Βόρειον Ἠπειρον κ' ἔφθανεν ἕως τὸν κόλπον τῆς Ἰστρίας. Ἀκριβῶς ὁμοῦ δὲν ξέρομε σὲ ποιά πόλιν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἦταν ἐπίσκοπος ὁ Ἅγιος Ἐλευθέριος. Οὔτε ξέρομε λεπτομέρειαι γιὰ τὴν δράση του ἐκεῖ.

Ἐκεῖνο, πού εἶναι βέβαιον εἶναι ὅτι, ἐμαρτύρησε γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὰ χρόνια τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ Ἀδριανὸς ἦταν φιλέλληνας καὶ μάλιστα ἔκαμε χρήσιμα ἔργα στὰς ἀρχαίας Ἀθήνας. Ἦταν ὁμοῦ πολέμιος τοῦ Χριστιανισμοῦ κ' ἔγιναν καὶ στὰ χρόνια του διωγμοὶ τῆς νέας θρησκείας. Ἔτσι ἐπίασαν οἱ ἐθνικοὶ τότε καὶ τὸν Ἅγιον Ἐλευθέριον καὶ τὸν ὑπέβαλαν σὲ πολλὰς δοκιμασίας καὶ σὲ τρομερὰ βασανιστήρια. Ὁ Ἅγιος, ὄχι μονάχα ὑπέμεινε καρτερικὰ τὰ βασανιστήρια, ἀλλὰ ἐνῶ τὸν ἐβασάνιζαν ἐκήρυσσε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Τόσον ὑπομονετικὰ ἐκρατεῖτο μέσα στὰ βασανιστήρια καὶ τόσο πειστικὰ ἐδίδασκεν, ὥστε καὶ τοὺς Ῥωμαίους βασανιστὰς του ὁ Ἐλευθέριος τοὺς ἔφερε στὸν Χριστιανισμό! Μὰ ἄλλοι πάλι βασανιστὰς τὸν παρέλαβαν καὶ τέλος ὁ Ἱερομάρτυς Ἐλευθέριος ἀπέθανεν ἀπὸ τὰ βασανιστήρια. Τὸ μαρτύριόν του συνέβη κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ δευτέρου αἰῶνος μετὰ Χριστόν. Καὶ ἀπὸ τότε ὁ Ἅγιος Ἐλευθέριος τιμᾶται ὡς Ἱερομάρτυς.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Ἐλευθερίου ψάλλεται εἰς ἤχον πλάγιον α' τὸ ὄραϊον τοῦτο ἀπολυτίκιον :

« Ἱερέων ποδῆρει κατακοσμούμενος, καὶ αἱμάτων τοῖς λύθροις ἐπισταζόμενος, τῷ Δεσπότῃ σου Χριστῷ, μάκαρ ἀνδράμεσ, Ἐλευθέριε σοφέ, καθαιρέτα τοῦ Σατάν δι' ὃ μὴ πάυση πρεσβεύων, ὑπὲρ τῶν πίστει τιμώντων τὴν μακαρίαν σου ἄθλησιν».

Ἄλλ' ὄραϊον εἶναι καὶ τὸ κοντάκιον τῆς ἑορτῆς, φαλλόμενον εἰς ἤχον β'. Εἶναι τὸ ἀκόλουθον :

« Ὡς καλλονὴν τῶν ἱερέων, Ὅσιε, καὶ προτροπὴν τῶν Ἀθλοφόρων ἅπαντες εὐφημοῦμεν καὶ αἰτοῦμέν σε, Ἱερομάρτυς Ἐλευθέριε, τοὺς πόθω σου τὴν μνήμην ἐορτάζοντας κινδύνων πολυτρόπων ἔλευθέρωσον, πρεσβεύων ἀπαύσιως ὑπὲρ πάντων ἡμῶν».

Πολλὰ ὅμως εἶναι καὶ ὑπῆρξαν τὰ παλαιὰ ἄσκηματα τῆς θρησκευτικῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου. Κ' ἕνα ἀπὸ αὐτὰ μάλιστα ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ θεωρῆται ὡς προστάτης τῶν γυναικῶν, ποὺ πρόκειται νὰ γεννήσουν. Τὸν ἐπικαλοῦνται λοιπὸν θερμὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν τοκετὸν καὶ κατόπιν ἀπ' αὐτόν. Ἔτσι ὁ Ἅγιος Ἐλευθέριος πιστεύεται ὡς βοηθὸς καὶ σκέπη τῶν ἐπιτόκων γυναικῶν, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι προστάτης των ἦτο ἡ θεὰ Εἰλείθυια. Βέβαια στὴν πίστιν τῶν σημερινῶν γυναικῶν διὰ τὴν προστασίαν τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου συντελεῖ καὶ τὸ ὄνομά του.

*

Πολλὲς ἐκκλησίες ὑπάρχουν, ποὺ τιμῶνται στὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου. Ἀλλὰ καὶ ὀλοένα πληθύνονται. Ἔτσι τώρα στὰς Ἀθήνας ὑπάρχουν τρεῖς ἐκκλησίες τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου, ποὺ πανηγυρίζουν τὴν ἡμέραν τῆς γιορτῆς του.

Ἡ πρώτη καὶ ἀρχαιότερα εἶναι ἡ Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ μικρῆ ἐκκλησία, ποὺ εὐρίσκεται στὴν Νότια πλευρὰ τοῦ σημερινοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ. Εἶναι κτίσμα τοῦ 12ου αἰῶνος κ' ἔχει σχῆμα σταυροῦ μὲ τρουλλον. Ἀπέξω ἔχουν ἐντοιχισθῆ ἀρχαῖα καὶ Βυζαντινὰ ἀνάγλυφα, ποὺ προέρχονται ἀπὸ παλαιότερα κτίρια. Ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα θρῖσκονταν μέσα στὸν περίβολο τῆς κατοικίας τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ ἦταν ἡ ἰδιαίτερη ἐκκλησία, ὅπου ἐκεῖνος προσεύχονταν. Ἀρχικὰ ὁ μικρὸς αὐτὸς Βυζαντινὸς ναὸς ἐτιμᾶτο εἰς μνήμην τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ εἶχε τὸ ἰδιαίτερον ὄνομα Γ ο ρ γ ο ε π ή κ ο ο ς (καὶ πιδ λαϊκὰ Γοργοπήκο). Ἡ λέξις θέλει νὰ πῆ ὅτι ἡ Παναγία γρήγορα εἰσακούει τίς παρακλήσεις τῶν πιστῶν.

Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἐρημώθη ἡ κατοικία τοῦ Μητροπολίτου καὶ ἡ μικρὴ ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῆς Γοργοπηκίου ἀφέθηκε στὴν τύχη της. Κατὰ τὸ 1841 ἐχρησιμοποιήθη ὡς Δημοσίᾳ Βιβλιοθήκη. Τὸ 1863 ἐπεσκευάσθη, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπισκευὴν ἐχάλασαν οἱ παλαιῆς τοιχογραφίες της. Μετὰ τὴν ἐπισκευὴν ἐτιμήθη στὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἀλλὰ λίγο ἀργότερα ἐπῆρε τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου. Ἔτσι ἐπὶ ἓνα σχεδὸν αἰῶνα φέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου.

Ἄλλη ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου στὰς Ἀθήνας εἶναι αὐτὴ, ποὺ ὑπάρχει στὴν συνοικίαν Ἄρεως, πέρα ἀπὸ τὴν λεωφόρον Ἀλεξάνδρας. Ἐχει οἰκοδομηθῆ στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνος μας. Ἀλλὰ πρὸ τριάντα περίπου χρόνων ἀνεκαινίσθη ὀλόκληρη καὶ ἔγινεν ἐνοριακὴ ἐκκλησία τῆς μεγάλης ἐκεῖ συνοικίας. Τρίτη ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἐλευθερίου στὰς Ἀθήνας, καὶ αὐτὴ ἐνοριακὴ, εἶναι ἡ νέα, ποὺ ἐκτίσθη κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια στὸ τέρμα τῆς ὁδοῦ Ἀχαρνῶν, στὰ Κάτω Πατήσια. Εἶναι ὠραῖος ναὸς σὲ ρυθμὸ νεωτεριστικόν, μὲ κάτι τὸ Βυζαντινὸν στὸ σύνολόν του.

*

Πρέπει νὰ προσθέσωμε ἀκόμη μερικὰ γιὰ τὸ ὄνομα Ἐλευθέριος. Εἶναι ὄνομα ἀρχαῖον Ἑλληνικόν. Ἀλλὰ μὲ αὐτὸ οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι δὲν ὠνόμαζαν ἀνθρώπους. Προσφωνοῦσαν τοὺς θεοὺς των, ποὺ τοὺς ἐθεωροῦσαν προστάτες τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπίστευαν ὅτι αὐτοὶ τοὺς ἔσωσαν ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ τοὺς ὑποδουλώσουν οἱ Πέρσαι.

Ἰδιαιτέρως ὁ Ζεὺς ἐλέγετο Ἐλευθέριος ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Ὀμήρου. Ἀλλὰ μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ἐτιμᾶτο πιδ πολὺ ὁ Ζεὺς ὡς Ἐλευθέριος. Ὑπῆρχεν στὰς ἀρχαίας Ἀθήνας καὶ ἄγαλμά του μὲ τὴν ἐπιγραφὴ «Ἐλευθέριος Ζεὺς». Ἐξ ἄλλου καὶ στὰς Πλαταιὰς ὑπῆρχε θωμὸς τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς.

Ἀργότερα τὸ ὄνομα Ἐλευθέριος ἔγινεν ὄνομα ἀνθρώπων. Κ' ἐκτὸς τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Ἐλευθερίου ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι σπουδαῖοι ἄνδρες μὲ τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἐξαφνα ὑπῆρξεν ὁ Ἐλευθέριος ἐπίσκοπος καὶ πάπας Ρώμης, ποὺ κατήγετο ἀπὸ τὴν Νικόπολη τῆς Ἠπείρου (πλησίον τῆς Πρεβέζης). Αὐτὸς κατεῖχε τὸν παπικὸ θρόνον τῆς Ρώμης ἀπὸ τὸ 177—193 μετὰ Χριστόν. Ὑπῆρξεν ὁμοίως Ἐλευθέριος καὶ ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ 129—136 μετὰ Χριστόν. Ἄλλ' Ἐλευθέριος ὑπῆρξε καὶ ἔξαρχος Ραβέννης ἀπὸ τὸ 616—619 μ. Χ. Ἐξ ἄλλου περίφημος λόγιος μοναχὸς ἀπὸ τὴν Ρόδον, λεγόμενος Ἐλευθέριος, ποὺ ἀπέθανε τὸ 1545 ἔγραψε τὴν Ἱστορίαν τῆς Ρόδου. Βλέπουμε λοιπὸν ὅτι πολλοὶ διεκρίθησαν ἔχοντες τὸ ὄνομα Ἐλευθέριος.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΕΝΟΣ... ΠΑΣΑ!!

Ἡ ἀποτυχοῦσα ἐπανάστασις τοῦ Δασκαλογιάννη στὴν Κρήτη, στὰ 1870, εἶχεν ἀποθηριώσει τοὺς Τούρκους κ' ὅπου περνοῦσαν, ἔσφαζαν, ἔκαιγαν, κ' ἐξανδραποδίζαν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων, πιάσανε καὶ τὸν Ἠγούμενο τῶν Ἀγίων Ἀσωμάτων, τὸν ὁποῖο βασάνισανε σκληρὰ καὶ ἀπάνθρωπα. Τὸν κατεβάσανε στὸ Ρέθυμνο, τὸν βάλανε ἀνάποδα σ' ἓνα γαϊδοῦρι, τοῦ δέσανε τὰ χέρια του στὴν οὐρὰ τοῦ γαϊδουριοῦ γιὰ νὰ φαίνεται πὼς τὴν κρατάει γιὰ γκέμι, τοῦ κρεμάσανε ἀπὸ τὸ λαιμὸ του, ἀντὶ γιὰ πετραχειλί, μιὰ κοιλιὰ βωδιοῦ, κ' ἀφοῦ τὸν περιτριγύρισαν σ' ὀλόκληρη τὴν πόλι, τὸν ἔσφαξαν καὶ τὸν ἀνασκολώπισαν, ἀπάνω στὴ θέσι ποὺ λέγεται σήμερα «Χαλάστρα».

Αὐτὸ εἶναι ἓνα μικρὸ δεῖγμα τοῦ τί κάνανε οἱ Γιαννίτσαροι τότε στὴν Κρήτη. Τόσο ἦταν τὸ κακὸ μάλιστα, ποὺ κινδύνευαν νὰ καθοῦν γιὰ πάντα οἱ Χριστιανοί. Μὰ οἱ μεγάλοι Μπέηδες, ἄρχισαν τότε νὰ παραπονοῦνται στὸν Σουλτᾶνο, γιὰτὶ δὲν θὰ εἶχανε ῥαγιαδες νὰ δουλεύουνε στὰ χτήματά τους καὶ νὰ πληρώνουνε φόρους γιὰ τὸ Ντοβλέτι.

Κι' ὁ Σουλτᾶνος ἔστειλε πασάδες νὰ διορθώσουν τὴν κατάστασι, μὰ κ' αὐτοὶ φερόντουσαν ἀκόμα χειρότερα στοὺς ραγιαδες.

Ἐνα βράδου οἱ Γιαννίτσαροι ἄρπαξαν τὰ δυὸ ὠμορφα κορίτσια τοῦ παπα-Μανώλη, καὶ τὰ κλείσανε στὸ χαρέμι τοῦ Πασᾶ. Ὁ ἄμοιρος ἔκλαψε κ' ἐδάρθηκε, κ' ἐπῆγε κ' αὐτὸς καὶ ἡ Παπαδιά του καὶ πρόσπεσαν στὰ πόδια του. Μὰ τοὺς ἐδιώξεν κακὴν κακῶς.

Μαύρισε τότε τὸ μάτι τοῦ παπα-Μανώλη. Κ' ἔκαμε μιὰ ἀναφορὰ γιὰ τὸ Σουλτᾶνο, ποὺ τὴ γύρισε σ' ὅλα τὰ χωριὰ καὶ τὴν ὑπέγραψαν ὅλοι οἱ Χριστιανοί. Καὶ μιὰ καὶ δυὸ ξεκινάει γιὰ τὴν Πόλι.

Παρουσιάσθηκε τότε στὸν Πατριάρχη, καὶ τοῦ ἀνιστόρησεν ὅλα τὰ δεινὰ τῶν Χριστιανῶν στὴν Κρήτη. Ἄμα τ' ἄκουσεν αὐτὰ ὁ Πατριάρχης, ἐσηκώθηκε κ' ἐπῆγεν ἴσια στὸ Σουλτᾶνο. Τοῦ δωκε τὴν ἀναφορὰ. Καὶ τὸν παρακάλεσε τὰ σῶση τὴν Κρήτη ἀπὸ τὸν ἀφανισμό. Γιὰτὶ ὁ χαμὸς τῶν Χριστιανῶν θὰ ζήμιωνε καὶ τὴ Βασιλεία του, καὶ θάκανε καὶ κακὴ ἐντύπωση στοὺς Εὐρωπαίους.

Ὁ Σουλτᾶνος, ποὺ ἤξερε κ' αὐτὸς τὴν κατάστασι, εἶπε στὸν Πατριάρχη, νὰ τοῦ βρῆ κανέναν ἄξιον ἄνθρωπο, γιὰ νὰ τὸν στείλῃ Πασᾶ στὴν Κρήτη.

Ὁ Πατριάρχης σκέφθηκε λίγο, καὶ τοῦ ἀπήντησε:

—Ἐρῶ ἓνα πρῶτης τάξεως. Εἶναι ζυπνὸς πολὺ. Καὶ μορφω-

μένος. Κ' ἔχω τὴν ἰδέα, πὼς ἂν τὸν παρακαλέσω, θὰ δεχθῆ τὴν ὑψηλὴ αὐτῆ ὑπηρεσία...

Σὰν ἔφθασεν ὁ Πατριάρχης στὸ Φανάρι, ἐκάλεσεν ἰδιαίτερώς τὸν Πρωτοσύγκελλό του Βασίλειο, καὶ τοῦ εἶπε νὰ ἐτοιμασθῆ νὰ πάη Πασᾶς στὴν Κρήτη! Ὁ Πρωτοσύγκελλος τὰ ἔχασε. Ὁ Πατριάρχης ὅμως τοῦ ἐξήγησε τὴν μεγάλη ὑπηρεσία πού θὰ πρόσφερεν στὸ Ἔθνος καὶ στὴν Ἐκκλησία του, πού ἐκινδύνευαν. Κι' ὁ Πρωτοσύγκελλος ἐδέχθηκε.

Ἐβγαλε λοιπὸν τὰ ράσα του. Ἐφόρεσε τούρκικη στολή. Ἐφοδιάσθη με γράμμα τοῦ Πατριάρχου. Καὶ παρουσιάσθη στὸ Σουλτᾶνο. Πῆρε τὸ μεγάλο φερμάνι τοῦ διορισμοῦ του καὶ τὶς σχετικὲς διαταγές. Κ' ἔφυγε κατόπιν με μεγάλην ἀκολουθία γιὰ τὴν Κρήτη.

Μόλις ἔφθασε ἐκεῖ, ἄρχισε νὰ ξεκαθαρίζη τοὺς Γιαννιτσάρους. Κι' ἀφοῦ καθάρισε καὶ τὴν περιφέρεια τῶν Χανιῶν, πῆγε καὶ στὸ Ρέθυμνο, κι' ἄρχισε νὰ κρεμᾷ ντουζίνες ντουζίνες τοὺς Γιαννίτσαρους κ' ἐκεῖ.

Ἀνέπνευσεν ἔτσι ὁ τόπος καὶ ὁ πληθυσμὸς. Χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι μαζί, πού τοὺς ἐλήστευαν...

Ἐνῶ γινόντουσαν αὐτά, πλησίαζαν καὶ τὰ Χριστούγεννα. Κι' ὁ Πασᾶς, σὰν καλὸς χριστιανὸς πού ἦταν, ἤθελε νὰ κοινωνήσῃ. Μὰ χωρὶς κανέναν νὰ πάρῃ εἶδση. Γιατί ἀλλοίμονον, ἂν ἐμάθαινε κανεὶς τὸ τρομερὸ μυστικὸ! Ὅχι μόνον αὐτὸς θάχανε τὴ ζωὴ του, ἀλλὰ καὶ θὰ κινδύνευε καὶ τὸ Οἰκουμενικὸ μας Πατριαρχεῖο. Καὶ θάπεφτε μεγάλη συμφορὰ στὸ Γένος.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐβασάνισε πολὺ τὸ μυαλό του, ἀπεφάσισεν ἐπὶ τέλους ὁ παπα-Πασᾶς, νὰ στείλῃ νὰ φωνάξῃ τὸν Ἠγούμενο τῶν Ἁγίων Ἀσωμάτων, ποῦχε φήμη μεγάλη σὰν ἅγιος ἄνθρωπος, καὶ τοῦχε φανερώσει πολλὴν εὐνοια....

Τὸ Μοναστήρι αὐτὸ ἀπέχει ὡς τριάντα πέντε χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ Ρέθυμνο.

Ἦτανε μιὰ γλυκεῖα χειμωνιάτικη ἡμέρα. Κι' οἱ καλόγεροι καθόντανε κάτω ἀπὸ τὸ μεγάλο πλατάνι τοῦ Μοναστηριοῦ, κι' ἀπολάμβαναν τὴν λιακάδα. Στὴ μέση καθότανε ὁ Ἠγούμενος τοὺς ὁ Ἰωσήφ. Κ' ἔλεγαν γιὰ τὸν πασα-Πνιγάρη, ὅπως τὸν εἶχανε παρονοματίσει γιὰ τὶς κρεμάλες πού ἔκανε στοὺς Γιαννιτσάρους. Καὶ τὸν συγχωροῦσαν πού ἔσωσε τὴν Κρήτη...

Ξαφνικά, ἀκούσθησαν ποδοβολητὰ ἀλόγων ὄξω ἀπὸ τὸ Μοναστήρι. Κι' ὥσπου νὰ πεταχθοῦν νὰ ἰδοῦν τί συμβαίνει, γιόμισεν ἡ αὐλὴ τοῦ Μοναστηριοῦ ἀπὸ «Καβάσσηδες» καβαλλαρέους, πού

βροντοκυποῦσαν τὰ γιαταγάνια τους, κῆσαν σὰν ἄστακοὶ ὠπλισμένοι μὲ πιστόλια καὶ μὲ ντουφέκια.

— Ἐτρόμαξαν. Κι' ἀναρωτιόντουσαν, τί νᾶθελαν ἐκεῖ οἱ στρατιῶτες τοῦ Σουλτάνου.

Οἱ Τοῦρκοὶ εἶδαν τὸν Ἠγούμενο, ἐξεκαβαλλίκεψαν, καὶ τοῦδωκαν τὴ διαταγὴ τοῦ Πασᾶ, νὰ πάη ἀμέσως νὰ παρουσιασθῆ μπροστά του, πρὶν ξημερώσουν τὰ Χριστούγεννα...

Ρῖγος τὸν ἔπιασε τὸν Ἠγούμενο. Καὶ παρεκάλεσε, νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ κάμῃ τὴ λειτουργία τῶν Χριστουγέννων στὸ Μοναστήρι του, κ' ὕστερα νὰ φύγουν. Μὰ οἱ «Καβάσσηδες» δὲν ἔπαιρναν ἀπὸ λόγια.

— Ἐμᾶς ἡ διαταγὴ μας εἶναι, νὰ σὲ πάρουμε ἀμέσως καὶ νὰ φύγουμε!... τοῦ εἶπαν.

Τότες ὁ Ἠγούμενος ἐζήτησε λίγες ὥρες προθεσμία, γιὰ νὰ ἔτοιμασθῆ. Ἀνέβηκε λοιπὸν στὸ κελλὶ του. Ἐκάλεσε ἐκεῖ τοὺς ἀδελφοὺς. Ἐφιληθήκανε ἐκεῖ, μὲ μεγάλη συγκίνηση τὸν «τελευταῖον ἄσπασμόν». Ἀγκαλιασθήκανε μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Κ' ἔφυγε καβάλλα, περικυκλωμένος ἀπὸ τοὺς «Καβάσσηδες».

Σὰν ἔφυγεν ὁ Ἠγούμενος ἀπ' τὸ Μοναστήρι, οἱ μοναχοὶ μαζεύθηκαν στὴν τραπεζαρία καὶ προσπαθοῦσαν νὰ μαντέψουν, τί ἄρα γε νὰ συνέβαινε κ' ἦλθαν νὰ πάρουν τὸν Ἠγούμενό τους. Ἡ νύχτα περνοῦσε καὶ κανένας του δὲν σκέφθηκε νὰ πάη νὰ κοιμηθῆ.

Ἡ συνοδεία μὲ τὸν Ἠγούμενο ἔφθασε στὸ Ρέθυμνο. Ὁ Πασᾶς τὸν ἐπερίμενε. Ὁ Ἠγούμενος μπῆκε, ἔκαμε τεμενᾶ καὶ κάτωχρος ἐστάθηκε μπροστά του. Ὁ Πασᾶς ὅμως τοῦδωσε θάρρος. Καὶ σὰν ἐνύχτωσε τὸν κάλεσε πάλι κοντά του. Τὴ στιγμὴν αὐτὴν μιὰ μακρυνὴ καμπάνα ἐσήμανε τὸν ἑσπερινὸ τῶν Χριστουγέννων. Ὁ Πασᾶς στὸ ἄκουσμά της στάθηκε σκεπτικὸς καὶ μελαγχολικὸς. Ὑστερα γύρισε στὸν Ἠγούμενο καὶ τοῦ εἶπε νὰ περάσῃ στὸ διπλανὸ δωμάτιο. Ἐκεῖ ἦταν ἓνα μεγάλο τραπέζι στρωμένο μὲ χίλια δυὸ φαγητά, λιχουδιὲς καὶ γλυκίσματα.

— Κάθησε νὰ φᾶμε, τοῦ εἶπε ὁ πασᾶς.

— Νὰ καθίσω, πολυχρονεμένε μου, τοῦ ἀποκρίθηκεν ὁ Ἠγούμενος, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ φάω. Ἐμεῖς ἔχομε τὴν ἐποχὴν αὐτὴ Σαρακοστή, καὶ προτιμοῦμε νὰ πεθάνουμε τῆς πείνας, παρὰ νὰ παραβοῦμε τὴ νηστεία μας.

Κάνει τότε ἓνα νόημα ὁ Πασᾶς, κι' ἀμέσως ἔφεραν ἓνα δεύτερο τραπέζι, μὲ χίλια δυὸ νηστήσιμα.

Σὰν ἔφαγαν, πῆρε τὸν Ἠγούμενο, κάθησαν στὸ ντιβάνι κι' ἄρχισε νὰ τοῦ μιλάη.

— Ἐχω, Ἠγούμενέ μου, μιὰ γρηᾶ - παραμᾶνα Χριστιανὴ, ποὺ μ' ἔχει ἀναθρέψει καὶ τὴν ἀγαπῶ σὰν δεῦτερη μάνα μου. Ὅ,τι μοῦ

ζητήση, δὲν τῆς τ' ἀρνιέμαι. Κάθε χρόνο λοιπὸν τὰ Χριστούγεννα θέλει νὰ μεταλαβαίνῃ καὶ γι' αὐτὸ σὲ προτίμησα γιὰ νὰ τῆ μεταλάβῃς.

—Καλά, Πασᾶ μου. Ὅπως ὀρίζεις, τοῦ ἀπάντησεν ὁ Ἠγούμενος. Ἄλλὰ πῶς θὰ γίνῃ αὐτό; Μᾶς χρειάζονται πράγματα πολλὰ.

—Ἐννοια σου, τοῦ ἀπαντάει ὁ Πασᾶς. Ἡ γρηὰ τᾶχει ὄλα κανονίσει. Ἔλα μαζί μου καὶ θὰ δῆς.

Κατεβαίνει λοιπὸν ὁ Ἠγούμενος μαζί μὲ τὸν Πασᾶ σ' ἓνα ὑπόγειο τοῦ δωματίου, καὶ τί νὰ δῆ! Ὅλα ἦταν ἐν πλήρει τάξει. Ἐνα ἱερό... Ἁγία Τράπεζα κατακαίνουρη... Ἐνα Εὐαγγέλιο ἐπάνω σ' αὐτή... μιὰ λειτουργικὴ φυλλάδα... ἐπίχρυσο ἅγιο Δισκοπότηρο...νάμα καὶ πρόσφορο καὶ λιβάνι...Κ' ἐμπρὸς στὴν εἴσοδο μιὰ εἰκόνα τῆς Γεννήσεως, στεφανωμένη μὲ λουλούδια. Ὁ Ἠγούμενος ἔμεινε κατάπληκτος. —Πάρα εἶναι ἐν τάξει αὐτά, εἶπε στὸν Πασᾶ. Μόνο ψάλτης λείπει...

—Πήγαινε νὰ κοιμηθῆς ἡσυχος, τοῦ ἀπάντησε ἐκεῖνος, καὶ θᾶρθη καὶ ψάλτης.

Ἐπῆγε ὁ παπᾶς στὸ γιατάκι, πού τοῦ εἶχανε ὀρίσει, μὰ ποῦ νὰ τὸν πιάσῃ ὕπνος ὄλη τῆ νύχτα!... Τὸν βρῆκαν τὰ μεσάνυχτα. Ὅταν ἐσήμανε μιὰ μακρυνὴ καμπάνα, πού καλοῦσε τοὺς Χριστιανούς στὴ λειτουργία τῆς θείας Γεννήσεως. Κατέβηκε τότε ὁ Ἠγούμενος στὸ ὑπόγειο, πού τὸ εἶχανε ἐτοιμάσει γιὰ Ἐκκλησιά. Κανένας ἄλλος δὲν ἦταν ἐκεῖ, παρὰ αὐτὸς καὶ ὁ Πασᾶς.

Ἄρχισε τὸ «Μεσονυχτικόν». Ἐψάλε τὴ Λιτή, κ' ἐπροχώρησε στὴ Λειτουργία. Ὅταν ξαφνικὰ ἀκούσθηκε μιὰ μελωδία γλυκειὰ

Χριστὸς Γενᾶται, δοξάσατε

Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε,

Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε...

Γυρίζει ὁ Ἠγούμενος ξαφνιασμένος καὶ βλέπει τὸν Πασᾶ νὰ ψάλλῃ. Δὲν παραξενεύθηκε ὅμως καὶ πολὺ. Ἐβαλε μὲ τὸν νοῦ του, πῶς εἶναι σπουδασμένος, καὶ γι' αὐτὸ ξέρει τὰ γράμματά μας καλά.

Ἐπροχώρησε λοιπὸν στὴ Λειτουργία. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πασᾶς ἔψαλλε, κι' αὐτὸς ἱερουργοῦσε. Ἡ φωνὴ τοῦ Πασᾶ ἦταν γλυκειὰ σὰν τοῦ ἀηδονιοῦ.

Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκει

Καὶ ἡ Γῆ τὸ σπῆλαιον, τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει...

Ἐφθασαν ἔτσι στὸ τέλος. Καὶ τῆ στιγμῇ πού ἐτοιμαζόταν νὰ κοινωνήσῃ ὁ Ἠγούμενος, βλέπει νὰ πλησιάσῃ ὁ Πασᾶς στὴν Ἁγία Τράπεζα καὶ νὰ ζητᾶ νὰ κοινωνήσῃ κι' αὐτός. Ὁ Ἠγούμενος τραβήχθηκε.

—Μή, Πασᾶ μου, τοῦ λέει. Μή, Πασᾶ μου. Μή μὲ κάψῃς!...

Ὁ Πασᾶς ὅμως ἐπέμενε.

—Μὴ μαγαρισμένε! τοῦ λέει δυνατὰ ὁ Ἡγούμενος. Πάρε τὴν κεφαλὴ μου. Δὲν θὰ σ' ἀφήσω ὅμως νὰ μαγαρίσης τ' Ἁγία Μυστήρια!... Πίσω, σκύλλε, ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Θεοῦ!...

Κι' ἐστάθηκεν ἐμπρὸς τοῦ ἄγριος καὶ φοβερός.

Σὰν εἶδε ὁ Πασᾶς τὴν τόσο μεγάλη πίστη τοῦ Ἡγουμένου, στέκεται, ἀπλώνει τὸ χέρι του, καὶ τοῦ φωνάζει σὲ καθαρὴ Ἑλληνικῇ.

—Στάσου, ἀδελφέ, νὰ δῆς!

Καὶ μέσα ἀπὸ τὸν κόρφο του βγάζει τὸ Πατριαρχικὸ τὸ γράμμα καὶ τοῦ τὸ δίνει νὰ τὸ διαβάσῃ. Βγάζει ἀκόμη ἀπὸ τὸ κεφάλι τὸ «Κουλάνι» κι' ἀμέσως μιὰ μεγάλη πλεξίδα ἐχύθηκε στὴν πλάτη του. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιγράψῃ κανεὶς μὲ λόγια τὴ συγκίνηση τότε καὶ τοῦ Πασᾶ καὶ τοῦ Ἡγουμένου. Συγκίνηση ἱερὰ καὶ ἐθνικῇ.

Ὁ Πασᾶς ἐγονάτισε μπροστὰ στὸν Ἡγούμενο, ἐξομολογήθηκε, κι' ἐδιάβασε κατόπιν τίς εἰδικὲς εὐχὲς πρὸ τῆς Μεταλήψεως.

—Ἀγαπήσω σε, Κύριε, ἡ ἰσχὺς μου, Κύριος...»

Ἔδωσαν ἔπειτα ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν καὶ κοινώνησαν καὶ οἱ δύο τους. Κατόπιν ὁ Ἡγούμενος ὠρκίσθηκε ἐπάνω στ' Ἀχραντα Μυστήρια, νὰ μὴ μαρτυρήσῃ σὲ κανένα τίποτα...

Γλυκοχάραξε πιά ἡ ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων.

—Χριστούγεννα εἶπεν. Κι' ἄρχισε νὰ ψάλλῃ.

—«Μυστήριον μέγα ὀρῶ καὶ παράδοξον...».

Κι' ὁ Πασᾶς ἀπήντησε·

—«Μεγάλυνον, ψυχὴ μου, τὴν λυτρωσαμένην ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας...».

Ἀνέβηκαν ἔπειτα ἀπάνω. Καὶ σὰν ἐβγῆκεν ὁ Ἥλιος εὐρῆκε, πάλι τὸν Πρωτοσύγκελλο Βασίλειο Ὀσμὰν Πασᾶ, τὸν δὲ Ἡγούμενο καβάλλα στὴ μούλα του, νὰ τραβᾷ γιὰ τὴ Μονὴ του...

Ὁ Ὀσμὰν Πασᾶς ἐξακολούθησε τὸ ἔργο του στὴν Κρήτη. Κι' οἱ Γιαννίτσαροι γιὰ νὰ σωθοῦν, ἐπῆραν τὰ βουνά, κ' ἐκρύφθηκαν στὰ βαθειὰ τους σπήλαια. Ὁ Πασᾶς ἄρχισε τότε νὰ καίῃ τὰ τούρκικα χωριά καὶ νὰ καταστρέφῃ τὰ ἐλαιόδενδρά τους.

Ἡ καταστροφή ὅμως αὐτῆ τῶν περιουσιῶν τους ἀνάγκασε τοὺς Τούρκους νὰ διαμαρτυρηθοῦν στὸ Σουλτᾶνο. Κι' ἔξαφνα ἕνας εἰδικὸς μαντατοφότος ἐστάληκε στὴν Κρήτη, μὲ διαταγὴ νὰ παρουσιασθῇ ὁ Ὀσμὰν Πασᾶς στὸ Σουλτᾶνο.

Ὁ Πασᾶς ὅμως ποὺ ἤξερε τί σημαίνει αὐτοῦ τοῦ εἰδους τὸ φερμάνι, μπῆκε μὲς στὸ ἱστιοφόρο ποὺ ἐπῆγε νὰ τὸν πάρῃ, ἀλλὰ μόλις ἐφθάσανε κοντὰ στὸ Ἅγιον Ὄρος ἔπεσε τὴ νύχτα κρυφὰ στὴ θάλασσα καὶ βγῆκε σὲ μιὰ Μονή, ὅπου ἔζησε πιά ὅλη τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ του ὡς Μοναχός.

ΑΝΤΙ ΑΛΛΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΣ

Ἐν Κυθήροις τῇ 22 Νοεμβρίου 1956

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ « Ἐνορία »
Χαριλάου Τρικούπη

Εἰς Ἀθήνας.

Κύριε Κεραμίδα,

Διαπύρως εὐχομαι Ὑμῖν, ἵνα υἰγιαίνητε μετὰ τῆς ἀξιοτίμου Κυρίας Ὑμῶν. Διὰ τῆς ἀπὸ 15-11-56 ὑμετέρας ἐπιστολῆς ζητεῖτε τὴν ἡμετέραν οικονομικὴν ἀρωγὴν, διότι τὸ περιοδικὸν Ὑμῶν « Ἐνορία » διέρχεται οικονομικὴν κρίσιν δεινὴν. Ἐν περιοδικὸν χρήσιμον καὶ ὠφελοῦν δυσκόλως περιάγεται εἰς δεινὴν θέσιν, ἵνα τείνῃ χεῖρα ἐπαίτιδα. Ἀντιλεῖ κῦρος καὶ αὐθεντία ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν καὶ παιδαγωγοῦν εἰς Χριστὸν περιεχόμενον αὐτοῦ, ἀπὸ τὰς μεγάλας καὶ ὑψηλὰς ἀρχάς του, ὡς φιλοδοξεῖ νὰ μεταφτυτεύσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας του.

Οὐδεὶς Κληρικὸς ἐνετάλη νὰ προτιμᾷ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ δημοσιογραφικὸν ἡμερησίον, ἐβδομαδιαῖον ἢ ἄλλως περιοδικῶς κυκλοφοροῦν, ὄργανον. Οἱ Κληρικοὶ εἶναι ἐλεύθεροι, ἵνα ἐκλέγῃσι τὰ περιοδικὰ τῶν κατ' ἐκτίμησιν. Ἐν περιοδικὸν τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀναγνωστῶν του κερδίζει διὰ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ διδακτικοῦ, χρησίμου καὶ ὠφελίμου, περιεχομένου του. Ὅταν τοῦτο κερδίσῃ διὰ τοῦ ἠθικοῦ του κύρους καὶ τῆς αὐθεντίας τοῦ περιεχομένου του τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀναγνωστῶν του, θὰ ἐπιβληθῇ εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἡ καθυστέρησις αὐτοῦ νὰ δημιουργῆ εἰς τὴν ζωὴν του ἓν κενόν.

Ὁ δημόσιος ἔλεγχος τῶν ἀνδρῶν, τῶν κατ' ὑπεροχὴν ἀξιωματος, ὅταν ἔχη προσωπικὰ ἐλατήρια καὶ δὴ οικονομικῆς φύσεως, ἐκπίπτει εἰς λιβελλογραφίαν. Ἡ « Ἐνορία » διεξάγει ἓνα ἔλεγχον κατὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κου Κου Δωροθέου. Σκοπὸς εἶναι ἡ διάσεισις τοῦ κύρους καὶ τῆς αὐθεντίας τούτου παρὰ τῇ δημοσίᾳ γνώμῃ καὶ τῷ Ἱ. Κλήρῳ! Ὁ ἔλεγχος οὗτος θὰ ἦτο λιβανωτός, ἐὰν εἰσηγεῖτο εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον καὶ αὕτη ὑπεχρέου τὸν πενόμενον Ἱ. Κλήρον τῆς κατ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα νὰ λαμβάνῃ τὰς γλισχροτάτας ἀποδοχὰς του μειωμένας κατὰ τὸ ποσοδὸν τῶν μηνιῶν συνδρομῶν εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ τῆς ἀξίας τῶν εἰς τὰς Μητροπόλεις ἀποστελλομένων βιβλίων!! Οὐαὶ εἰς τὸν Κλήρον τὸν πεινῶντα καὶ γυμνητέοντα, ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ ὁποίου φαίνεται ὅτι ἀγωνίζεται τὸ περιοδικὸν Ὑμῶν! Διὰ νὰ ζήσῃ τὸ περιοδικὸν Ὑμῶν, ὡς ἀποκτήσῃ ἑσωτερικὴν ἀξίαν, ἵνα δι' αὐτὴν ἐκτιμηθῇ ὡς ἀνάγνωσμα χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον πρὸς

ΔΙΑ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

Εἰς τὴν Κυριακὴν πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως (*)
(23 Δεκεμβρίου 1956)

Ἡ σωτηρία καὶ οἱ σωζόμενοι

«Αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν».

Ἡ μακρὰ σειρά τῶν ὀνομάτων, ποῦ μᾶς ἀπηρίθμησε σήμερα ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι καταλήγει εἰς «τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα». Αἱ γενεαὶ ποῦ παρελαύνουν διὰ τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς ἀποτελοῦν τὸ γενεαλογικὸν δένδρον, ἐκ τοῦ ὁποίου προῆλθεν ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου...

Ἄς ἴδωμεν τὸν Σωτῆρα, τὴν σωτηρίαν, τοὺς σωζομένους...

1. «Αὐτὸς γὰρ σώσει...». Μὲ ἰδιαιτέραν ἔμφασιν ὁ ἄγγελος ἀναγγέλλει τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος τοῦ κόσμου. «Τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν...». Μὲ αὐτὴν τὴν ἔμφασιν καὶ περαιτέρω εἰς τὰς σελίδας τῆς Κ. Δ. ὁ Ἀπόστολος Πέτρος τονίζει: «Οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία...» (Πράξ. δ' 12). Πράγματι εἶναι ὁ μοναδικὸς Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Πολλοὺς ἀπεκάλεσαν σωτῆρας οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ διὰ σχετικῆς ἀξίας ἔργα. Ἡ πληγὴ ἦτο τόσο βαθεῖα καὶ ἡ ἐνοχὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τόσο μεγάλη ἕναντι τοῦ Θεοῦ, ὥστε «οὔτε ἄγγελος, οὐκ ἄνθρωπος...» ἠδύνατο νὰ σώσῃ, παρὰ μόνον αὐτὸς ὁ Θεός. Καὶ διὰ τοῦτο «Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο...».

2. Ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Συνήθως βλέπομεν τὰς συνεπείας καὶ τὰ ἀποτελέσματα —τὴν κακοδαιμονίαν ἢ ὅποια κυριαρχεῖ— καὶ μᾶς συνέχει ἡ νοσταλγία τῆς λυτρώσεως καὶ καλυτέρων ἡμερῶν. Αἰτία ὅμως ὄλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ ἁμαρτία. Ἄρα ἡ ἀπ' αὐτῆς λύτρωσις

* Σχεδιάγραμμα λόγου.

πνευματικὴν οἰκοδομὴν τοῦ Χριστιανοῦ καὶ τῆς Χριστιανικῆς οἰκογενείας, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ὑψηλὰ ἱσταμένου θρησκευτικοῦ περιοδικοῦ τύπου καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ὅστις εἶναι ὁ πράγματι εἰς Χριστὸν παιδαγωγῶν Τύπος. Αὐτοῦ τοῦ περιοδικοῦ Τύπου ἔχει ἀνάγκην ὁ Ἑλληνικὸς Κλήρος καὶ ὁ Λαός, ὁ Ἕλλην Χριστιανὸς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Χριστιανικὴ οἰκογένεια, περιεχομένου εὐαγγελικοῦ, ἀποστολικοῦ, κατηχητικοῦ, μυστηριακοῦ, ποιμαντικοῦ, Τύπου παιδαγωγοῦ μὲ μίαν λέξιν εἰς Χριστόν.

Ἐπὶ τούτοις διατιθῶ μετὰ πλειστοῦς ἐκτιμήσεως
† Ὁ Κυθῆρων ΜΕΛΕΤΙΟΣ

είναι ἡ οὐσιαστική, διότι εἶναι ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ θεμελιώδες αἷτιον τῆς κακοδαιμονίας. Ὁ πόθος «ὅπως ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως» θὰ ἱκανοποιηθῇ με προϋπόθεσιν τὸ «μετανοήσατε καὶ ἐπιστρέψατε...» (Πράξ. γ' 19-20), διότι, ἐκτοπιζομένης τῆς ἁμαρτίας, φυγαδεύονται ὀριστικῶς καὶ τὰ ὄψωνα αὐτῆς. Ὅθεν ἐπιβάλλεται μία τοιαύτη κατανόησις τῶν πραγμάτων, με σύνθημα «ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνη ζήσωμεν» (Α' Πέτρ. β' 24).

3. Ἀλλὰ πρὸς ποίους ἀπευθύνεται ἡ σωτηρία; «Αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ...». Ὁ Θεὸς βεβαίως «θέλει πάντα ἀνθρώπους σωθῆναι...» καὶ ὁ Σωτὴρ ἦλθε «καλέσαι ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν». Ἀλλ' ὅμως «εἰς τὰ ἴδια ἦλθε καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον». «Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι». Ἡμεῖς εἴμεθα λαὸς Του; Ἐχομεν γνωρίσει τὸν Χριστὸν ὡς προσωπικὸν μας Σωτῆρα;

Ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων μᾶς χαρίζει τὴν εὐκαιρίαν νὰ τακτοποιήσωμεν τὰς σχέσεις μας με τὸν Ἰησοῦν. Ἐὰν εἴμεθα λαὸς Του, θὰ εἶναι ἀναμφιβόλως καὶ ἰδικὸς μας Σωτὴρ.

Εἰς τὴν Κυριακὴν πρὸ τῶν Φώτων.

(30 Δεκεμβρίου 1956)

Ἐλεύτερος ὁ δρόμος...

«Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ».

Ἦραϊον σύνθημα διὰ τό, ἐπὶ θύραις, νέον ἔτος. Ἡ εὐτυχία καὶ ἡ χαρὰ, ποὺ εὐχόμεθα αὐτὲς τῆς ἡμέρας, εἶναι ἀσύλληπτον ὄνειρον δι' ἐκείνους ποὺ δὲν γνωρίζουν πῶς ἀποκτᾶται. Ὁ χριστιανὸς ὅμως πρέπει νὰ γνωρίξῃ, ὅτι μόνον διὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐξασφαλίζεται ἡ ἀληθινὴ χαρὰ καὶ εὐτυχία. Καὶ εἶναι πρόθυμος Ἐκεῖνος νὰ ἔλθῃ κοντά μας καὶ νὰ μᾶς φέρῃ τὴν χαράν. Πρέπει ὅμως νὰ Τοῦ ἀνοιξώμεν τὸν δρόμον... Αὐτὸ μᾶς τονίζει σήμερα ὁ Βαπτιστῆς Ἰωάννης. Ἄς τὸν προσέξωμεν.

Λόγοι προφητικοὶ προεκήρυξαν τὸ ἔργον τοῦ Προδρόμου. Δύο σχετικαὶ προφητεῖαι, τοῦ Μαλαχίου καὶ τοῦ Ἠσαΐου, ἀναφέρονται εἰς τὸ σημερινὸν εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα. Ἡ δευτέρα ἰδίως εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ. Ἄς τὴν ἀκούσωμεν ὁλόκληρον, ὅπως τὴν παραθέτει ὁ ἱ. εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς (γ' 4-6) «Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ· πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν καὶ αἰτραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ». Τὴν γενικὴν διακήρυξιν τοῦ Προδρόμου: «ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ» ἀναλύουν αἱ ἐν συνεχείᾳ προφητικαὶ φράσεις.

1. «Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται». Διὰ νὰ εἶναι

δμαλός ὁ δρόμος, δὲν πρέπει νὰ ἔχη χάσματα. Ὅπου ὑπάρχουν χανδάκια πρέπει νὰ καλυφθοῦν. Παραβολικὴ προφανῶς ἔννοια. Τὸ νόημά τῆς εἶναι ὅτι κάθε κενὸν ποῦ ὑπάρχει εἰς τὸν ἄνθρωπον πρέπει νὰ πληρωθῆ. Πόσοι ἄνθρωποι πράγματι αισθάνονται—καὶ τὸ λέγουν— ἕνα κενὸν μέσα τους. Μπορεῖ νὰ εἶναι γεμάτοι ἀπὸ ἄλλα ἀγαθὰ. Δὲν ἔχουν ὁμως πνευματικὸν περιεχόμενον. Δὲν ἔχουν πνευματικὰ ἐνδιαφέροντα. Τοὺς λείπει ἴσως τὸ ὑγιὲς φρόνημα καὶ ἡ ὀρθὴ πίστις. Πρέπει νὰ γνωρίζουν, ὅτι δὲν θὰ εὖρον τὴν χαρὰν, ἐφ' ὅσον δὲν καλύπτεται τὸ κενὸν αὐτό. Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ ὑπάρξῃ πνευματικὸν περιεχόμενον καὶ ὀρθὸς προσανατολισμός.

Ἄλλὰ καὶ πόσοι ἄλλοι παρουσιάζουν ἠθικὰς ἐλλείψεις διαφόρους, ποὺ γεννοῦν ἠθικὸν χάσμα εἰς τὰς ψυχὰς! Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ διαπιστώσωμεν τὰς ἐλλείψεις μας καὶ νὰ φροντίσωμεν, κατὰ τὸ νέον ἔτος, νὰ τὰς ἐξαλείψωμεν. «Πᾶσα φάρα γέ πληρωθήσεται».

2. «Καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται», προσθέτει τὸ προφητικὸν λόγιον. Τί σημαίνει δὲ ἡ παραβολικὴ πάλιν αὕτη προτροπὴ; Ὅπως δὲν εἶναι ὁμαλός ὁ δρόμος, ποὺ ἔχει ἐνδιαμέσως ὑψώματα μικρὰ (βουνὸς) ἢ μεγάλα (ὄρος), ἔτσι δὲν εἶναι εὐθεῖα ἡ καρδία, ποὺ ὑψώνεται ἐντὸς αὐτῆς ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ ἀλαζονεία, σὰν ἄλλο βουνό, ἢ κάποιον ἄλλο πάθος δημιουργεῖ εἰς αὐτὴν ἀνώμαλον κατάστασιν.

Πράγματι. Πολλοὶ δὲν ἔχουν ἐλεύθερον τὸν δρόμον τῆς πίστεως, διότι τοὺς ἐμποδίζει ὁ ἐγωϊσμός. Δὲν ὑποκλίνονται καὶ δὲν ἐννοοῦν νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὴν αὐθεντίαν τοῦ Εὐαγγελίου, διότι στηρίζονται εἰς τὴν «πεφυσιωμένην» σοφίαν των.

Καὶ ἄλλοι πάλιν δυσκολεύονται νὰ πλησιάσουν τὸν Σωτῆρα, διότι ἔχουν κάποιαν ἀχίλλειον πτέρναν. Καὶ φοβοῦνται τὰς ἀπαγορεύσεις τοῦ ἠθικοῦ νόμου. Αὕτη δὲ εἶναι ἡ συχνοτέρα αἰτία τῆς ἐπιφυλακτικῆς στάσεως πολλῶν ἐναντι τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ νόμου Του. Τοὺς τρομάζουν αἱ ἠθικαὶ συνέπειαι. Ἄλλ' ἄς μὴ μᾶς τρομάζουν. Εἶναι γενναῖον βῆμα ἡ ὑπερνίκησις ἐγωϊσμῶν καὶ παθῶν ἐν γένει, διὰ νὰ πλησιάσωμεν τὸν Χριστόν. Αὕτην τὴν νίκην πρέπει νὰ ἐπιδιώξωμεν κατὰ τὸ νέον ἔτος. «Πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται». Καὶ προσθέτει ὁ Βαπτιστής.

3. «Καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας». Ἐδῶ ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν διεστραμμένων κατευθύνσεων, ποὺ ἀκολουθοῦν πολλοί. Τρόπον τινὰ ἀκολουθοῦν στραβὸν δρόμον, μὴ εὐθύγραμμον. Δρόμον τραχύν, πετρώδη καὶ ἀπότομον. Πρόκειται δηλ. περὶ τῶν μὴ εἰλικρινῶς ποθοῦντων τὴν ἀλήθειαν. Περὶ τῶν μὴ προκατελημμένων, ποὺ ἔχουν κολλήσει σὲ ὠρισμένες στραβὰς ἰδέας καὶ δὲν ἐννοοῦν νὰ τις ἀφήσουν. Δὲν τοὺς ἀρέσει ὁ ἴσιος δρόμος. Λοξοδρομοῦν θεληματικὰ.

Ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι σπάνιες περιπτώσεις ἀνθρώπων, ποὺ διεμόρφωσαν χαρακτῆρα τραχύν, πείσιμονα καὶ ἀπότομον καὶ δὲν δέχονται εὐκολὰ συζητησιν περὶ διορθώσεως τῆς γραμμῆς των ἐν γένει.

Περισσότερα ἀγνόητες διαθέσεις, ἀφ' ἑνός, εἰλικρινῆς δηλ. καὶ ἀμερόληπτος ἐνατένισις πρὸς τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἠπιώτεροι καὶ μαλακώτεροι τρόποι, λειαινουν ἀσφαλῶς τὰς ψυχὰς «καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας».

Ἄς ἐξετάσῃ λοιπὸν ὁ καθένας μας ποῖος ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ

ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ ΕΙΣ ΤΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1957

(Στὸ τεῦχος αὐτὸ τελειώνουν τὰ ἐποικοδομητικὰ κηρύγματα στὰ Εὐ-
αγγέλια τῶν Κυριακῶν τοῦ ἔτους 1956 τοῦ Πανος. Ἀρχιμ. κ. Νικοδήμου
Βαλληνδρά. Ἀπὸ σήμερα ἀρχίζομε τὴ δημοσίευσιν κηρυγμάτων εἰς τὰ
ἀποστολικά ἀναγνώσματα τῶν Κυριακῶν τοῦ ἔτους 1957. Τὰ κηρύγματα
αὐτὰ εἶναι γραμμένα ἀπὸ τὸν γνωστὸ ἐκλεκτὸ Θεολόγο κ. Βασ. Μουστά-
κην. Ἐλπίζομε πῶς οἱ ἱερεῖς μας θὰ βροῦν σ' αὐτὰ ἓνα πολὺτιμο βοή-
θημα γιὰ τὸ κηρυκτικὸ τους ἔργο).

Κυριακὴ 6 Ἰανουαρίου. Τῶν Θεοφανείων. (Τίτ. 6' 11-14, γ' 4-7)

«Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ,
ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις».
(Στίχ. 11)

[Φανερώθηκε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ,
ἡ σωτήρια γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους].

Σχιροτᾶ ἀπὸ ἀγαλλίασι, ἀδελφοί, κάθε καρδιά στὸ ἄκουσμα
αὐτῶν τῶν λόγων, ποὺ βγαίνουν σήμερα ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ θείου
Παύλου: «Φανερώθηκε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ σωτήρια γιὰ ὅλους
τοὺς ἀνθρώπους».

«Φανερώθηκε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ». Ὅλο τὸ ἀνθρώπινον γένος
ἦταν ἔνοχο ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὸν καιρὸ, ποὺ οἱ πρωτόπλα-
στοὶ διώχτηκαν ἀπὸ τὸν παράδεισο γιὰ τὴν παρακοή τους, ὡς τὴ
μέρα, ποὺ ἦρθε ὁ Χριστὸς στὸν κόσμον, τὸ ἀνθρώπινον γένος ἦταν
καταδικασμένο στὸν αἰώνιο θάνατο.

Ἄλλὰ ξαφνικά, συνέβηκε ἓνα μεγάλο γεγονός. Ὁ Θεός, ποὺ
εἶναι ὅλος ἀγάπη, δὲν ἄφησε τὸ πλάσμα του νὰ χαθῆ. Ἔστειλε
τὸν μονογενῆ Του Υἱὸ στὸν κόσμον, γιὰ νὰ σώσῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώ-
πους ἀπὸ τὸν αἰώνιο θάνατο. «Τόσον ἀγάπησε ὁ Θεός τὸν κόσμον

Βαπτιστοῦ τὸν ἀφορᾷ προσωπικῶς. Μήπως μᾶς λείπουν τὰ πνευματικὰ
ἐνδιαφέροντα; Μήπως δὲν προσέχομεν τὰς ἠθικὰς ἐλλείψεις μας; Μήπως
κάποιος ἐγωϊσμὸς ἢ κάποια ἀχιλλεῖος πτέρνα μᾶς κρατεῖ εἰς ἀπόστασιν
ἀπὸ τὸν Σωτῆρα Χριστόν; Μήπως κάποια προκατάληψις ἢ διεστραμμένη
ἀντίληψις εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀποστάσεως ταύτης; Καὶ ἄς ἐπιδοθῶμεν εἰς
τὴν ἀνάλογον διόρθωσιν. Καὶ τότε—ἄς τὸ εὐχηθῶμεν—ὁ ἀπολογισμὸς
τοῦ νέου ἔτους θὰ εἶναι πλούσιος εἰς πνευματικὴν καρποφορίαν («καὶ
ὁ ψεταὶ πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ»).

Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ

—λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης—, ὥστε ἔδωσε τὸ μονάκριβο παιδί του, γιὰ νὰ μὴ χάνεται πιά κανένας, ἀλλὰ ὅποιος πιστεῦει σ' αὐτόν, δηλαδὴ στὸν Χριστόν, νάχη ζωὴ αἰώνια».

Αὐτὴ, λοιπόν, εἶναι ἡ χάρις, ποὺ ἐλάβαμε ἀπὸ τὸν Θεό. Ἡ χάρις, ποὺ φανερώθηκε μὲ τὸν ἔρχομό τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο. Ἡ χάρις, ποὺ μᾶς δόθηκε κι' ἀπὸ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀπὸ τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Σήμερα, ποὺ γιορτάζουμε τὴ βάπτισι τοῦ Κυρίου, ἡ Ἐκκλησία μᾶς θυμίζει αὐτὴν τὴν τελευταία λεπτομέρεια: ὅτι δηλαδὴ τὸ μεγάλο δῶρο τῆς σωτηρίας μας τὸ λάβαμε ἀπὸ τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Γιατί μᾶς τὸ θυμίζει σήμερα; Διότι σὰν σήμερα φανερώθηκαν στὸν κόσμο καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, μαζὶ μὲ τὴ χάρι, ποὺ μᾶς ἔδωσαν.

Φανερώθηκε ὁ Πατέρας μὲ τὴ φωνὴ του, ποὺ ἔσχισε τοὺς οὐρανοὺς πάνω ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη ποταμὸ κι' ἀκουστικὴ νὰ λέγη:

—Αὐτός, ποὺ βαφτίζεται στὰ νερά τοῦ Ἰορδάνη, εἶναι ὁ ἀγαπημένος μου Υἱός.

Φανερώθηκε ὁ Υἱός, γιατί πρὶν ἀκουστῆ ἡ φωνὴ ἐκείνη, ὁ κόσμος δὲν ἔξερε πῶς ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Καὶ φανερώθηκε τέλος τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ κατέβηκε σὰν περιστέρι καὶ ἔμεινε πάνω στὸν Χριστό.

Γι' αὐτὸ κι' ἡ σημερινὴ μέρα ἔχει τὸ ὄνομα Θεοφάνεια.

Σὰν σήμερα, λοιπόν, φανερώθηκε ὁ Θεὸς κι' ἡ χάρις του.

«Φανερώθηκε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ σωτήρια γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους». Δὲν εἶναι μιὰ χάρις προωρισμένη γιὰ λίγους. Εἶναι ἐκείνη, ποὺ θὰ σώσῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Ποιὸς καλὸς οἰκογενειάρχης κάνει διάκρισι ἀνάμεσα στὰ παιδιά του; Ποιὸς στοργικὸς πατέρας θέλει νὰ κἀνῃ τὸ καλὸ σὲ τοῦτο τὸ παιδί κι' ἀφήνῃ τὸ ἄλλο παραπονεμένο;

Ἔτσι κι' ὁ Θεός, σὰν κινήθηκε νὰ σώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία τὸ ἀνθρώπινο γένος, ἔκαμε μιὰ χάρι ποὺ δὲν μένει κανένας ἀπ' ἔξω τῆς. Μιὰ χάρι, ποὺ εἶναι σωτήρια γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Γιὰ ὅλους. Χωρὶς νὰ ἐξαιρεθῆ κανένας. Αὐτό, εὐλογημένοι χριστιανοί, ἄς προσέξουμε.

—Ἦρθα στὸν κόσμο γιὰ σένα ὅπως καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, λέγει ὁ Σωτήρας Χριστὸς στὸν καθένα μας. Μὴν ἀμφιβάλλῃς, μὴν ἔχῃς τὴν παραμικρὴ ἰδέα, πῶς ὅλοι μπορεῖ νὰ σωθοῦν κι' ἐσὺ νὰ μείνῃς κατὰ μέρος. Δὲν κάνω προτίμησι καὶ δὲν χωρίζω τὰ πλάσματά μου σὲ πρῶτα καὶ δεύτερα.

»Σοῦ ἔρχεται ἡ σκέψις, πῶς ἀγάπησα περισσότερο τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς ἁγίους ἀπ' ὅ,τι ἀγαπῶ ἑσένα; Διῶξε αὐτὴ

τῆ σκέψι. Σ' ἀγαπῶ τὸ ἴδιο, σὲ θεωρῶ τόσο πολῦτιμο ὅσον εἶχα τὸν Παῦλο καὶ τὸν Πέτρο, τὸν Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, τὸν Ἅγιο Γεώργιο, τὴν Ἁγία Παρασκευή.

»Ἐκεῖνοι ἔλαμπαν ἀπὸ τὸ χρυσάφι τῶν ἀρετῶν, ἐνῶ ἐσὺ εἶσαι τόσο φτωχὸς σὲ εὐσέβεια, σὲ πίστι. Ἡ ἀκόμα μπορεῖ νᾶσαι κι' ἓνας μεγάλος ἀμαρτωλός, γεμᾶτος πάθη. Σ' ἀγαπῶ, παρ' ὅλα αὐτά, ὅσο κι' ἐκείνους. Ἡ μᾶλλον ἐνδιαφέρομαι γιὰ σένα, ἀσχολοῦμαι γιὰ σένα, περισσότερο ἀπ' ὅ,τι γιὰ κείνους. Σὲ σένα εἶναι στραμμένη ἡ ματιά μου, σὲ σένα ἀπλώνονται τὰ χέρια μου, σὲ σένα κατευθύνονται τὰ βήματά μου. Θέλω νὰ σοῦ δώσω ὅ,τι ἔδωσα καὶ σὲ κείνους.

»Δὲν θυμᾶσαι τὴν παραβολὴ πού εἶπα, ὅταν βρισκόμουν στὴ γῆ; Ἐνας τσομπάνης εἶχεν ἑκατὸ πρόβατα κι' ἓνα τοῦ ξεπλανεύτηκε κι' ἔφυγε. Τότε ἄφησε τὰ ἐνενηντα ἑννῆὰ στὸ μαντρί καὶ πῆρε τὰ λαγκάδια καὶ τὰ βουνὰ γιὰ νὰ τὸ βρῆ. Καὶ δὲν ἤσυχασε παρὰ ἀφοῦ τὸ βρῆκε καὶ τῶβαλε στὸν ὄμο του καὶ γύρισε χαρούμενος στὴ στάνη. Ἡ χαρὰ, πού γίνεται γιὰ τὸ ἓνα χαμένο πρόβατο πού βρέθηκε, εἶναι πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ κείνη πού δίνουν στὸν τσομπάνη τὰ ἄλλα ἐνενηντα ἑννῆὰ.

»Αὐτὸς ὁ βοσκὸς εἶμαι ἐγώ, ὁ Χριστὸς. Ἄν, λοιπόν, νοιώθης πὼς τὰ ἐλαττώματά σου κι' οἱ ἀμαρτίες σου σὲ κάνουν νᾶσαι τὸ χαμένο πρόβατο, μάθε πὼς ἐσένα σκέφτομαι, γιὰ σένα λαχταρῶ, γιὰ σένα εἶναι ὅλη ἡ ἀγάπη μου».

Αὐτὰ περίπου, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, λέγει ὁ Κύριος σ' ὅποιον ἀκοῦει πὼς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι σωτήρια γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους κι' ὥστόσο βλέπει τὸν ἑαυτό του νὰ μένη ἔξω της.

Ἄς διώξουμε, λοιπόν, τὴν ἀπελπισία ἀπὸ τὴν καρδιά μας. Ἐνας ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας λέγει πὼς ἡ ἀπόγνωσις εἶναι τὸ τελευταῖο καὶ πιὸ γερὸ δίχτυ, πού ἀπλώνει ὁ Διάβολος γιὰ νὰ πιάσῃ μέσα του τὸν χριστιανό.

Ἄς πετάξουμε μακριὰ μας τὸ σατανικὸ στοχασμό, πὼς ὁ Θεὸς δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ λόγου μας, πὼς εἴμαστε ἀποπαῖδια του. Ἄς ἀνοίξουμε τὰ παράθυρα τῆς ψυχῆς μας στὸ φῶς καὶ στὸν ἀέρα, πού εἶναι αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «Φανερώθηκε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ σωτήρια γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους».

Γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἄρα, λοιπόν, καὶ γιὰ τὸν καθένα μας.

Ἄδελφοί, γιὰ μᾶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἦρθε ὁ Χριστὸς στὴ γῆ. Μακάριος ὅποιος ἀνοίξῃ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του καὶ δῇ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, πού φανερώθηκε γιὰ ὅλους καὶ δὲν ἀφήνει κανένα ἀπ' ἔξω της.

13 Ἰανουαρίου. Κυριακή μετὰ τὰ Φῶτα.

(Ἐφ. δ' 7-13)

«Ἐνὶ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις».
(Στίχ. 7).

[Στὸν καθένα ἀπὸ μᾶς δόθηκε ἡ χάρις].

Πάλι στὸ ἴδιο ἀγαπητὸ καὶ χαρωπὸ ζήτημα μᾶς καλεῖ, ἀδελφοί, νὰ στρέψουμε τὴν προσοχή μας τὸ σημερινὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα. Γιὰ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, ποὺ φανερώθηκε στὸν κόσμον κι' εἶναι ἡ σωτήρια γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, μίλησε ὁ ἀπόστολος τὴν περασμένη Κυριακή. Γι' αὐτὴ μᾶς κάνει λόγο καὶ σήμερα.

«Στὸν καθένα ἀπὸ μᾶς—φωνάζει ὁ Παῦλος—δόθηκε αὐτὴ ἡ χάρις». Τὴν προηγούμενη ἐβδομάδα εἶπε, πὼς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ φανερώθηκε γιὰ νὰ σώσῃ κάθε ἄνθρωπον. Τώρα προσθέτει, πὼς ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι μακριὰ μας, ἀλλὰ μᾶς ἔχει δοθῆ. Εἶναι δική μας. Εἶναι ἰδιοκτησία κάθε χριστιανοῦ.

«Στὸν καθένα ἀπὸ μᾶς δόθηκε ἡ χάρις».

Ἄς δοῦμε, εὐλογημένοι χριστιανοί, πάλι τί εἶναι αὐτὴ ἡ χάρις, ποὺ μᾶς δόθηκε γιὰτί ἔτσι θὰ καταλάβουμε τί ἀνεκτίμητο πλοῦτον κατέχομε, θὰ λυπηθοῦμε ἴσως γιὰτί δὲν τὸν ὑπολογίζομε ὡς τώρα ὅσο ἔπρεπε καὶ θὰ προσπαθήσουμε ἀπὸ δῶ καὶ πέρα νὰ τὸν κάνουμε χαρὰ καὶ δύναμι τῆς ζωῆς μας.

Τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ τὴν πῆραμε ὅλοι μας ὅταν βαπτισθήκαμε. Στὰ ἁγιασμένα νερὰ τῆς κολυμβήθρας πλυθήκαμε ἀπὸ τὴν κατάρρα τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Βγαίνοντας ἀπ' αὐτὰ τὰ νερὰ, ὁ ἄνθρωπος εἶναι πιὰ σωσμένος ἀπὸ τὸν αἰώνιον θάνατον.

Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, ὅπως ὁ ἀθωομένος ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὴ φυλακή, μπορεῖ νὰ φτιάξῃ ὁ καθένας καινούργια ζωὴ. Κι' ἡ καινούργια ζωὴ αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, ἡ ζωὴ ποὺ γίνεται σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Τὸ πρῶτον μέρος τῆς χάριτος, ποὺ μᾶς δόθηκε, εἶναι, λοιπόν, τὸ γεγονὸς ὅτι μᾶς πῆρε ὁ Χριστὸς μὲς ἀπὸ τὰ χέρια τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ αἰώνιου θανάτου καὶ μᾶς ἔστησε ὀλοκάθαρους στὸν δρόμον τὸν δικόν του.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μονάχα αὐτὴ ὅλη - ὅλη ἡ χάρις, ποὺ δόθηκε στὸν καθένα μας. Ὁ Σωτήρας ὄχι μόνον ἀπάλλαξε τὸ πλάσμα τοῦ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὸν αἰώνιον θάνατον, ἀλλὰ τοῦ ἔδωσε καὶ τὴν δύναμι νὰ περπατήσῃ στὸ δρόμον τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς ἀθανασίας.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς Πατέρας τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὁ ἱερός Ἀγούστῖνος, ποὺ πρὶν μῆν στὸ δρόμον τοῦ Κυρίου ἦταν μεγάλος

ἀμαρτωλός, γράφει κάπου τὰ ἐξῆς ὠραῖα λόγια γιὰ τὴ χάρι τοῦ Χριστοῦ:

«Πόσα δὲν ἔκαμε γιὰ μένα ἡ χάρις τοῦ Σωτῆρος μου! Ἐνῶ πλανιόμουν στὰ μονοπάτια τῆς ἀμαρτίας, με περιμάζεψε. Ἐνῶ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου δὲν ἔβλεπαν, μοῦ τὰ ἄνοιξε στὸ φῶς. Ἐνῶ δὲν τὸν ἤξερα, παρουσιάσθηκε μπροστά μου. Ἐνῶ πῆγαινα ἀλλοῦ, με προσκάλεσε. Ἐνῶ ἤμουν βυθισμένος στὴν ἀπελπισία, με στήριξε. Ἐνῶ ἤμουν πεσμένος, με σήκωσε. Ὅταν θέλησα νὰ γυρίσω σ' Αὐτόν, ὁ ἴδιος με ὠδήγησε. Κι ὅταν ἦλθα κοντά του, με ἀγκάλιασε καὶ με ἀσφάλισε».

Ὁ πόθος, ποὺ ἔχομε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, νὰ γίνουμε καλοὶ χριστιανοί. Ἡ πίστις, ποὺ καίει στὴν καρδιά μας. Ἡ ἀγάπη, ποὺ νοιώθουμε πρὸς τὸν πλησίον μας. Ὅλα τὰ ὅμορφα κι ἅγια αἰσθήματα, ποὺ ἀνθίζου στὴν ψυχὴ μας. Ὅλες οἱ εὐλογημένες καὶ θεάρεστες σκέψεις, ποὺ γεννιοῦνται στὴ διάνοιά μας. Ὅλες οἱ χριστιανικὲς ἀποφάσεις, ποὺ λαβαίνουμε, γιὰ νὰ κάνουμε τὸ βίό μας πρὸ συμφωνο με τὸ Εὐαγγέλιο. Αὐτὰ ὅλα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἔχουν πηγὴ τους τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, εἶναι πράγματα ποὺ γίνονται γιὰτὶ ὑπάρχει αὐτὴ ἡ χάρις μέσα μας.

Κάθε ἀρετὴ, ποὺ στολιζει τὸν χριστιανό, κάθε καλὴ του διάθεσις καὶ καλὴ του πράξις εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς θείας χάριτος. Ἄν δὲν ὑπῆρχε αὐτὴ, δὲν θάχαμε τὴ δύναμι νὰ κάνουμε τίποτα ἀπὸ ὅσα μᾶς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν κόλασι καὶ μᾶς ὀδηγοῦν στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, αὐτὸς ὁ μέγας πραγματευτῆς τῆς χάριτος, ἔχει συνάξει στίς θεόπνευστες ἐπιστολές του καὶ ἀραδειάζει μπροστά μας ὅλα τὰ πλούσια καὶ ποθητὰ δῶρα τῆς Χάριτος. Καὶ μᾶς καλεῖ νὰ ἀπλώσουμε τὰ χέρια μας καὶ νὰ πάρουμε ἀπ' αὐτὰ ὅσα μπορούμε νὰ βαστάξουμε.

«Λοιπὸν, ἀδελφοί, γράφει κάπου—νὰ κυνηγᾶτε καὶ νὰ κάνετε ὅσα εἶναι ἀληθινά, ὅσα εἶναι σεμνά, ὅσα εἶναι ἀξίεπαινα, ὅσα εἶναι ἀγαπημένα».

Κι' αὐτὰ ὅλα, δὲν εἶναι παρὰ ὅσα ἡ θεία χάρις μᾶς δείχνει, μᾶς σπρώχνει νὰ τὰ κάνουμε καὶ μᾶς ἀξιώνει, με τὴ δυνατὴ βοήθειά της, νὰ τὰ πραγματοποιοῦμε.

«Στὸν καθένα ἀπὸ μᾶς δόθηκε ἡ χάρις». Ἀλλὰ οἱ πρὸ πολλοὶ χριστιανοὶ εἶναι τόσο φτωχοὶ ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ! Μοιάζουν με κληρονόμους μιᾶς τρανῆς περιουσίας, ποὺ ἡ δὲν πῆραν εἶδησι πὼς τὴν κληρονόμησαν ἢ ἀπὸ ἀμέλεια δὲν κάνουν τίς ἀπαραίτητες ἐνέργειες, γιὰ νὰ ἔλθῃ στὰ χέρια τους. Κι' ἔτσι, τὴν περιουσία ἐκείνη, ποὺ εἶναι τόσο μεγάλη κι' ἀνήκει σ' αὐτούς, δὲν

τὴν ἀπολαμβάνουν καὶ μένουν στὴ φτώχεια τους, μακριά της.

Καὶ τώρα, λοιπόν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, γεννιέται τὸ ἐρώτημα: Τί πρέπει νὰ κάνουμε, ὥστε αὐτὴ ἡ ἀνεκτίμητη περιουσία, ποὺ καθὼς λέγει ὁ Παῦλος «ἔχει δοθῆ στὸν καθένα μας» νὰ ἔλθῃ στὴν κατοχὴ μας; Οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ μᾶς τὴν ἀφήνουμε ἀζήτητη. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀφθονη, θησαυρὸς ἀπέραντος, ποὺ περιμένει κάθε διψασμένη γι' αὐτὴν ψυχὴ. Εἶναι ἔτοιμη νὰ ἔρθῃ σὲ μᾶς ὀλάκερη, εἶναι δοσμένη στὸν καθένα μας. Δὲν ἔχομε παρὰ νὰ πᾶμε πρὸς αὐτή, νὰ τὴ ζητήσουμε, γιὰ νὰ γίνῃ δική μας.

Ποῦ, ὅμως, θὰ τὴ ζητήσουμε; Ποῦ βρίσκεται, γιὰ νὰ τὴν πάρουμε, ὥστε νὰ εἶναι μέσα μας ὄχι σὰν σταγόνες ὅπως οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ μᾶς τὴν ἔχομε ὡς τώρα, ἀλλὰ σὰν εὐλογημένος κατακλυσμός;

Στὴν Ἐκκλησία. Αὐτὴ εἶναι τὸ θησαυροφυλάκιον κι' ἡ δεξαμενὴ τῆς θείας Χάριτος.

«Ὅποιος διψᾷ—εἶπεν ὁ Κύριος—ἄς ἔλθῃ σ' ἐμένα κι' ἄς πιῇ». Ἀλλὰ ὁ Χριστὸς εἶναι στὴν Ἐκκλησία. Γιατὶ ὁ ἴδιος πάλι εἶπε: «Ὅπου βρίσκονται δυὸ ἢ τρεῖς συνηγμένοι στὸ ὄνομά μου, ἐκεῖ εἶμαι, ἀνάμεσά τους».

Στὴν Ἐκκλησία, λοιπόν, πηγαίνοντας, στὴν Ἐκκλησία μένοντας θάχομε τὴ χάρι, ποὺ δόθηκε στὸν καθένα μας.

Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι οἱ τέσσερις αὐτοὶ τοῖχοι, ἀλλὰ τὸ σύνολον ὅσων εἶναι συνηγμένοι στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Μένοντας, λοιπόν, ἐνωμένοι μὲ τοὺς ἀδελφούς μας, εἴμαστε ἐνωμένοι καὶ μὲ τὸν Χριστό. Κι' ἡ χάρις του δίνεται ἔτσι στὸν καθένα καὶ σ' ὅλους μαζί ἀφθονη.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει, πὼς ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ κι' οἱ πιστοὶ τὰ μέλη αὐτοῦ τοῦ σώματος. Ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ εἶναι δική μας, ὅταν εἴμαστε σ' αὐτὸ τὸ σῶμα μέλη. Ἡ χάρις του ρέει στὸν καθένα μας, ὅπως τὸ αἷμα κυκλοφορεῖ σ' ὅλα τὰ μέλη ἐνὸς ζωντανοῦ σώματος.

Μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ δὲν ὑπάρχει μέσα μας. Ὅταν τὸ χέρι ἢ τὸ πόδι ἢ ἄλλο μέλος ἀποκοπῆ ἀπὸ τὸ σῶμα, τότε τὸ μέλος νεκρώνεται. Ἔτσι κι' ἐμεῖς δὲν μπορούμε νὰ ἔχομε τὴ χάρι τοῦ Χριστοῦ, ὅταν δὲν εἴμαστε ζωντανὰ μέλη τοῦ σώματός του, ὅταν δὲν ἀνήκομε μ' ὅλη μας τὴν ψυχὴ στὴν ἀγία του Ἐκκλησία.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἱ. Μητρόπολιν Δημητριάδος. Ἐλάβομεν τὰ ὑπ' ἀρ. 1753/14.11.1956 καὶ 1779/22.1.1956 ὑμέτερα ἔγγραφα καὶ ἐνεγράψαμεν εἰς τὸ συνδρομητολόγιον ἡμῶν τοὺς αἶδες. Ἰωάννη Παπανικολάου καὶ Κωνσταντῖνον Γεωργούδην. Εὐχαριστοῦμεν. — **Ἱ. Μητρόπολιν Αἰτωλοακαρνανίας.** Ἐλάβομεν τὰ ὑπ' ἀρ. 1665/1-10-1956, 1725/10-10-1956, 1727/10-10-1956 καὶ 1778/17-10-1956 ὑμέτερα ἔγγραφα καὶ ἐπεφέραμεν τὰς δεοῦσας μεταβολὰς εἰς τὸ συνδρομητολόγιον ἡμῶν. Εὐχαριστοῦμεν. — **Ἱερὰν Μητρόπολιν Καλαβρυτίων καὶ Αἰγιαλείας.** Ἐλάβομεν τὸ ὑπ' ἀριθμ. 747/20-11-1956 ὑμέτερον ἔγγραφο καὶ σὰς εὐχαριστοῦμεν. — **Αἶδες.** Εὐάγγελον Πολυχρονόπουλον, Μαγάλην Κάπην Φθιώτιδος. Ἐνεγράφητε. Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς αὐξήσεως τῶν συντάξεων γράφομεν εἰς τὰς εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. Νὰ εἰσθε βέβαιος ὅτι ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν καταβάλλεται κἀθὲς δυνατῇ προσπάθεια διὰ τὴν καλύτεραν ρύθμισίν των. Δυστυχῶς ὅμως τοῦτο δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὴν δραστηριότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν. Ἦδη τὸ Δ. Σ. τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἐζήτησεν δι' ἔγγραφο τοῦ πρὸς τὴν Νομισματικὴν Ἐπιτροπὴν, ὅπως ἐξαιρεθῇ τοῦτο ἐκ τοῦ θεσπισμένου ὑπ' αὐτῆς περιορισμοῦ, κατὰ τὸν ὅποιον αἱ συντάξεις τῶν ἀσφαλιστικῶν ὀργανισμῶν δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνουν τὰ 80 ο/ο τοῦ μισθοῦ ἐνεργείας. — **Αἶδες.** Νικόλοον Κανελλόπουλον, Συγγροῦ 13, Πύργον Ἡλείας. Τὸ ζητούμενον βιβλίον «Ἱστορία ἐκ τῶν Ἱερῶν Εὐαγγελίων» ἀπεστάλη ταχυδρομικῶς. Τὴν ἐξ 20 δραχ. ἐπιταγὴν σὰς τὴν ἐλάβομεν. Ὅφειλτε εἰσεῖν δραχ. 2 δι' ἔξοδα ταχυδρομῆσεως. — **Πανος.** Ἀρχιμ. Θεοδοσίον Ἀναστασιάδην, Λίνδου Ρόδου. Ὅπως γνωρίζετε εἰς τὴν Δωδεκάνησον δὲν ἐπεξετάθη ὁ νόμος περὶ Τ.Α.Κ.Ε. καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ ἱερεῖς τῆς περιοχῆς θὰ πρέπει, διὰ νὰ λαμβάνουν τὸ περιοδικόν, νὰ καταβάλουν συνδρομὴν. Παρακαλοῦμεν γράψατέ μας, ἐὰν ἐπιθυμῆτε τὴν ἐγγραφήν σὰς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ τρέχοντος ἔτους ἢ τοῦ ἐπομένου. Διὰ τοὺς καλοὺς σὰς λόγους εὐχαριστοῦμεν. — **Αἶδες.** Στυλιανὸν Καλογεράκη. Ὁ σχετικὸς λογαριασμὸς εὐρίσκειται εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν, ἦτις, ἐκδίδουσα τότε τὸν «Ἐφημέριον», ἐνήργει καὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν βιβλίων. Εἰς αὐτὴν διςβιβάσαμεν τὴν ἐπιστολήν σὰς διὰ τὰ περαιοτέρω. — **Κύριον Κωνσταντῖνον Σακελλαρόπουλον,** Σ. Χωροφυλακῆς Κυπρίνου Ὁρσοτιάδος. Εἰς τὸ περιοδικόν ὀφείλετε δραχμὰς 40. Ἡ συνδρομὴ εἰς τὸ περιοδικόν «Θεολογία» ἀνέρχεται εἰς δραχμὰς 100 ἑτησίως, ἀρχεται δὲ ἀπὸ τὴν 1ην ἐκάστου ἔτους. Διὰ τὴν ἐγγραφήν σὰς εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως προαποστείλητε τὴν συνδρομὴν. «Πηδάλιον» δύνασθε νὰ ἀνεῦρτε μόνον εἰς παλαιοπωλεῖα. Ἡ τιμὴ του κυμαίνεται μεταξὺ 300—500 δραχμῶν. Ἐξαρτᾶται δηλαδὴ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ παλαιοβιβλιοπώλου καὶ τοῦτο διότι εἶναι δυσεύρετον. — **Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπιτροπὴν Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Δράμας** Ἐλάβομεν τὴν ἐκ 400 δραχμῶν συνδρομὴν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγ. Γεωργίου, δι' ἐξόφλησιν συνδρομῶν εἰς τὸ περιοδικόν «Θεολογία». Ἀπόδειξις θ' ἀποσταλῇ ταχυδρομικῶς. Εὐχαριστοῦμεν. — **Αἶδες.** Εὐάγγελον Πολυχρονόπουλον, Κάπην Φθιώτιδος. Ἐνεγράφητε. Διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν συντάξεων ἔχομεν καὶ ἄλλους γράψαι. Ἦδη εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 23 τεῦχος τοῦ «Ἐφημερίου» ἀναγράφονται αἱ τελευταῖαι περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πληροφορίες. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τούτων θὰ πεισθῆτε ὅτι αἱ ἀρμόδιαι ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ πράττουσι πᾶν ὅ,τι εἶναι δυνατόν διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν συντάξεων τῶν ἐφημερίων. Ὅμως ἡ ρύθμισις τοῦ ζητήματος δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν καλὴν θέλησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν. Ὑφιστάμενοι περιορισμοί, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ ὕψος τῶν συντάξεων καὶ πλεῖστα

δρα ἔτρα ἐμπόδια πρέπει νὰ ὑπερηθηθοῦν. Διότι, ὡς εἶναι γνωστόν, τὸ Κράτος διὰ τῆς Νομισματικῆς Ἐπιτροπῆς ἔχει θεσπίσει ὅρια εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν συντάξεων, τὰ ὁποῖα καὶ δεσμεύουν τὰ Ἀσφαλιστικά Ταμεία.— **Αἶδες. Ἰωάννη Παπανικολάου, Βσνέτον Βόλου.** Κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀρ. 1753/14-11-1956 ἐγγράφου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος σὰς ἐνεγράψαμεν συνδρομητὴν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία».— **Αἶδες Στυρίδωνα Καλούδην, Κ. Κορακιάνα Κερκύρας.** Λογαριασμὸν τῶν ὑποχρεώσεων σας σὰς εἶχεν ἀποσιτίλει τὸ Τ.Α.Κ.Ε. κατὰ τὸ ἔτος 1951. Πλὴν ὅμως σὰς δὲν κατεβάλετε τότε τὰ ὀφειλόμενα. Διὰ τὴν ἐνημέρωσίν σας τώρα θα πρέπει νὰ ὑποβάλετε αἰτησὶν εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε., διὰ νὰ σὰς σταλῆ ἀναλυτικὸς λογαριασμὸς τῶν ὑποχρεώσεων σας. — **Αἶδες. Κωνσταντῖνον Γεωργούδην, Πουροῖον Βόλου.** Κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1799/22-11-1956 ἐγγράφου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος σὰς ἐνεγράψαμεν συνδρομητὴν εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία». — **Πανος Ἀρχιμανδρίτην Χρ. Μέτρηγκαν, Νσοχώριον Ναυπακτίας.** Εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. ὀφείλετε δραχμὰς 1022. Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν περιλαμβάνονται οἱ τόκοι ὑπηρεμερίας. — **Αἶδες. Θεόδωρον Θεοδοσίου, Τσοῦκα Χαλκίδος.** Ἐλάβομεν δραχμὰς εἴκοσι καὶ ἀπεστείλαμεν τὰς ζητηθείσας σειρὰς εἰκόνων. Ἡ «Παρακλητικὴ» μεγάλου σχήματος τιμᾶται δραχ. 180.— **Αἶδες. Γεώργιον Κομισόπουλον, Ρεμματιὰ Φαρσάλων.** Δυστυχῶς οὐδὲς μᾶς εἰδοποίησεν. Ἢδη σὰς ἐνεγράψαμεν εἰς ἀμφοτέρω τὰ περιοδικά.— **Αἶδες. Γεώργιον Καφάσην, Δοξαράν Λαρίσης.** Ἀλλαγὴ διευθύνσεως ἐγένετο. Οἱ «Βίοι τῶν Ἁγίων» τοῦ Μιχαὴλ Γαλανοῦ τιμῶνται δραχμὰς 12 κατὰ τεῦχος. Διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν θὰ πρέπει νὰ προαποστείλετε τὸ ἀντίτιμὸν τῶν ἠϋζημένων κατὰ δύο δραχμὰς δι' ἕξοδα ταχυδρομήσεως.— **Αἶδες. Σταμάτιον Κούσταν, Σγουράδες Κερκύρας.** Ταχυδρομικῶς ἀπεστείλαμεν τιμοκατάλογον βιβλίων. Τὸ ζητούμενον βιβλίον «Ὁμιλίαι εἰς τὰς ἐορτάς» τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μαρωνείας δὲν τὸ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν. Τὸ τεῦχος Ἰανουαρίου τοῦ βιβλίου «Βίοι τῶν Ἁγίων» τοῦ Μιχ. Γαλανοῦ τιμᾶται δραχμὰς 12. Τὸ μηνιαῖον σχήματος μικροῦ τιμᾶται δραχ. 40. Διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν βιβλίων θὰ ἀναμείνωμεν τὴν σχετικὴν ἐπιταγήν. Τὴν ἐπιθυμίαν σας περὶ ἐγγραφῆς τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἐθαγγελιστρίας Σγουράδων διὰ 20 φύλλα ἑβδομαδιαίως τῆς «Φωνῆς Κυρίου» διεβίβασαμεν εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν, ἥτις καὶ θὰ σὰς τὰ ἀποστέλλῃ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπομένου ἔτους.— **Αἶδες. Εὐάγγελον Δημ. Δάξον, Σκαρνέλιον Ζαγορίου Ἰωαννίνων.** Τὸ φύλλον θὰ τὸ λαμβάνετε εἰς τὴν νέαν σας διεύθυνσιν. Ἐλάβομεν κατάστασιν μεταβολῶν Ἱερῶν τριμήνου Ἰουλίου-Σεπτεμβρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἐλασσῶνος. Παρακαλοῦνται τὰ Μητροπολιτικά Γραφεῖα τῶν κάτωθι Ἱ. Μητροπόλεων ὡς ἐπιστρέφουν συμπληρωμένην τὴν ἀποσταλεῖσαν κατάστασιν μεταβολῶν Ἱερῶν. Οὕτω θὰ ἐνημερωθῆ ἡ ὑπηρεσία τοῦ περιοδικοῦ διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν περιοδικῶν εἰς τοὺς δικαιούχους ἐφημερίους. 1) Ἱ. Μ. Ἀττικῆς, 2) Ἱ. Μ. Βσρορίας, 3) Ἱ. Μ. Γρεβενῶν, 4) Ἱ. Μ. Ζακύνθου, 5) Ἱ. Μ. Ἡλίας, 6) Ἱ. Μ. Θεσσαλιώτιδος, 7) Ἱ. Μ. Κερκύρας, 8) Ἱ. Μ. Μυτιλήνης, 9) Ἱ. Μ. Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, 10) Ἱ. Μ. Πατρῶν, 11) Ἱ. Μ. Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου, 12) Ἱ. Μ. Σερρών, 13) Ἱ. Μ. Τρίκκης καὶ Σταγῶν καὶ 14) Ἱ. Μ. Τριφυλλίας.— **Αἶδες. Κωνσταντῖνον Εἰόνον, Καταστάριον.** Ἡ ἀποστολὴ τοῦ περιοδικοῦ ἐτακτοποιήθη.— **Πανος Ἀρχιμανδρίτην Δαμασκηνὸν Χατζήν, Θεσσαλονικὴν.** Ἀλλαγὴ διευθύνσεως σας ἐγένετο.— **Πανος Ἀρχιμ. Διονύσιον Παυλόπουλον, Ζάκυνθον.** Τὸ φύλλον θὰ τὸ λαμβάνετε εἰς τὴν νέαν σας διεύθυνσιν. Παρακαλοῦμεν γράφατέ μας τὴν προηγουμένην διεύθυνσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐλαμβάνατε τὸ φύλλον, διὰ νὰ ἀποφευχθῆ διπλῆ ἀποστολὴ τούτου.— **Ἄθαν. Σταθόπουλον, Ἐκπαιδευτικόν.** Ἐλάβομεν τὴν ἐπιστολὴν σας. Εὐχαριστοῦμεν.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Ε' ΤΟΜΟΥ (1956)

Προγραμματικά: Τῆς Διευθύνσεως, Ἔτος πέμπτον, σελ. 2.

Διοικητικά: Παρατηρητοῦ, Αἰ συστάσεις τῆς Ἐκκλησίας, σελ. 4. — Πέτρου Γλέζου, Ἡ Ἐκκλησία μας διὰ τὴν ἐπαρχίαν, σελ. 456.

Ὁ Ἱερός Κληρικός: Βαρθολομαίου Κουτσούρη, Ὁ κληρὸς εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἐγκληματικότητος, σελ. 7. — Πρωτ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναίου, Αἱ ἐφημεριακαὶ συνάξεις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, σελ. 113. — Ἡ κραυγὴ τοῦ Ἱερατείου, σελ. 145. — Βασ. Ἡλιάδῃ, Ἡ παιδεία καὶ ὁ κληρὸς, σελ. 584. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ κληρὸς καὶ ὁ Μακεδονικὸς ἀγῶν, σελ. 622. — Νικ. Παπαδοπούλου, Τὸ ζήτημα τῆς μισθοδοσίας τοῦ κληροῦ, σελ. 673. — Βασ. Ἡλιάδῃ, Οἱ κληρικοὶ, καθοδηγεῖται καὶ παρηγορεῖται τῆς νεότητος, πὺ προσφεύγει εἰς τὴν ξένην γῆν, σελ. 690.

Ὁ Ἱερεὺς: Πρεσβυτέρου, Τὸ ἔργον τῶν ταπεινῶν καὶ πτωχῶν πρεσβυτέρων, σελ. 52. — Ἀρχιμ. Πέτρου Χριστοδουλιᾶ, Τὰ ἐφημεριακὰ τυχερά, σελ. 115. — Ε. Γ. Μ., Τὸ χρέος τῶν ἐφημερίων, σελ. 211. — Θ. Ὁ καθρέπτης τοῦ Ἱερέως, σελ. 353. — Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ὁ ψυχολογικὸς χαρακτὴρ τοῦ ἱερέως, σελ. 389. — Φώτου Γιοφύλλῃ, Ὁ ὑποδειγματικὸς ἱερεὺς, μία παλαιὰ ἔρευνα, σελ. 393. — Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ἀνάγκη αὐτοπειθαρχίας, σελ. 418. — Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ἡ ταπεινοφροσύνη ὡς ἀρετὴ τοῦ ἱερέως, σελ. 449. — Ε. Θ., Ἡ ἀγάπη ὡς ἀρετὴ τοῦ ἱερέως, σελ. 515. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ὑπομονὴ ὡς ἀρετὴ τοῦ ἱερέως, σελ. 546. — Τοῦ αὐτοῦ, Οἱ ἱερεῖς καὶ ἡ ἐκπαίδευσις, σελ. 577. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι θέατρον, σελ. 609. Τοῦ αὐτοῦ, εἶναι ὁ ζῆλός μας γνήσιος, σελ. 643. — Τοῦ αὐτοῦ, Φρουροὶ οὐρανίων θησαυρῶν, σελ. 678. — Ἡ εἴσοδος στὴν Ἱερωσύνη, σελ. 702.

Θεῖον κήρυγμα: Πρωτ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναίου, Τὸ κήρυγμα τοῦ Τριωδίου, σελ. 221. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ κήρυγμα τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου, σελ. 272. — Ἰακ., Ἀποστολικά κηρύγματα, σελ. 307.

Λειτουργικά: Μητροπολίτου πρ. Νευροκοπίου Γεωργίου, Χειρασπασμὸς, σελ. 397. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ καιρὸς, αἱ ἐκφωνήσεις, ἡ ἱεραρχικὴ σειρά, διαδικασία, τὸ «Λάβετε φάγετε», τὸ «μεταδίδοταί σοι», ἡ στιγμή τῆς μεταλήψεως, μνημόσυνον, μικρὰ καὶ μεγάλη εἴσοδος, ἀπόλυσις, διανομὴ ἀντιδώρου, σελ. 580. — Τὸ θυμίαμα, σελ. 611. — Ὁ φωτισμὸς, σελ. 643. — Τὰ ἱερά καλύμματα, σελ. 688.

Κηρυκτικὰ βοηθήματα: Νικοδήμου Βαλληνδρᾶ, Διὰ τὸ θεῖον κήρυγμα, εἰς τὴν ΙΔ' Λουκᾶ, σελ. 32. — Εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν τοῦ Κυρίου, σελ. 71. Εἰς τὴν ΙΣ' Κυριακὴν Ματθαίου, σελ. 73. Εἰς τὸν Ἱερομάρτυρα Χαλαράμπη, σελ. 76. Εἰς τὴν ΙΕ' Κυριακὴν Λουκᾶ, σελ. 77. Εἰς τὴν ΙΖ' Κυριακὴν Ματθαίου, σελ. 79. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Τριωδίου, σελ. 81. Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Ἀσώτου, σελ. 83. Εἰς τοὺς ἀγίους Τεσσαράκοντα Μάρτυρας, σελ. 85. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἀπόκρεω, σελ. 87. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Τυρινῆς, σελ. 130. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, σελ. 133. Εἰς τὴν ἐθνικὴν εορτὴν τῆς 25ῆς Μαρτίου, σελ. 167. Εἰς τὴν α' στάσιν τῶν Χαιρετισμῶν, σελ. 169. Εἰς τὴν β' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν, σελ. 196. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, σελ. 199. Εἰς τὴν Δ' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν, σελ. 201.

Εἰς τὴν Γ' στάσιν τῶν Χαιρετισμῶν, σελ. 224. Εἰς τὴν Δ' στάσιν τῶν Χαιρετισμῶν, σελ. 226. Εἰς τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον, σελ. 229. Εἰς τὴν Ε' Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν, σελ. 231. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Βαῶν, σελ. 233. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Βαῶν (ἐσπέρας), εἰς τὸν Νυμφίον, σελ. 294. Εἰς τὴν Μεγάλην Δευτέραν (ἐσπέρας), σελ. 296. Εἰς τὴν Μ. Τρίτην (ἐσπέρας), σελ. 298. Εἰς τὴν Μ. Τετάρτην (ἐσπέρας), σελ. 299. Εἰς τὴν Μ. Παρασκευήν, σελ. 302. Εἰς τὸν Μεγαλομάρτυρα Γεώργιον, σελ. 305. Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ, σελ. 335. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Μυροφόρων, σελ. 337. Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ Παραλύτου, σελ. 340. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος, σελ. 343. Εἰς τὴν Κυριακὴν τοῦ τυφλοῦ, σελ. 345. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πατέρων, σελ. 372. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων, σελ. 374. Εἰς τὴν Β' Κυριακὴν τοῦ Ματθαίου, σελ. 407. Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Πατέρων τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, σελ. 409. Εἰς τὸν προφήτην Ἠλίαν, σελ. 438. Εἰς τὴν Δ' Κυριακὴν τοῦ Ματθαίου, σελ. 439. Εἰς τὴν Ε' Κυριακὴν τοῦ Ματθαίου, σελ. 441. Εἰς τὴν Σ' Κυριακὴν τοῦ Ματθαίου, σελ. 466. Εἰς τὴν Ζ' Κυριακὴν Ματθαίου, σελ. 468. Εἰς τὴν Η' Κυριακὴν Ματθαίου, σελ. 470. Εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος, σελ. 502. Εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου, σελ. 504. Εἰς τὴν Θ' Κυριακὴν Ματθαίου, σελ. 506. Εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς ἀποτομῆς τῆς τιμίας κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, σελ. 534. Εἰς τὴν Ι' Κυριακὴν Ματθαίου, σελ. 536. Εἰς τὴν Κυριακὴν πρὸ τῆς Ὑψώσεως, σελ. 539. Εἰς τὴν Κυριακὴν μετὰ τὴν Ὑψωσιν, σελ. 567. Εἰς τὴν Α' Κυριακὴν Λουκᾶ, σελ. 570. Εἰς τὴν Β' Κυριακὴν Λουκᾶ, σελ. 573. Εἰς τὴν Ὑψωσιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ, σελ. 600. Εἰς τὴν Γ' Κυριακὴν Λουκᾶ, σελ. 602. Εἰς τὴν Δ' Κυριακὴν Λουκᾶ, ἡ σπορὰ τῶν ἰδεῶν, σελ. 604. Εἰς τὴν Σ' Κυριακὴν Λουκᾶ, σελ. 632. Εἰς τὴν Ζ' Κυριακὴν τοῦ Λουκᾶ τὸ προσωπικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, σελ. 634. Εἰς τὴν Ε' Κυριακὴν Λουκᾶ: Χριστιανικὴ λιτότης καὶ μετριοπάθεια, σελ. 636. Εἰς τὴν Η' Κυριακὴν Λουκᾶ: διδάγματα ἀφροσύνης, σελ. 662. Εἰς τὴν ΙΓ' Κυριακὴν Λουκᾶ: ὄρια ἀλληλεγγύης, σελ. 660. Εἰς τὴν ΙΠ' Κυριακὴν Λουκᾶ: ἐκλεκτικότητες ἀπαράδεκτοι, σελ. 664. Εἰς τὴν ΙΔ' Κυριακὴν Λουκᾶ: ἐμπόδια εἰς τὴν προσευχὴν, σελ. 697. Εἰς τὴν Ι' Κυριακὴν Λουκᾶ: συγκύπτουσαι ψυχαί, σελ. 698. Εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαν, σελ. 729. Εἰς τὴν ΙΑ' Κυριακὴν Λουκᾶ: οἱ ἀπρόθυμοι διὰ τὴν θείαν Κοινωνίαν, σελ. 730. — Εἰς τὴν Κυριακὴν πρὸ τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, Ἡ σωτηρία καὶ οἱ σωζόμενοι, σελ. 111. — Βασ. Μουστάκη, Κηρύγματα εἰς τὰ Ἀποστολικά ἀναγνώσματα τῶν Θεοφανείων καὶ τῆς Κυριακῆς μετὰ τὰ Φῶτα, σελ. 111.

Ἑορτολογικά: Ρηγίου Μελετίου, «Ἡ ἑορτὴ τῆς νέας δημιουργίας, σελ. 257. — Φώτῃ Κόντογλου, Ἡ θεία καὶ πάντιμος ἑορτὴ τῆς θεομήτορος, σελ. 481. — Θεοδοσίου Κ. Σπεράντζα Οἱ τρεῖς μάγοι, σελ. 737. Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Προσδοκία ἐθνῶν, σελ. 741. — Ἱστορία τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν Χριστουγέννων, σελ. 750. — Κώστα Τσιροπούλου, Τὰ Χριστοῦγεννα ἐφέτος, σελ. 761.

Ἁγιολογικά: Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου (†), Ὁ Μέγας Ἀντώνιος, σελ. 11. — Κ. Ξενογιάννη, Ὁ Μέγας Ἀντώνιος, σελ. 63. — Ἀρχιμ. Τιμοθέου Παπουτσάκη, Ὁ ἱερός Πολύκαρπος, σελ. 120. — Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Μπαρδάκου, Ἐνας προδότης καὶ ἕνας μάρτυς, σελ. 128. — Ἀρχιμ. Τιμοθέου Παπουτσάκη, Ὁ στρατὸς τῆς Δόξης, σελ. 402. — Θ. Κόντογλου, Ὁ ὄσιος Συμεὼν ὁ Στυλῆτης, ὁ ἐν τῇ Μάνδρα, σελ. 518. — Φ. Γιοφύλλη, Ὁ μάρτυς Ἡρακλείδης, σελ. 522. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἅγιος Νεόφυτος, σελ. 555. — Εὐαγγέλιον Θεοδώρου, Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, σελ. 586. — Φώτου Γιο-

φύλλη, Ὁ ἀσκητὴς Ἡσαΐας, σελ. 593. Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἐθνομάρτυς Κυπριανός, σελ. 524.— Φώτῃ Κόντογλου, Ὁ ἅγιος Δημήτριος ὁ Μυροβλήτης, σελ. 628. Φώτου Γιοφύλλη, Οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι, σελ. 657.— Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Ἀπόστολος Φίλιππος, σελ. 693.— Ἐδέσσης καὶ Πέλλης Διονυσίου, Ἡ ἅγια νεομάρτυς Παρθένα, σελ. 707.— Φ. Γιοφύλλη, Ὁ Ἅγιος Ἐλευθέριος, σελ. 776.

Ἐρμηνευτικά: Γρηγορίου Παπαμιχαήλ (†), Τὸ ἕκτον Ἐφθινόν, σελ. 19. Π, Ἅγιογραφικὰ Μελετήματα, σελ. 57.— Ἀρχιμ. Ἰακώβου Λιαρομάτη, Ἀποστολικὰ διδάγματα «Ὀλιβόμενοι ἄλλ' οὐ στενοχωρούμενοι», σελ. 89. «Ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν», σελ. 90. «Πονηροὶ δὲ προκόψουσιν»... σελ. 92. «Ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα», σελ. 93. «Ἄλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπὸ τινος», σελ. 94. «Οὐκ εἰμι ἀπόστολος; οὐκ εἰμι ἐλεύθερος;», σελ. 95. «Ὡρα ἡμᾶς... ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι», σελ. 96. «Μεϊζόνα πλοῦτον ἡγησάμενος τὸν ὄνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ», σελ. 97. Π, Ἀνασκευὴ ἀντιχριστιανικῶν διδασκαλιῶν, σελ. 156.— Γρηγ. Παπαμιχαήλ, Τὸ ἔβδομον Ἐφθινόν 181, 266. Ἰακώβου Λιαρομάτη, Ἀποστολικὰ διδάγματα «Ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται...», σελ. 203. «Ἔχομεν ἀρχιερά...», σελ. 204. «Ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας...», σελ. 205. «Τὸ αἶμα τοῦ Χριστοῦ καθαρεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν», σελ. 235. «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε,» σελ. 236. Π. Αἱ παραβολαὶ τοῦ Κυρίου, σελ. 269.

Πατρολογικά: Ἀρχιμ. Ἀγαθαγγέλου Κοτρώνη, Οἱ τρεῖς Ἰεράρχαι ὡς κοινωνιολόγοι, σελ. 61.

Ποιμαντικὴ: Ε.Γ.Μ., Σύστημα εὐκαιριῶν διδασκαλίας, σελ. 146.— Ἀρχιμ. Πέτρου Χριστοδουλιᾶ, Ἡ ἐπαφὴ τοῦ ἐφημερίου εἰς τὴν ἐνορίαν του διὰ τῶν ἐπισκέψεων, σελ. 148, 183. Ἀρχιμ. Νικοδήμου Βαλληνδρά, Ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ μὴ ἐκκλησιαζόμενοι, σελ. 260. Θεοδ. Κ. Σπεράντσα, Ἱερεῖς καὶ ἀνασυγκρότησις, σελ. 321. Ἐυαγγέλου Θεοδώρου, Προϋποθέσεις ἐπιτυχίας τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου, σελ. 326.— Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὡς πρότυπον Ἱεραποστολικῆς καὶ Ποιμαντικῆς ἐργασίας, σελ. 356.— Τοῦ αὐτοῦ, Ἄκουε προσεκτικὰ, σελ. 706.

Ἐποικοδομητικά: Συζητήσεις, σελ. 99.— Ἀρχιμ. Νικολάου Βαφείδου, «Ὀλιβόμενοι...», σελ. 136.— Κ.Μ., Τὸ Εὐαγγέλιον, σελ. 323.— Διηγήσις περὶ τινος ἀπλοῦ πάνυ ὠφέλιμος καὶ θαυμάσιος, σελ. 377. Θ. «Πνεύματι περιπατεῖτε», σελ. 385.— Κων. Κούρκουλα, Ἀπειλὴ θανάσιμος, σελ. 436.— Θεοδ. Σπεράντσα, Προσευχὴ εἰς τὴν Παναγίαν, σελ. 487.— Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ἡ Χριστιανὴ γυναῖκα, σελ. 495.— Κωνσταντίνου Καλλινίκου, Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, σελ. 513.— Δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν σὲ ἀπλὲς ὑπόνοιες, σελ. 525.— Εὐαγγ. Θεοδώρου, Ὁ εὐτυχησμένος χριστιανικὸς γάμος, σελ. 550.— Δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζεται ὁ ἁμαρτωλὸς, σελ. 597.— Φώτῃ Κόντογλου, Ποία εἶναι ἡ ἀξία τῆς παραδόσεως, σελ. 724.— Ἀρχιμ. Φιλάρτου Βιτάλη, Ὁ ἄρχων τῆς εἰρήνης, σελ. 757.

Ἱστορικά: Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, Τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, σελ. 213.— Θεοδ. Εὐδὴ, Ὁ Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος, σελ. 238.— Οἰκ. Κωνστ. Θ. Πλατανίτου, Ἡ Ὑμνολογία τῆς Ἀναστάσεως, σελ. 281.— Θεοδ. Σπεράντσα, Αἱ κατακόμβαι τῆς Μήλου, σελ. 421.— Βασ. Ἡλιάδης, Ἐνας ἀφανὴς ἥρωας, σελ. 460.— Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Παναγία ἡ Μουχλιώτισσα, σελ. 492.— Φώτου Γιοφύλλη, Ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας, σελ. 498.— Βασ. Ἡλιάδου, Ὁ διωγμὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ Κλήρου, σελ. 548. Τοῦ αὐτοῦ, Μιὰ νύχτα Χριστογενῶν στὸ

Φανάρι, σελ. 752. — Έραριστού, Τὰ Χριστούγεννα ἐνδὸς πασᾶ, σελ. 778.

Χριστιανικὴ Λογοτεχνία: Θεοδ. Σπεράντσα, Ἐπὶ τῆς γῆς εἰρήνῃ (ποίημα), σελ. 749. — Πῶς ἔγιναν οἱ μπαμπακιᾶς (λαϊκὴ παράδοση). — Φ. Ντοστογιέβσκι, Τὸ μικρὸ φτωχὸ παιδάκι ποὺ γινε ἄγγελος, σελ. 764. — Κ. Παλαμᾶ, Τὸ μάγο σας τὸ φῶς (ποίημα), σελ. 775.

Ἱεροὶ Ὕμνοι: Λάμπρου Ζαχαρῆ, Ἐκκλησιαστικοὶ Ὕμνοι καὶ Κατηχητικὰ Σχολεῖα, σελ. 41. — Ὑμνογραφικὴ Ἀνθολογία ἀπὸ τὸν Ὅρθρον τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, σελ. 531.

Αἱρέσεις: Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καρανικόλα, Οἱ «Ἀντβεντισταὶ» καὶ οἱ «Ἀντβεντισταὶ τῆς Ζ' ἡμέρας», σελ. 151, 189, 276, 330, 362, 462, 527, 460.

Ἱερατικὰ φυσιογνωμίαι: Νικ. Ἀφεντάκη, Ἱερεὺς Κων. Β. Ἀρετός, σελ. 102. — Νικ. Π. Παπαδοπούλου, Παπα-Βασίλειος καὶ Παπα-Παναγιώτης Πρωτόπαπας, σελ. 308. — Φώτου Γιοφύλλη, Ὁ παπα-Ἀδαμάντιος Οἰκονόμος, σελ. 432. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ πατὴρ Διονύσιος (Στεφανίδης), σελ. 453. — Θ. Σπεράντσα, Ὁ παπα-Σταμάτης τῆς Βρύσης, σελ. 616, 646, 480, 711, 768. — Βασ. Ἡλιάδου, Ἐνας ἡρωϊκὸς ἱερεὺς ποὺ ἀφοπλίζει τοὺς δυνάστας, σελ. 653.

Ἱερατικὰ Συνέδρια: Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Τὸ Β' Ἱερατικὸν Συνέδριον τῆς Ἱ. Μ. Πρεβέζης, σελ. 369. — Ἀρχιμ. Σωτηρίου Κίτσου, Τὸ Α' Ἱερατικὸν Συνέδριον τῆς Ἱ. Μ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως, σελ. 411. — Μ. Γ. Μουντέ, Τὸ Ζ' Ἱερατ. Συνέδριον Χίου, σελ. 464. — Τὸ Α' Ἱερατ. Συνέδριον τῆς Ἐπισκοπῆς Ἀρκαδίας, σελ. 696.

Φωτογραφίαι: Γρηγόριος Χ. Παπαμιχαήλ, σελ. 51. — Σπυρίδων, Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, σελ. 177. — Ὁ Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Δωροθέος, σελ. 219. — Οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸ Β' Ἱερατ. Συνέδριον, τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πρεβέζης μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου αὐτῶν κ. Στυλιανοῦ, σελ. 304. — Οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸ Α' Ἱερατ. Συνέδριον τῆς Ἱ. Μ. Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως, μετὰ τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου αὐτῶν κ. Εὐσταθίου, 411. — Ἀπὸ τὴν ποιμαντικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὴν Νυκτερινὴν Σχολὴν «ἡ Ἐργάνη Ἀθηνᾶ», σελ. 420. — Ἀποφίς διαδρόμου τῶν Κατακομβῶν σελ. 422. — Φωτογραφία τῆς διὰ σχεδίου ἀποδιδομένης παραστάσεως τοῦ ἰχθύος, σελ. 424. — Ὁ Θεφ. Ἐπίσκοπος Μαραθῶνος κ. Δαμασκηνός, μετὰ τμήματος τῆς Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀσύλου τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος Πειραιῶς, σελ. 459. — Οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸ Ζ' Ἱερατ. Συνέδριον Χίου μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου αὐτῶν κ. Παντελεήμονος, σελ. 465. — Ἀπὸ τὴν μετάβασιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Δωροθέου εἰς Ὑδραν, σελ. 521. — Οἱ λαβόντες μέρος εἰς τὸ Α' Ἱερατ. Συνέδριον τῆς Ἱ. Μ. Μηθύνης μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου αὐτῶν κ. Κωνσταντίνου, σελ. 539. — Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Δωροθέος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεώς Του ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Βελιγράδιον, σελ. 547. — Ἡ Ἱ. Μονὴ Τουρλιανῆς - Ἄνω Μερᾶ, Μύκονος, σελ. 566. — Τρόφιμοι τοῦ Ὁρφανοτροφείου τῆς Ἱ. Μ. Τουρλιανῆς - Μυκόνου, σελ. 567. — Ἀπὸ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἐξ Ἀθηνῶν κ. Δωροθέου ἐκ Γιουγκοσλαβίας, σελ. 579. — Ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἐκ Γιουγκοσλαβίας, σελ. 589. — Ὁ Παπα - Σταμάτης τῆς Βρύσης, σελ. 647. — Ὁ νεοεγερθεὶς Νὰδς τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου τῶν Πηγῶν Ἄρτης, σελ. 701. —

Ἡ Παναγία τῆς Πουλάτης, σελ. 769. — Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος τοῦ Μονγκού, σελ. 771. — Ὁ Ναός τοῦ Ταξιάρχου εἰς τὸν λιμένα τοῦ «Βαθειοῦ», σελ. 773.

Εἰκόνας: Συμβολικὴ παράστασις τοῦ Χριστοῦ ὡς ἰχθύος, σελ. 424. — Παναγία ἢ Γλυκοφιλοῦσα, σελ. 484. — Ἀπόσπασμα ἐξ εἰκόνης τῆς Κοιμῆσεως, σελ. 483. — Ἡ Παναγία μετὰ τοῦ Παιδίου, σελ. 745.

, Διάφορα: Ἀλεξ. Ν. Καντώνη, «Διὰ τὰ διακριθῆ...», σελ. 173. — Θεοδ. Ξύδης, Θέματα Εὐχολογίου, σελ. 160, 192. — Τῆς Διευθύνσεως, Ὁ νέος Πρωθιεράρχης, σελ. 210. — Κωστῆ Μπαστιᾶ, Ἀπὸ τὸ νέον Κυριακοδρόμιον, σελ. 360. — Ὄνόματα καὶ χαρακτηρισμοὶ τῆς Παναγίας, σελ. 508. — Φ. Κόντογλου, Ὁραϊὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν, σελ. 546. — Ἄντ. Κανακάρη, Ἡ λειτουργικὴ τέχνη ἢ ἡ βυζαντινὴ ζωγραφικὴ, σελ. 559. — Τὰ λουλούδια, σελ. 587. — Τὸ ὄρφανοτροφεῖον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τουρλιανῆς Μυκόβου, σελ. 565. — Βασ. Ἡλιάδης, Ἐνα νοερὸ προσκύνημα εἰς τὸν Βυζαντινὸν ναὸν τῆς Παναγίας Βλακερνῶν, σελ. 717. — Φώτου Γιοφύλλη, Ναοῦμ, Ἀββακοῦμ καὶ Σοφονίας, σελ. 720. — Φ. Κόντογλου, Τὸ ὑπερέχον τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν παραδόσεως ἐν τῇ ἀπεικονίσει τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, σελ. 744. — Ἀντὶ ἄλλης ἀπαντήσεως (Ἐπιστολὴ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κυθήρων κ. Μελετίου) πρὸς τὸ περιοδικὸν «Ἐνωρία», σελ. 784.

Βιβλιοκρισίαι: Μητροπ. Σάμου Εἰρηναίου, Τὸ «Νέον Κυριακοδρόμιον», σελ. 728.

Ἐπιστολαί: Κωνστ. Παπαγεωργίου, Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι, σελ. 473.

Νεκρολογία: Γρηγόριος Παπαμιχαήλ, σελ. 49. — Ἐμμ. Γ. Μυτιληναίου, Ὁ θάνατος τοῦ Πρωθιεράρχου, σελ. 179.

Τ. Α. Κ. Ε.: Τὰ νέα ἀναμνηστικὰ ἔνσημα τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., σελ. 44. Τὰ οικονομικὰ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κατὰ τὸ ἔτος 1954-1955., σελ. 247. — Ἀρχιμ. Δαμασκηνῶ Παπαχρήστου, Τὸ Ταμεῖον Ἀσφαλίσεως Κλήρου Ἑλλάδος, σελ. 311. — Τὰ πεπραγμένα τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον 1955, σελ. 474.

Εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. σελ. 43, 105, 139, 252, 314, 348, 381, 413, 435, 476, 509, 542, 574, 606, 638, 667, 733.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀναγνώσται τοῦ «Ἐφημερίου» νὰ ἀπευθύνωνται μὲ ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» δι' ὅ,τι τοὺς ἀπασχολεῖ καὶ τοὺς ἐνδιαφέρει. Θὰ εὐρουν κατανόησιν καὶ ἐξυπηρέτησιν.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντιέον :
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
Ὁδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι. Τηλ. 27-689.
Ἐπεύθυνος Τυπ/φείου: Τ. Ρούτσης, Κουκουλάρη 9, Ν. Χαλκηδῶν.